ספר

מעשה נסים

דש ספר הייסט דרום (מעשה נסים)
דען עש ווערין דרינן פֿאר לייט גרוס
(נסים ונפֿלאות) אויז געשעהן זיין בק"ק
וורמייזא מיט רש"י אונ' ראב"ן אונ'
מיט ר' אליעזר מגרמייזא · אונ' נאך מיט
אנדרי צדיקים וחסידים אוז געשעהן ·
זעלכי וואונדר העט מיר אייער לעבן
טאג ניט געהערט נאך געזעהן · דרום
אך ווען איר דאש נייאי (ספר) וועלט
קויפֿין · אזו ווערט איר גשווינט לויפֿין ·
קויפֿט עש בהענט : אי עש גיט פֿון ענד·
אך ווערט איר דרינן לייאן ווינ' די יהודי'
הבן אויז גשטנדן פֿיל גזירות · הש"י זאל
ווייטר כל ישראל אלי זיין פֿון אלי בהלות ·
אונ' זאל אונש בלד דר לייזן אויז דעם
גלות אמן :

נדפס באמשטרדם

בבית המשותפים זושר אנשיל בן
הר"ר אליעזר חזן שליט שותף דמתא
יששכר בער בלא"א אברהם אליעזר

בשנת תנ"ו לפ"ק

הסכמה

מהמאור הגדול אב"ד ור"מ דק"ק

אמשטילרדם א"ע קהל אשכנזים יצ"ו

להודיע לבני האדם גבורותיו של המלך מלכו של עולם · נתתי רשות והורמנא להאיש תם וישר וירא אלהים הוא ניהו כהר"ר ליברמן יצ"ו שהיה אחד מתושבי קהלא קדישא ק"ק וורמייזא להדפיס את הספר · קרא שמו מעשה נסים · אשר בו ידבר מסיפורי ניסים ונפלאות · אשר נעשו מימי קדם בזמן חכמי גדולי ישראל ז"ל · אשר כל הקורא בו מוטל עליו ליתן שבח והודאה לאל יתברך שמו על אשר הפליא לעשות · ולמען אשר תהיה יד כל אדם שוה בין אנשים ונשים המוני עם הביא אותו אל הדפוס בלשון המובן לכל לשון אשכנז כדי לזכות בו את הרבים · ואמנם אשר כוונתו של המדפיס הנ"ל היא רצויה לשם שמים מן הראוי לסלק ממנו היזיקא · ותוקף גזירותינו שבתוך משך זמן שליש שנים מהיום אל ירום איש את ידו ואת רגלו להביא את הדברים הנ"ל אל הדפוס שנית בלתי ידיעתו של ר' ליברמן הנ"ל יהיה מי שיהיה הן על ידי עצמו הן על ידי אמצעי · יהודי או אומני · וכל העובר על הפקודי' ענוש יענ' בידי שמי' · וכבר ענשו מפורש ארור מסיג גבול רעהו וגומר · אשר אמר בו שמתא בו מיתה · ומכלל לאו נשמע הן אשר לכל השומע יונעם כ"ד היום יום ב' ט"ב אדר ראשון תנ"ו לפ"ק: משה יהודא בן לא"א קלונימוס הכהן ז"ל ה"ה החונה פה ק"ק אמשטרדם א"ע קהל אשכנזי' יצ"ו

הסכמה
מהמאור הגדול אב״ד ור״מ דק״ק
וויזל במדינת קליווא

באזנינו שמענו ואבותינו ספרו לנו מהניסים שנעשו לאבותינו הקדושים בווירמיישא החריבה׃
ואין מזכיר מעשה ניסים. ולא זכינו שתאמר יציאת משרי״ם רק בלולי״ת שלא כסדרן עד שדר״ס בן זה״ה מ״ה העולי״ם מתל חרשא מווירמיישא האלוף כהר״ר אליעזר ליברמן קבע בו מסמרות נטועים כהלכתן מעשה ניסים לדלתו״תיו והוכירו אותו לשבח בשבת המגיע לכת״בים בפרק אלו נאמרין בכל לשון וכ״ה תסב״ר גור״ם לפשוט עקמומית שבלבי אמרתי להסכים עם אותן שזרזוני לגזור
אומר בנחש שלא ירים איש את ידו
הגלו לעשות מעשה ניסים הנ״ל
הן על ידו או על ידי אחרים עד
כלות ג׳ שנים מיום שיוגמר
ההדפסה הנ״ל בלתי
רשות כהר״ר אליעזר
ליברמן יצ״ו
כ״ד היום יום ו׳ כ״ח אדר ות״ן ברכה לפ״ק׳ ה״ק מאיר מרוידניץ חונה פה וויזל ומדינת קליווא לע״ע:

וואָרמס

הקדמה

אומר (אני אשר הרפאתי קהלות דערו על"ק ווירמייזא השרופה בעוה"ר ולמען הניסים שנעשו בק"ק הנ"ל) דז איך האב בקומן גשריבן · דז איז פון איין פאטר (ר' יוזפא שמש ז"ל) איז איבר גבליבן · איין טייל מעשים זיין גשעהן אין איין פאטר זיין צייט · אונ' איין טייל דיא ער האט הערן דער צילן פון עלטרן לייטן · אך ווערט איר דרין לייאן איין קלאג ליד פון (חורבן ווירמייזא ·
ווי דער (גרפית) האט טאן דז אקום אין רייכא · גאט
זיין וואונדר אונ' לייבן ווערט איר דרינן לייאן · אייאר
הערץ ווערט זיך דער פרייאן · דאש ספר איז
אין דרוק גבראכט בשנת תנ"ו טבח ושירה ·
(ולהאדי אגת פלח ליה בהדירא) ·
בזכות זה ווערט אונש הש"י בלד
שיקן משיח אין אונזרן טאגן ·
דרויף ווען איר
אמן ואמן :

כ"ד הזעיר ובעל הרפאים אליעזר ליברמן בן לא"א כהר"ר יפתח יוסף יוזפא שמש ז"ל ממשפחת אלמק : מווירמייזא

וואָרום אזו פיל גזירות זיינן פאר צייטן געוועזן אין ווארמייזא וואס דער אורזאך געוועזן איז

א דא איך (רבי יוזפא שמש) בין געוועזן איין (בחור) האב געלערנט אויף דער (ישיבה) צו פראג · דארט איז רב געוועזן (הגאון הגדול מוהר"ר פנחס) · איז ערשט אפילאנגש געוועזן אין פראג · אונ' פון דורט איז ער אויף גווארן לק"ק פירדא אונ' דארט איז ער (אב"ד ומורה צדק) געוועזן (כמה שנים) אונ' צו לעצט איז ער ווידר גצוגן לק"ק פראג · אונ' איז ווידר אפילאנט געווארן איז' איין גרושר פיינר בריה געוועזט · אוו אין בקי איז ניט גפונן ווארין האט (כל הש"ס) אויז ווענג (אויז' בעל פה) גקענט איז גשטארבן (בק"ק פראג בשם טוב) · אונ' (אנשי ק"ק פראג) הבין אין (הספר) אונז איך געזאלט · אונ' האבין אום אים גקלאגט דרייסג טאג · אזויא אום (משה רבינו ע"ה) · אונ' (בשנת ט"פ) דא ער נאך געוועזן איז (בק"ק פירדא) · דא האב איך נאך געלערנט אויף זיין (ישיבה) זיין אין אאלט קוואן דיא (רבנים) · פון דער ישיבות · אום צו רידן גשיקט ווארן גשטאן אויז אין (קהלות אונ' השבנו) · אוו האט געזאגט (הרב מוהר"ר פנחס סג"ל הנ"ל כוח הלשון) · איך האב געהערט פון איינם (רבי אהור"ר ומלך משאלתובין) דער דען (סא"ע) געפאלט האט ווארום איז (בק"ק ווארמייזא) אזו (גזירות) זיין געוועזן אזו אין אנדרן (קהלות אונ' מדינות) · דען יהודים זיין גקומן (לק"ק ווארמייזא) (בחורבן בית ראשון) ווייא זיא גין אהין קומן זיין ווארט איר ווהל ווייטר לייאנן · אונ' דא דיא זיבינציג יאר פון (גלות בבל) זיין אויז געוועזן (זיין ישראל) ווידר דער צייט געווארן אונ' האבן זיך בזעלט אין (ירושלים) אונ' אין (ארץ ישראל) · אונ' דיא ניט דיא דא האבן גוואונט (בק"ק ווארמייזא) · זיינן ניט גצוגן אין (ארץ ישראל) אונ' זיין געבליבן אין (ווארמייזא) · אונ' דיא לייט אין (ירושלים) האבן גשריבן אן דיא (ווארמייזר יהודים) · זיא זאלן אך אויף דעם (גלות) גין אונ' זאלן וואנגען אין (ארץ ישראל כדי) דז זיא (טלט)

מעשה ניסים

רגלים) אך קענן (עולה לרגל) זיין דען ווען זיא אין (ווארמייזא) בלייבן וואונן אזו קענן זיא ניט (עולה רגל) זיין · דען עש איז גר איין ווייטן וועג פֿון (ירושלים) אבר זיא הבן זיך ניקש דרום גקערט אונ' האבן אין אזו (תשובה) גטריבן · ווייל איר אין גרוש (ירושלים) אזו וואונן איר (כמו ק"ק גרמייזא) אין קליין (ירושלים) דען זיא זיין געלובט אונ גאר (חשוב) בייא דיא (שררה) גוועזן אונ' האבן גרוש חן גהאט בייא די גויים אונ' זיין גרושי עשירים גוועזן · דרום האבן זיא ניט גוועלט דיא (גאולה) אונ' האבן ניט גוועלט אויז דען (גלות) גיין פֿון דעם (חטא) וועגן איז גשטראפֿט גווארן אויך (ק"ק ווארמייזא) פֿיל (גזירות) אין אז אויך אנדרי (קהלות אונ' מדינות) · דאש אלש האב איך גהערט פֿון איין (רבי אהו"ר ואנך זצ"ל הנ"ל) :

מעשה פֿון טלבורגר :

ב בשנת שפ"ג) בין איך גקומן (לכאן ק"ק ווארמייזא) · אום צו לערנן אויף דער (ישיבה) · אלז זעלביגש מאלט איז רב גוועזן צו (ק"ק ווארמייזא הגאון אהו"ר אלי' הזקן) אן האט אין גהייסן (רבי אלי' בעל שם) · פֿון דעם האב איך איך גהערט דאש (ווארמייזא) זאל איין (קהלה) גוועזן זיין פֿון (חורבן בית ראשון) · אונ' האט איר דער צייט אזו ניי גוועזט · עש איין (צדיק) דיא הייסן (טלבורגר) · זיין גרושי (חשובים) אונ' גרושי (קיעורים) · האט איינר אין זיך גהאט איין (יפה תואר) אונ' איין גרושר (חכם) גוועזט אין (הויות עולם) אזו האט ער גוועלט זיהן אין ווייטן לענדר · אום פֿיל (לשונות) צו לערנן אונ' ער האט אויך גערין גוועלט לערנן (לשון ישמעאלים) · אזו איז ער גלאפֿן אין ווייטן (מדינות) אונ' ער איז אויך גקומן אין (ארץ ישראל אין ירושלים) · אונ' אז ער האט דאש (לשון) גלערנט גהאט האט ער אל זיין געלט פֿאר לערט גהאט · אונ' איז קראנק גווארן איז בלד גשטארבן · איז גלעגן אויף דער גאס אויף דעם מישט · אונ' האט גשריגן זער ביטרליך אונ' בטריבליך זעלט אן זיין ווער איך בין : אונ' ווער איין פֿאטר איז זעלט אן איך ניט אזו

ליגן

ליגן לאזן · דען איין פאטער איז איין גרוסר (חשוב) אונ׳ איין
גרוסר הער · אונ׳ איך בין אויך פון (חשובי משפחה) מהער ·
אן הייסט איין (משפחה רלבורג) אונ׳ איין פאטר איז איין גרוסר
(עושר) · אונ׳ האט איין גרושי (מדינה) · איך וואלט נייכן גערן
(כפל) בלאזן ווען איינר איר העלפט · ווער וואש נוך קאן נאך
איין אנוואלט איין (הער) ווערן · איך וואלט עש גערן
דיא יהודים) ווידר גיטן לאזן בעבורער בלאזונג · אזו האט ער
אלש גטריבן אונ׳ גרעט בטריבלך · אבר (אין קול ואין עונה) · עש
האט איך קיינר ניט פער שטאנדן וואש ער רעט · דען ער האט
גרעט (לשון אשכנז) · אונ׳ אין (ירושלים) רעט אן לשון ישמעאלים)
אז ער כאם אזו גלעגן איז · אזו איז פאר איך פאר בייא גגאנגן
איין (יהודי) דר האט גקענט (לשון אשכנז) · אונ׳ האט פער
שטאנן וואש ער זאגט · אונ׳ האט איך גשווינד לאזן האלן איין
(רופא) · אונ׳ האט אים גלאזט (רפואות) טאן : אונ׳ האט איך
גלייך אויף איין (חשוב) בעט · אונ׳ האט דען (רופא)
אונ׳ אלי (רפואות) בצאלט · אונ׳ האט איך נאך גנוג איין בייטל
געבן דען ער האט איך זיין ריד גגלאבט · אונ׳ דא ער איז ווידר
גזונר גוועזן · האט ער איך נאך אזו לנג אין הויז געהאלטן ביז דאש
ער האט הט (לשון פון דיא ישמעאלים) גלערנט גהאט · אונ׳
האט אים געבן פיל געלט · אונ׳ אל זיין ברעדפנים · אזו האט דר
(שלבורגר) דז אן זיין פאטר גשריבן · וויא איך איין (יהודי)
פון (ירושלים) האט אזו פיל גוט׳ן גטאן · אן זיין לייב אונ׳ אן זיין
גוט האט ער איך גוטש גטאן · ווען ער ניט גטאן הטט גאנט לו פאר
אזו העט ער גוויש שטערבן · פאר הונגר אונ׳ פאר קרנקהייט
אונ׳ דער פאטר האט זיך (אשמח) גוועזן · נער אונ׳ זער דאש
דער (יהודי) זיין אזו פיל גוטש האט גטאן · אונ׳ האט זיין זון
פיל געלט גשיקט · (כדי) דז ער דען (יהודי) בצאלן זאל · אונ׳
דער זון האט אך אזו גטאן אונ׳ האט דען (יהודי בצאלט כפל כפלים
לבסוף) אז דער זון אהיים גלאגן · אונ׳ דער פאטר איז גשטארבן
אזו איז דער זון איין גרוסר (חשוב) גווארן · אונ׳ איז גקומן אין

גפֿאטרט פֿאן׃ אלזו האט ער דש מעשה אין זיין (דברי הימים) אן
גשריבן פֿר איין (זכרון) קינדש קינדר זאלן ווישן דר פֿון צו זאגן
פֿון דעם (מעשה)׃ אז וויא דער סדר איז פֿון דיא (ל[illegible]ם אונ׳
קיעורים) אז זיא איר אויז פֿארט אונ׳ ווידר פֿארונג׃ טרייבן
אין אירי ביכר׃ פֿאר איין (זכרון)׃ אזו האט ער אך גטאן׃ אונ׳
דז (מעשה) האט ער דר בייא גשריבן (דורי דורות) זאל מן איט
(יהודים מטיב) זיין׃ דען העט הער (יהודי) ניט גטאן ווער ער
גשטארבן אנדר קינדר׃ אונ׳ ווער גשטארבן (בבזיון) אויך
דעם איטש׃ דרום זאלן קינדש קינדר דיא (צוואה) זאל אין
אכט נעמן׃ אונ׳ דאש מעשה גפֿינט אן אך גשריבן אין דיא
גלבורגר איר ביכר (עד היום הזה)׃ דא קואמט אך הער דער
אנהב׃ ווען צו ווראייטא איז איין (את) גוועזן׃ ווען אין איז צו דער
(לויה) גנגן זיין אל לייט פֿאר אויז גגאנגן צו דיא טלבורגר דיגר׃
איט איין סטאב אין דיא הנט׃ אונ׳ ווען איין (חתונה) איז גוועזן
אך אזו זיין זיא אך אלייט גגאנגן פֿאר (חתן אונ׳ כלה) ווען אין זיא
לונטר דיא חופה גפֿירט האט אונ׳ ווידר אהיים׃ אזו זיין אלייטא
צו ליב אונ׳ צו לייט צווייא זייגר איט גגאנגן פֿאר דיא אנהגן׃ אונ׳
לויינר פֿר דיא ווייבר אך האב אך גהערט פֿון (רבי אלי׳ בעל שם)
דער איין רבי איז גוועזן בווראייטא אז ער האט דר צלט דא דיא
(צוואות) האבן בלגרט (ירושלים) אונ׳ האבן דיא שטאט איין
גנומן אזו האבן ... יהודים גהאט (גהרגת) אונ׳ איין טייל
גפֿאנגן גנומן אונ׳ דער (טר דלבורגר איז אך אין דער זעלביגי צייט
איין (ראש הגולה) גוועזן אונ׳ (ירושלים) העלפֿין איין נעמן
אזו האט ער גבראכט אן זיין עלטרי (צוואה) אונ׳ האט יהודים אלז
גוטש גטאן אונ׳ האט זיא איט זיך גבראכט אין זיין (מדינה) אונ׳ אין
דער זעלביגי צייט האט גהאט דער דלבורגר איין טייל בהמות וואש
דא האט ער זיין יהודים גשענקט זיא זאלן זיך הייער דרויף בויאן
אונ׳ ווען איין את איז גוועזן האבן זיא גרוש (רשעת) גהאט פֿון
דיא (ערלים) דא האבן קיין יהודים לייד ווען אלזו האט דער
דלבורגר פֿון זייני לייט אן גשטעלט דער אלי ניט פֿאר אויט איז

גגאנגן

גיגנגן מיט איין שטייב צו בשירמן דיא יהודים · דאש אין קיין
(רטעות) זאל גישעהן · דאש האט ער אלי צייט גיטאן ביז
ווראייטא איז (בעו"ה) פאר ברענט גיווארדן · אי אלי צייט
איינר פאר אויז גיגנגן פון זייני לייט עש דיא ביינא (חתן וכלה)
אדר ביים אין (את) · אפילו דא קיין (רטעות) אין איז
גיוועזין דא האט ער דאש דאך אלי צייט גיטאן:

(חסדי ה׳ כי לא תמנו) וואש פאר איין נס איז גישעהן
(בק״ק ווראייטא) מיט (שני אורחים):

3 עש איז גישעהן אז דיא זין גיגאנגן מיט איר צוויא דורך
דיא יהודים גס אלזו האט איינר גיגאסן צו דעם
פענשטיר הרויז השתנה דען ער האט ניט גיוויסט אז אין דא גיט
מיט דעם גאס אלזו האט ער גיגאסן דיא השתנה אויף דעם גאס
(דרך) האבן דיא גיזאגט יהודים האבן עש צו (והכעיס) גיטון אונ׳
דיזי יהודים זיינן אין איין גרושי (סכנה) גישטנדין אונ׳ האבן דיא
יהודים (הפקר) גיזאלט דהיינו דש איז גישעהן פאר (פסח)
אונ׳ האבן גיזאגט וואו זיך ניט דער אן ווערט שטעלן דער עש גיטאן
האט · אזו דען וועלן דיא יהודים אלי אום דש לעבין ברענגן · דאך
האבין זיא עטליכי טאג צייט געבין ביז (שביעי של פסח) וואז
זיך אבר ווערט שטעלן דר אן דער עש גיטאן האט אז דען וועלן זיא
זיך נוקם זיין אן דעם שולדיגין · אונ׳ זאגט וועלן זיא קיינם אנדרי
יהודי ניקש טון · עש האט זיך אבר קיינר ניט וועלן שטעלן · דער
דא האט ביגערין צו זאגין אויט דש ער עש גיטאן האט · אונ׳ דא
עש איז גיקומן (שביעי של פסח) צו מארגינש אזוא האבן
זיך איין גיזאלט דיא גוים מיט אירי שווערטיר אוין (נקמה) צו
טון אן דיא יהודים · דיא יהודים זענין אין איין גרושי (סכנה)
גישטנדין · נון צו מארגינש אן (שביעי של פסח) אז דער (סאש)
נו: דיא (טל) רופט אזוא אמלט ער דאש טאר אויף דש דא אן
דיא יהודים פטארט איז · אלזו זאלט ער פאר דער פטארט טטין

צוויא

צווייא געסט דער (טאג) פֿרעגט זיא ווער זייט איר צייט אודר וואו קומט איר הער אם היילגן (יום טוב) צו רעם וואש וואלט איר היא טון עס איז (בעוה״ר) איין (גזירה) אויף דיא (קהילה) אויז גנגין אן דעם היילגן טאג (שביעי של פסח) אונש אלי צו הרגין דיא צווייא געסט ענטוורן איר וויסן עס אלש וואול · דארום זיינן איר הער גיקומן דיא (גזירה רעה) פֿון אייך (אבטל) צו זיין איר ווען איך אויף דען פלאץ שטעלין אונ' ווען זאגן איר ליבן בורגר איר ליבן הערן ניט פֿאר זארגט אייך אן דיא פֿרומי יודן זיא האבן ניקש גיטון אויז קיינר אן אירי גאסן דר דיא הסתנה אויף דש לאנד גשיט אדר גיגאסן האט איר צווייא זיינן דז זעלביגי אלט היא גוועזן איר האבן עש גיטאן איר זיינן דארום איין הער גיקומן אונ' אייך פֿאר אוירין דש איר ניט אן שולדיג בלוט פֿאר גיסן זאלט · ווען איר נון אייטר דש דר זעלביגי זיין לעבן פֿאר שולט האט דער דיא הסתנה אויז גיגאסן האט אזוא זייני איר עס שולדיג · אונ' זאגט קיין אנדרי · תכף אז זיא דיא ווערטיר אויז גירעט האבן זיינן זיא אוק ניקומן איט גרושי יסורים · אונ' אויז ווייטר דיא (גזירה בטל) גיווארדין קיינם יהודי ניקש אוער צו טון · אונ' זיא זאלן (בשלום) בלייבן · אונ' אלי צייט ווא לנג אלש ווירמייש נאך גשטאנדין איז האט אן אלי יאר אן (שביעי של פסח) דיא צווייא געסט (אוכיר נשמות) גיוועזין · אן וואש נאך ניט אויף דען היטיגין טאג ווער דיא צווייא געסט זיינן גיוועזין · עש קאן זיין דש (הש״י) האט צווייא מלאכים גישיקט אן דש גישטאלט פֿון צווייא לייט · דער איט (אבטל) צו זיין דיא (גזירה רעה):

מעשה פֿון דעם ריך דער דיא (בת יחידה האט אטאא)
גיוועזן צו ווירמייש:

ד איינר וואונט צו דער זיין ער וואר איין (פרנס) אונ' איין גרושיר (עשיר כמה אלפים) אונ' וואר איין (חסיד) דער האט איין (בת יחידה) · וואר איין פֿרומן מענש אונ'

אונ' איין שיני אייר אלש מן איינה גיפֿינדן מאג · ער ליז אויך איין
חשובֿי שיני רמק אמכֿין · עש קאם איין ריך אין גיפֿער אין דאש
שניידרש הויז · אונ' פֿראגט ווער דער שינה רמק לו גיהערט ·
דער שניידר נעהט דאש זעלביגי אמט אין דעם רמק · דער שניידר
זאגט ער גיהערט דיא שינה יודין אייט לו דער זוין · דער ריך
שפרך דאז האב איך איין וואורפֿיל נעהט זיא דאך אין דעם רמק
אן איין אורט אז אן עש ניט דרינן שפירט · דער שניידר וואלט עש
ניט טון · אווא זאגט דער ריך וואש איז איך דרמן גילעגן · דא
האב איך איין שיני המרטין רייכֿיש טאליר וויל איך אייך פֿר עהרין
דאש זאל אייך גישענקט זיין · דער שניידר נאאט דען טאליר אונ'
נעהט דיא וואורפֿיל אין דעם רמק · דען דיא וואורפֿיל וואר איט איין
(כישוף) גימאכֿט · דען ווער דען רמק אן האט דר אוט דען זעלביגן
ליב האבן · אז דיא (בתולה) גיט איין אמט אויף איין טאנץ · דר
ריך קאם אך אוף דען טאנץ לו זעהן · דא דיא אייר דען ריך זאך פֿיל
זיא אים אוף דען האלש · אונ' ביט אין זער ער זאל דאך איט איר
טאנלין · דער ריך שטעלט זיך פֿון זיך איין וועק · אונ' זאגט וואש
האשטו איט איר לו טון איך אמג ניט טאנלין · אונ' ווער דאש זאך
דער אמר וואונדרט זיך · דען דיא אייר וואר אלי לייט איין גרושי
(צנועה) גיוועזין · אונ' אילונדרט אווא איין (עזות ותיפֿות)
לו טרייבן איט איינם (ערל) איט איינם וואפֿין ריך · אבר דש
(כישוף) פֿון דער וואורפֿיל איך רמק וואר אווא שטארק דאש ניט
איגליך וואר דאש זיא פֿון אים בלייבן קונט · פֿון וועגן גרושיר
ליבשאפֿט דער ריך גיט פֿון טאנץ אין דעם וואורט זיין הויז לו דער
רוין אן דער ריין פֿפֿארט דיא (בתולה) לויפֿט אים נאך · ער
זאגט גיא פֿון אויר אדר איך שלאג דיך אין דער בארוליך זיא זאגט
איך קאן ניט פֿון דיר בלייבן פֿון וועגן גרושי ליבשאפֿט · ער שטושט
זיא לו דעם הויז הינויש · אונ' זאגט וועז דוא איך אווא ליב האשט
אווא ברענג איר עטליכֿי הונדרט רייכֿיש טאליר · דיין פֿאטיר האט
דאך גנוג געלט גיזאגן · דען וויל איך דיך ביא איר בהאלטין זיא גיט
איין היים אן היילגן (שבת) אונ' ברענגט אירם פֿאטיר דיא

קיסט

קושט אויך אונ׳ נעמט דרייא הונדרט טאלר הירויז אונ׳ בראכטש
זיא דעם ריך׳ ער נאם דאש געלט אונ׳ לייגט זיך צו דער (בתולה)
אבר זיא (מטמא) צו מאכט לייגט ער זיך ווידר צו איר׳ דיא
(בתולה) וויינט אונ׳ שרייאט׳ דען דא זיא אירן דאק האט אויז
גיצוגן גיהאט וואר קיין לייפשאפט אין דא׳ אונ׳ זיא האט (חרטה)
אויף דיא בייזי מעשים אז זיא גיטון האט דאש זיא איין (טמאה)
גיווארדן איז׳ אונ׳ דאש זיא אירם פאטיר אזוא איין גיבה
גיטון הוט׳ אונ׳ דער צו (אחלל שבת) גיוועזין׳ דער ריך זאגט
ווען דוא טרויארין וואלשט אזוא אזו איך דיך ניט מער האבין׳ גיא
נאר הין וואו דוא הער קומן בישט׳ זיא וואר דאש וואל צו פרידן זיא
שטיגט פון אים אויך אונ׳ שטעט זיך אן אונ׳ וואלט אהיים גין צו אירם
פאטיר׳ אבר אזוא באלד אז זיא דען דאק ווידר אן גיטון הוט׳
זא גריגט זיא ווידר (חרטה) דען דיא לייפשאפט וואר ווידר דא
אונ׳ גינג ניט אהיים בלייבט אוט ביים דעם ריך׳ דאש האט דרייא
שטונד גיווערט׳ (ובסוף) בידענקט זיך דיא (בתולה) אונ׳ גידאכט
עש איז איין (כישוף) אין דעם דאק שטעקין׳ דען אזוא באלד
איך דען דאק אויז האב׳ האב איך איין גרויזי (טמאה) צו דעם
ריך אונ׳ האב גרויזי (צער) אויף אייני (מעשים)׳ נון בייא
נאכט וויא זיא ביים דעם ריך אין בעט לייגט׳ אונ׳ דער ריך וואר
אנטשלאפין שטונד זיא פון אים אויף אונ׳ נאם אירי קליידר צו אונ׳
נעט ניקס אן אונ׳ אזוא נאקיט אין בלוסן העמיד קאם זיא פאר
איר פאטירש הויז׳ אונ׳ רופט צו פאטיר מאך איר דיא טיר
אויף צו וואז איך אין דש הויז׳ דר פאטיר וואלט ניט זאגט דוא (הור)
האשט דאך איין ריך׳ אונ׳ האשט איר דאש אייני גיווען׳ אונ׳
(אחלל שבת) גיוועזין׳ איך מאך קיין זעלכי טאכטיר ניט האבין
דוא ווערשט עז ניט קענין בים דען נור דש דוא דיינם פאטיר אונ׳
מוטר האשט אן גיטאן׳ זיא שרייאט אונ׳ בעטיט דען פאטיר אונ׳
זאגט ליבר פאטר איך האב קיין שולט אן אלי דיא (מעשים רעים)
דיא איך גיטאן האב צו אזויך היינן אין; ליבר פאטיר איך וויל דיר
אלש זאגין וויא עש מיט מיר צו גאנגין איז׳ קאנשט וואל גידענקין

איך

איך קום דא גן נאקיט אין איטר נאכט · עש אוו דאך אין טאג
האבן דער פאטיר אמכט דיא טיר אויף אונ' ליש זיא אין הויז אניין
ווען זיא אין דש הויז קאמן אזו שרייאט אונ' וויינט זיא ריימט זיך
דיא האר אויז אירן קאפף פאר (צער) אונ' האט ניקש קענין
רידן פאר וויינן · דער נאך זאגט זיא איך וואלט אז דער (רב)
אונ' אלי (פרנסים) אונ' (כל הקהל) דא וואדין אונ' הערטין
פון איר ווען עש איט איר גנגין איז · זא זאלטן זיא זיך איש אנדרי
פאר וואונדרן · אונ' זאלטן רעדין אלש דאש איך קיין שולט ניט
האב · דר פאטיר ליף אונ' וועקט אויף זייני (שכינים) אונ' זייני
(קרובים) אונ' זאגט אנדרי גוטי לייט · דא פאר ליט זיא עש
דאש עש ניט אנדרשט קען גזיין אלש דאש אין דעם נייאי רמק אוז
אין (כישוף) זיין אונ' זאגט אזו בור אז איך דען רמק האב אן
גיהאט · האט איך אויך אום איין (חיות) לאזין ברענגין אוק
זיינט וועגן אזו ליב האב איך אין גיהאט · איך האט אים גערין
אין שטיק אויז איינם לייב לאזין בייסן אונ' פרעסין · אזור גרושי
ליפשאפט · אונ' אזי אזולט וועז איך דען רמק האב אויז גיטאן זאלט
האב איך זאו אין גרושי (סכנה) צו דעם ריך גיהאט איך העט
אים גערין (אשית) אנגין זיין · אונ' זיא פאר ליט עש דיא
לייט זיא האטן גרושי (רחמנות) איבר דיא (בתולה) אונ'
איבר דען פרומן פאטיר אונ' אוטר דש זיא זאז איין צער דר לעבט
האבן · דער פאטיר ליש דען שניידר (תפוש) זעלין · ווען נון
דער ריך זאך דאש אן דען שניידר (תפוש) נעאט זוא ואכליש
דער ריך פליטה · אונ' דער שניידר פאר ליט דיא זאך ווען עש
איז גיגנגין · דער ריך וואלט פון איר האבן גלאט איך דיא ווארליך
פון אים נעמן זאל אונ' זאל זיא אין דש קלייש נעמן · איך וואלט אבר
ניט אלש דא שענקט ער איר אין כייכיט פאליר · דא איט האב איך
איך לאזין פאר פירן · אונ' האב דיא ווארליל אין דען רמק היניין
גיטעהט · דאך האב איך ניט גיוושט אז עש זא פיל דרמן גילעגין איז
זונשט העט איך עש דאך ניט גיטאן · נון דיא (טרדה) נעאק
דעם שניידר גרוש (קנס) אב · אונ' האבין אים אויז דש אוקום

ווראיש גפֿירט אונ' דיא (בתולה) טעט גרושי (תשובה) וואר
ווידר גנץ פֿרום נאך אין אלז זיא נון פֿאר וואר גוועזן איז אבר דאך
אירי לעבן טאג אלז אין לער גלעבט פֿון וועגן אירי בייזי (מעשים)
דיא זיא גטאן האט אונ' אך פֿאטר אונ' מוטר האבן זיך זער אלעט
גוועזן אלי אירי לעבן טאג אונ' דיא (בתולה) נעמט איין אנדרי
(בחור) אונ' זיא ווארן גרושי (עשירים) אונ' פֿרוילט הש"י
זאלן ווייטר קיין פֿאטר אונ' מוטר לאזן דער לעבן זעלכי לייד · ביז
איר דורכאשית ווערן דער פֿרייאט אמן:

מעשה פֿון (ראש עירון) זיין זון צו ווראש

ה עש וואר איין (ראש עירון) אין ווראש איין גוטר אן
מיט יהודים אונ' קריסטן אונ' האט איין זון דער גינג אין
דיא שול ווידא נון דער (סדר בניהם) איז אונ' ווען ער הרין אונד
ווידר שול גינג אונ' טרעפֿט איין יהודי אונטר וועגן אן דען
אורדפֿט ער אים אודר רופֿט אים נאך כלב אונ' זאגט שמאך ווארט
אזכט (רשעת) אונטר אנדרי שילד אך · עש וואר איין (בעל הבית)
בקאנט מיט דעם (ראש עירון) גינג אונטר וויילן בייא דעם
(ראש עירון) הויז אונ' ניין שפראך איין מאלט צו דעם (ראש
עירון) דאז ביסט דו איין גרושר פֿרואר דער האשט אך איין גוטן
נאמן בייא אידרמן · אונ' דורך דיין זון האב איך זארג וואר שטו איין
שטיק פֿון דיינם גוטן נאמן פֿאר לירן דער (ראש עירון) דער פֿראגט
גאר זער דען ער וואושטו ניקש פֿון זיינש זון זיין (רשעת) צו זאגן
דער יהודי זאך דש דער (ראש עירון) דער שרעקט דריבר אונ
בעטעט ער אים אום (מחילה) אונ' זאגט איך בגער אייארן זון
ניט צו פֿאר קלאגן אונ' בגער אך ניט דז איר אים עטוואש דרום
טאן זאלט דען ער האט איר ניקש גטאן ער וואש וואל דז איך בקאנט
מיט אייך בין · וואש איך דאז גזאגט האב דש האב איך אייארר כבוד
הלבן גטאן · דער (ראש עירון) ענטפֿרט איך וואש וואל דאש
איר איר עש צו גוטן גזאגט העט איר זאלט עס אך בייא איר גיסן

אלזו ווארט איך דאש לעבן האבן · אבר איינש זון וויל איך עש ווערן עש
זאלט ניאר גשעהן וויא דער זון אויז דער שול הייאן קאם זאגט אים
דער פאטער עש ווערן יורן בייא אים גוועזן דיא העטן אים גקלאגט
וויא זיא קיין רוא פאר אים העטן אויך נאך רופן · אונ׳ נוך ווארפֿין
ער זאל עש בלייבן לאזן עש ווער אים איין שנד דז ער אזו איין
אויזוועלן זון העט דער ייט סוזוך אן טוט אנדר אורזאך זיא טגין
דאך דיר ניקש אונ׳ גאב אים גוטי אונ׳ בייזי ווארט · אבר דער זון
ליז זיך ניט אב ווערן וויא אין דאש דער פאטר אים ווערט וויא
ערגר אז ער יהודים (אילר) ווארי כן דער (ראש עירין)
וואר זיך (ארגז) דר׳יבר אונ׳ שיקט צו דעם שול איינשטר אונ׳
זאגט אים דיא אמניאר פֿון זיינם זון דז ער זיך בלר זיינר שעגן אוזש
אלזו ווען ער אמורגין אין דיא שול גיט וויל נוך איינם זון אין גבואט
רוטי נפשטיל איט געבן דיא זאל ער דיר שענקן · נוך וויל איך זאגן
זאגן דוא האשט איך דרלאם אן גשפראכן אלז דען ווען כן דיא אנדרי
גינן אויט דיא שול אהיים אזו זאג ווידר אין בלייב דואהיין איך חב
פעוואש איט דיר צו רידן אונ׳ זוך אים דיא יבוקשין לאז אונ׳ פֿין
לאן איט דיא נעשטל אונ׳ העבר ניט אויף ביז איך דש דש הראב
לאפט אונ׳ זאג אים דאש האט איר דיין פֿאטר בפֿאלן וויל דוא דיא
זורן ניט צו פֿרידן לאשט צו ניט אליינט אוך דיא יורן עש אז דיינם
פֿאטיר איין שאנד ווארשט עש ניט בלייבן לאזין ווערט אן דירש
נאך ערגיר אהכן · דאש טעט דער שול איינשטר וויא דער (ראש
עירון) בפֿאלן האט · · עש פֿאר דריסט דען זון גאר זער ער
שפראך איך אוזש וואל בלייבן לאזין אבר נאך וויל עש דאך גדענקן
דש איך פֿון יורן וועגן אזו זעלכי שטראף איין נעאן אונ׳ זעלכי מאלדי
אונ׳ פנש הבן וואש איר איין טאג ניט גשעהן אז · איך וואר אך היין
האלט גרוש ווערן אונ׳ ווארט דער בייא עטוואש געלטן וויל איך איך
לוקן זיין אן אירי נפֿשות ווען עש איר ניהורט איגליך אזוביל דש
אאלט וויל איך דיא (שבושים) · דאש נאך רופֿן אונ׳ ווארפֿין בלייבן
לאזין אונ׳ גינג אהיים · · דער זון ווארטיט דיא שול פֿליסיג אב
בר ווארט איין גרושר שטורעט היינט אאל אהלטן · דיא שטורעט

אין אלעבטג שפיל אין (אוחאוה) געהערטן גאר פיל דער צו אבער
אלט הונדרט פרשגין דיא אלי איט בווערטר הגט אויף ניהטן צו דעם
שפיל אלי דיא שטודענטן דיא אין דער שול ווארן זיא האטן אונטר
זיך אין (אלף או׳ אין אלכה) דיא לידטן גאר (חשוב) אויף אך
אין פענרדך איט איינס טינפענדיל דא אחנגלט ניקס אין עס וואר
גליך עס זאל ערנסט פֿין זיא האטן אופֿלירר או׳ קאפירהלן ווי אש
אין איינר רעכטי (אוחאוה) אין דאש שפיל וואר אין וואנדר אויס
צו זעהן או׳ וואר אך זער בריאט אין ואקום׳ דז (ראש עירון) זיין
זון וואר דיא (אלכה) אין דעם שפיל או׳ גינג אך אן גקלייד אין פיני
קליידר ווי אן אין (אלכה) געהערט צו האבן וואש דיא (אלכה) זגט
דאש אגשט אן טונגלו ווען זיא אין רעכטי (אלכה) ווער זיא האט
אך ביא זיך געהאט פֿיל נאך טרעטר או׳ אליך וואדטר ווי אן אין
(אלכה) גבירט • דיא (אלכה) זאגט איר וועלן דש שפיל אך אלבן
אין דיא יהודים גאבן דיא יורן טענגן אונש אך אין טייל (אתנה)
דיא יורן בגערן עש ניט אוש ווארטן נון זיא ווארן אלי צו פֿרידן דאז
פֿרכון אך דאש דער האבל אן גינג דאש שפיל אין דער יורן גאבן צו
אאבן ליגער דען (דאש) או׳ דען פֿענרדך צו זיך רופֿן או׳ זאגט
איך בין ניט אויטן דאש שפיל צו אאכן ביא. דיא יורן פֿון וועגן (כבוד)
צו האבן פֿון זיא ניארטו איר נאן זיא אלי דער. שלחנן איר וועלן טון
זעהן דז איר איט זיא גטוואגש (בלבולים) אן היבן דער נאך וועלן
איך אלט דער נידרי טלאגן או׳ פֿאר לייט אין. וואש זיא אינן גטאן
האבן פֿאר עטליכי יארן ווי אין דער שול איינער געפֿיט האט
דיא קאמין אבר ניט גערן גרטן אזו (שופך דם נקי). צו זיין ענטליך
ווילט ער אזו גאר זער דאש (אפֿליר) או׳ זיא גוועזן אונש וועלן
ניט נאך לאזן זיא זאלטן אין דאש צו זאגן חנוזגון צו אין דאש
האלש צו ניקש אבר דאש (ראש עירון) זיין זון דער דיא (אלכה)
וואר אין דעם שפיל דער זאל דיא ערטש (רציחה) טאן דאש וואס
ער גוזל צו פֿירן. או׳ גינג אין אין קאמט או׳ קאפט דאש
גרעטשי אעסר אלז ער בקוואן קענט או׳ עס וואר גאר שארף או׳
דא איט וואלט ער דיא ערטש (רציחה). טאן: דא זיא נון קאמן

צו ציהן אין דיא גאס מיט טרומן אונ' פפייפן אונ' אך וואל גריסט מיט
ביקסן אונ' שווערטר אונ' מיט איינם פאהנדריך פענדל אונ' דיא
(אוכה) קאם אויך צו ציהן גאנץ (חשוב) אין אלי שטיקן וויא איין
רעכטי (אוכה) אונ' ליסן אויז רופין אין דער יודן גאס דיא קאמין
דיא (יהודים לכבוד) דאס שפיל צו מאכן אויף דעם (גנהיבל)
ווער לושט האט אום צו זעהן דער קאן זיך פאר זאמלן אויף דעם
פלאן דעם גנהיבל· דא וואל ער דש שפיל זעהן· דיא האטין
דש זעלביג· אבר ניקש גוטש אים זין· דיא גדאכטן זיך נון האבן
איר זינן אלי בייא אננדר דען וועלן איר דיא בלד אונ' גשווינד הינ
ריכטן· דא דיא נון אויף (גנהיבל) ציהטן פיל שטארקר אלש מיט
הונדרט בווערטי מאן· אזו גרייפטן דיא (אוכה) נאך דעם
בייטל אשר אונ' ווער אים דאך ניט וואל אזו אין (רציחה) צו טאן
אונ' דש דורך זיין (רציחה) זאל אזו אין בלוט פאר גיסונג געשעהן
אונ' אייטל (דם נקי) אונ' וויא ער אים גרייפן ווארלאך דעם אונטר
וואר ער (חלש) גאנץ הארט אונ' דיא יודן צו פטן דער איינר הולט
דאס אונ' דער אנדרי· בראכט וואש אנדרש אוף אים דער מיט צו
לאבן דער איינר לאפט אין דיא אפוטיק אונ' דער אנדרי לאבט אים
מלט אונ' עס וואר אין גראשי טרויאריקייט אונטר דיא יהודים אום
אים· דיא טעטן אים אך גאר פיל ער אן דען ער וואר איין חשובר
שטודענט אונ' דער צו דאש (דמש עירין) זיין זון· וויא ער נון ווידר
רעכט צו זין זעלברט קאם דא זאגט ער יהודים גרושן דאנק אונ'
זאגט צו דיא ער העט ניט גמיינט דאש דיא יודן אזו טרויארן דינגן
זעגן אונ' דאש זיא אים אזו גהאלפין האבן ער העט געקין אייגליכן
בזונדר אין זין שפאט געדן ליגן אונ' דער בייא זיין דיא אזו גלאפן אונ':
בייא גשפרונגן· אונ' זאגט אין· זיל עס מיך אך אלייאין לעבן טאג
דאנקן אונ' ויל מיך גוטש טאן· ווא מיר נייארט מיגליך מיט ג׳ זולט
ער דר נאך וויהר מהיים קאם דא גינג ער עש זיינם פאטר אונ' אלי
זיינה פריינד וויא ער גאנץ מיט זיינם זין גהאט האט· אום דיא יודן
אלי מיט אנדר צו דער טאפגן אונ' זיא· ער האט זעלן דיא ערשטי
אמרט טאן מיט דעם גייטי אשר אונ' דער גלוש אין דאש גאנצ

מעשה

מעשה וויא ער האט גוואָרדין ווער · אונ' וויא דיא יהודים אזו בייא גשפרונגן ווערין אונ' וויא זיא איק כבוד האבן אן גטון אזו ווען ער איין קיסר ווער · אונ' ער לבט אונ' דאנקיט גאט דאש ער אין בהיט האט פֿאר אזו איין טײַגליכי (רליחה) · אונ' פֿון דעם (ספיכת דם נקי) ער וועלט ניט אום דש קיניגש גוט נעמן אליש דש איך דש ניט גשעהן ווער · דען ער העט זיין לעביטאג ניט גאיינט דאש דיא יהודים איק זעלכיש גוטש זאלט טון · אודר אום איין ערג טרויארין אלש וויא דיא יהודים אום איק גטאן האבן · אונ' שפראך אזו ביז אלט איך אן איין זין האב גיהאט אויט דיא יהודים לו טון · פֿיל גוטש וויל איך זיא נוא דער קענין טון זיא לנג אלש איך זור לעבן · אונ' ווער עש ניט אויז איינם זין קואן לאזין · עש שטונט ניט לנג אן שטארבט דער (דאש עירון) · אונ' דער זון ווארד איין (חשוב) אונ' ווארט איין (בעל עלה) אונ' אך איין גרושיר (חלמן) שטונט עטליכי יארלאן דא ווארט דער זון (דאש עירון) · אונ' הלולשט' זיין ווארט טעט דיא יהודים אליש גוטיש וואש איק איינלך ווארי · אן זעלבט איר ליבה לייט · וויא (הש"י) האגט איבר זיין פֿאלק (ישראל) האלט · אזו האפֿין איר (הש"י) ווערט אונש ווייטר אך בישולין אונ' במראין (ערעולם אמן) :

מעשה פֿון רוקח פֿון ווירמייזא :

ר' צו ווירמייזא האט גוואונט איין (אדם חשוב) איין רב · איין (תנא גדול) אין דער תורה · דאש איינט גלייכן ווינק גיפֿינט אין דעם גאנצין (עולם) ער האט פֿיל (מערבים) אונ' (יולדות אחבר) גיזונגין · אן האט זיא נאך לו ווירמייזאן (יאים טובים) גיזאגט · ער האט גיהייסן (אדוננו הרב רבי אליעזר אגרמייזא) · ער האט איין (חשוב ספר) גמאכט · אונ' ער האט עש גיהייסן (ספר רוקח) · דאש איז נון בקענט בייא (תלמידי חכמים) עש איז שון עטליכי מאלט גדרוקט גווארין שטיט דרין אלי (דינים) וואש אין (ארבע טורים) שטיט :

אונ'

אונ' אך פיל · (אוסר) אונ' שטראף דרינן · אונ' דאש
זיך דער אענש פרום דא דורך ליהן קאן אין גאטש דינשט ·
דער וויל ער אויך דער וואלט איז דא דארף איך ניט פיל צו
צו שריבן · דען דער אין זיינם (ספר) לייאט דער ווערט
עש וואל דרינן פינדן אונ' זעלברט זעהן · אונ' ער האט זיין (ספר)
דארום לאזין (רוקח) הייסן דער וויל (רוקח) אזו פיל אין דר
צאל האט אז וויא זיין נאמן (אליעזר) דען (רוקח) איטו זיינן פיר
אותיות איז אין דער צאל (ש"ח) אונ' (אליעזר) איז אך אין
דער צאל (ש"ח) · דער גרושיר געלירר (תלמיד חכם רבי
אליעזר אגרמיזא) דר האט גוואנט אין דעם הויז דש אן פלעגט
צו הייסן אין דש הירשן הויז דען עש פלעגט איין הירש פאר איין
שילט אויז צו הענגן · דש הויז האט גישטאנדין בייא דעם אונטרשטן
טאר אין דר יודן גאס · דאש זעלביג הויז איז גבויט בין אן דיא
שטאט אויאר · נון איין ווינטר האבן דיא (בחורים) פלעגן
צו אים צו קומן · אונ' לערנן צו מורגינש פריא ווייא אור דרייאש
שעות אי עש טאג איז גיוועזין · איין מאלט אן איין דונרשטאג
קאמין דיא (בחורים) פריא פאר טאג צו אים וויא איר (סדר)
איז גוועזין אונ' לערנטן בייא אים (רפ"י) אויף דיא (סדרה) ·
איין מאלט האבן זיך עטליכי (שטודענטן דלחנים) צו אנגדר
גזאילט איט שווערטיר אונ' פיל בוגן אונ' איט אליר ליי שאדן אן
איר העטרין · אונ' גינגן אובין אויף דיא שטאט אויאר הינטר
זיין הויז · אונ' ברעכטן איין לאך אין דאש טאך פון דש הויז אונ' זיא
גינגן הניין · אונ' בראכטן דיא רעבילן אום דאש (חיות)
דעם (רוקח) זיין וויב אונ' אלי זיני קינדר · דר (רוקח) אונ'
דיא (בחורים) הערטן איין גרוש גשרייא אין דאש הויז · אונ'
זיא לופין גשווינט צו הערן וואש דש פאר איין גשרייא וואר · וויא
נון דער (רבי) איט זייני (בחורים) וואלטן דיא טרעפן הנויף
לויפן זוא שטונט נאך איין (רוצח) דא איט פיל בוגן אונ' וואלט
דען (רוקח) אך אום זיין (חיות) ברענגן ער האט נאך
אים גבר ער האט אין ניט וואל גטראפין · אביר דאך איין ווינג:

אין

אין זיינר אקסיל גזאצט גוועזין פֿון דען זעלביגן האק · דא דיא (בחורים) דש זאכין דא ליפֿין זיא אויף דער גאס אונ׳ מאכטין איין גרוש גשרייא דש אן זיא זאלט צו הילף קומן · דען זיא וואושטן נאך ניט דש דיא (רעבילין) מיט איר קינדר אוק דאס (חיות) ציקוין וואַרין · דא דיא לייט זיין קומן צו לויפֿן אוק צו העלפֿין דא זין דיא (שטורעגטן רנחניק) ווידר אובין הנויז גלאפֿין אונ׳ זיין דיא שטאט אויאר איין רונטיר גישפרונגן · אונ׳ דא זיא נון וואַרין גאנץ אנטלופֿן · דא האבין זיא דעם (רבי רוקח) זיין וויב אונ׳ קינדר טוט גיפֿונדן · (הש״י ינקום נקמת דמם) אונ׳ קיין פֿרומן מענש קיין לייד אוז מער נאין דער לעבין :

נאך איין מעשה פֿון (רוקח) צו ווירמש :

צו הערט צו איר ליבי לייט אונ׳ נעמט איין אכט דאס מעכטיג גרוש וואונדר אזו ווערט איר צעלבט קענין וויסן דש דער (רוקח) איין גרושר (תלמיד חכם) · אונ׳ איין (איש קדוש) גוועזין אזו ווירא איין (אלוף) פֿר ערשט איזט אייך וויסן וועז איין פֿרואר אן צו נאכט טופֿט זאז אזו זיין נשמה אין הימל ביוא דיא (מלאכים ואכל שכן) אזו איין פֿרואר אן זוינו דער (רבי אליעזר מגרמייזא) אזו גוועזין · דאס אן זיינש גלייכן ניט גפֿונדן האט אין זיינם (דור) · נון וואר איין זיינר צייט איין (תלמיד חכם) פֿאר הנען דער הייסט (רבינו משה בר נחמן) דער וואר איין (רב) אין (מדינת שפניא) · דער טעט ניקש אנדרש אונ׳ לערנט (תורה) · נון אן אונטרשטיבן אורט וואַרין אים פֿיל (קשיות קשה) אונ׳ ער קונט זיא ניט (מתרץ) זיין דען דיא זעלביגן האבן קיין (תירוץ) דען (על דרך הקבלה) אונ׳ דר (רבי משה) דער (רמב״ן) וואושט ניקש פֿון (קבלה) צו זאגין דען אין זיינם לנט · דא וואַרן קיין (ספֿרי קבלה) פֿאר האנדין · אונ׳ וואר קיינר אין זיינר (מדינה) דער עטוואז פֿון (קבלה) וואושט · דארום קונט ער קיין (תירוץ) וויסן אויף

פֿיל

פֿיל (קשיות) דיא איך (קשה) װאָרין · אין דער (תורה)
מיינט אלט רופֿט אן איך (היאיל) אוז װעלכיר װיל קומן צו דעם
(ראובן) אונ׳ װיל אין לערנן (קבלה) · אונ׳ װיל (אמית) זיין
דען (שר) דא דער (ראובן) אונטר איך װאונט דען דער (שר) װער
איין גרושר רשע אונ׳ זיני יהודים דיא אונטר אין װאונן האט ער
פֿיל (צרות) אן געטאן דיא דא ניט צו בשרייבן זיינן · נון זעלביגן
אלט װער דאש (רוקח) זיין נשאה אך איך היאל אונ׳ הערט דאש
אויז רופֿן דען דז װער ביא נאכט געװעזן · דא ער געשלאפֿן האט
אונ׳ דאש װער דיא נאכט דאש צו מארגינש (ערב פסח) . װער ·
דיא נשאה פֿון דעם (רוקח) זאגט ליבר הער גאט טיך איך צו דעם
(ראובן) איך װיל (קבלה אויז אים לערנן איך בין איין (בן מרק)
ער לערנט פֿילײכט ליבר פֿון איינם דער זיינש גלייכן איז · אונ׳ װיל
איך דען רשע אירן (שר אמית) זיין · װען אן איר אגיר איז דאש
איך איט (סמות) דארף זעלבי מכין מאכן · נון װער דעם
(רוקח) זיין ביט געװערט אן װאר איך אך (אתיר סמות) צו ברויכן
צו מארגנש שטונדט ער פֿריא אויף אך (ערב פסח) אונ׳ בעקיט
זיין (מצות) אונ׳ שטארקט אז דיא (מצות) געבאקן װארן נאך ער זיא
אנז היים װאז זיא אויז דעם באק אופֿן זיין קומן אונ׳ װיקלט זיא אין
איין טוך װאל אין דאש זיא ניט װארים בלייבן · אונ׳ נאמט איין
(סם) אונ׳ װאר (מטביע) אין (װאלקין) דא זאגט ער זיך
דריין אונ׳ דר װאלקן אײַט אין טראגן דען זעלביגן טאג פֿון (ק״ק
װירמש) ביז אין שפּירא אין דער שטאט ; אלז דער (רב) דער
(ראובן) װאלט ער קאם אך נאך דען זעלביגן טאג דא הין ; גאט
װאר שון עבין ניט דאש אן צו (אנחה) גאלט (סולן) זיין ; נון
דר (רוקח) גדאכט אך װיל ביא דעם (רבי ראובן) גאסט
זיין · ער געװאלט דאך ניט נאך זיינם הויז פֿרעגן ער גינג אן דיא
(שול) אונ׳ שטעלט זיך נאהנט ביא דעם (רב) זיין שטאט אין
דער (שול) · דער (רב) קאם אונ׳ זאך זיין תלמיד אן ביא
זייגר שטאט שטין · דען צו דער זעלביגן אלט װאר דר (רוקח)
גאר (זקן) געװעזן ; דער (רב) פֿרעגט אין װער ער

גאסט ווער · ער זאגט איך האב נאך קיין (בעל הבית) איך
בין ערשט קומן אזו זאגט דער (רב) גיט מיט מיר היים אונ׳ זייט
מיין גאסט · אזו זאגט דער (רוקח) דאס וויל איך גערן טון
אונ׳ גינג אזו דער טול מיט אים היים · ער פרעגט אים איין
ליבר גאסט וואס ווילט איר היא טון · אזו זאגט ער איך ביט איך
רירט מיט אייערם (קהל) דאס זיא איר צו (דרשן) געבן איך
אנגלט וואל איין (דרשה) היא אין דער (שול דרשן) · דער
(ראב״ן) זאגט יוא ער וואלט מיט דיא פרנסים רידן · נון אן ידלום
טיש זעלט אוך (סדר) צו טון דאס וואר דיא ערשטי נאכט פון
(פסח) · אונ׳ דער (רב) האט דאס זעלביגט מאל פיל גרושי
(לומדים) אן דעם טיש זיצן דיא מיט אים (אפילו) וואורן אין
רעד (הגדה של פסח) דער (רוקח) הערט אין צו אונ׳ רירט
אבער ניקט דריין · ער קונט דיא (הגדה על דרך הקבלה) דיא
איז גאר הייליג · אונ׳ אכטיט ניט אירן (פלפול) דען בייא דעם
(רוקח) וואר דער (פלפול) פר גאנץ גרינג געהאלטן · דא מיינט
דער (ראב״ן) מיט זייני (רבנים) דיא בייא אים אן טיש זאסן
דאס דער (רוקח) ווער איין גרובער (עם הארץ) · אונ׳
וואוסט ניקט דריין צו רידן פון וועגן גרוש (עמי הארצות) · אונ׳
דר (ראב״ן) זאגט קעגן זייני (רבנים) איך האב מיר (חרטה)
אלס איך דען (עם הארץ) האב מיט היים גינומן · ווען איך עס
גיוואוסט העט דאס ער קיין (בעל תורה) ווער · זא העט איך
אים ניט לאזן איבר איין שוועל טרעטן · דער (רוקח) הט זיין
אויגני (אגרת) פאר זיך לייגן · אונ׳ טעט פאר זיך זעלבשט (סדר)
איבר זייני (אגרת) דיא ער צו ווירמיש גבאקן האט · אונ׳ זיא
וואורן אך נאך ווארים דען ער וואלט ניט מיט אינן דען (סדר) טון
וויל זיא קיין (קבלה) קונטן · דען דא ער צו ווירמש דיא (אגרת)
געבאקן האט · אזו האט ער זיין (מחשבה) אונ׳ זיין זאכן גאכט
וויא דיא (חכמי הקבלה) שרייבן · אונ׳ דיא דא (חכמי קבלות)
קענין האבן אך אנדרי (מחשבה) אום סדר צו טון אין (מחשבה
טהורה וקדושה) אלס דיא לייט דיא קיין (קבלה) ניט
קענין

קעגין · אונ' זייני זאלין וואש ער טעט דש וואר אליש (לשון טאיק)·
דער (ראב"ן) זאגט ליבר גאשט נעמט עש וואז איט איר פאר
ליב · אונ' עשט פון איני (אלות) טוט דען (סדר) איט אונש ·
אבר ער וואלט ניט דער (ראב"ן) אונ' זייני רבנים הילטן איק
פאר איין (עם הארץ) אונ' איין (שוטה) · לו נאכט ווייט
דער (ראב"ן דען רוקח) שלאפין אונ' שפראך ווידר אין בייא לייב
גיט אמארגין ניט אליין (שולין) · ווען שול לייט ווערט זיין זאו וויל
איך איך אויף רופן אונ' איר זאלט איט איר שולן גין · דען עש
איז איין גאס היזא דא דארף קיין אענש אליין גין · אלש דר (שר)
זעלברט איט זיין הויז האלטונג · דען עש איז פאר באטין (בעונש
מיתה) איז איין (טוק של נגות חשובות משפחות) דרינן · נון
זייט איך אלייר ווען ער (ח"ו) איין יהודי דרינן גיפינדי זעלטן
וויא אן איט איק זאלט אוק גין · דען אונזר שר איז איין גרושר
(רשע) איר האבין קיין (תקוה) פאר איק אוז איין גרוש
(צרות) טוטער אונש אן · אונ' גרלום אמארגין האבין זיא קמת
דען זעלטן זיא איינן דאש זיא זעלטן איין (קרבן) · ברענגין ווען
זיא איין יהודי בקעאן אויף דער לייט · ער ענטווערט זארגט דאך
ניט דורך איר ווערט איר קיין נוטניט האבין · איך וואש וואול וואש
איך טון זאל · ניקט אין טוט איר דאך דען גפאלין אונ' רידט איט
איירי (פרנסים) דאש זיא איר אמארגין אויף דען אובנט געבין לו
(דרשן) · דער (ראב"ן) גינג פון אים אונ' זאגט קעגין זייני
(רבנים) איך פאר שטיא איך ניט אויף דען גאשט ער בלייבט דר
בייא דאש ער אורגין וויל (דרשן) ער איז יוא איין (עם הארץ)
ער איז דאך אן ניט געזעשין דא איל (אפילו) האבין געזעין אלש
ווען ער קיין אויל העט · איך האלט איין פאר איין האלבין משוגע ·
לו אמארגש פריא שטונד דער (רוקח) אויף אונ' גינג איט פליים
אין דער גאס · וואו פאר באטין וואר (בעונש מיתה) דש קיינר
זאלט דריין גין · אן גרייפט אן אן אונ' זאגט וואש האשטו
אין דער גאסין לו טון דא בישט (חייב מיתה) · ער זאגט
לאשט איך רוק, גין איך בין איין יהודי · דא וויא דאש הערטן

גינגין זיא עש תכף בייא דען שר אן זאגין · וויא אן איין אלטיר יהודי
האט בקואן אויף דעם (טוקטל וגנת) ער ווער (חייב איתה)
דער שר האט איין גרושי (שמחה) אונ' זאגט ער קואט איר עבן
רעכט אם קסח איך נעם ניט פיל געלד דר פאר · אונ' בפעלט אן
זאלט דען יהודי וואול פאר וואַרין · אונ' אן זאלט איין גרוש פייאר
אן אמכין אויף איינם פלאן וואו דיא יהודים אויז פאר בייא גין ווען
זיא אויז דער שול גינן · אונ' דאש זיא זאלן זעהן דש אן איין יהודי לום
פייאר פירדאום אים צו פאר ברענין · נון דער (ראב"ן) שטונט
אויף אונ' רופט זיינם גאסט ער זאלט איט אים שולן גין אלש וויא
ער געשטרט צו גמכט איט אים אב גרעט האט · חביר דער גאסט
וואר ניט אייגלא · דען ער וואר שון תפוס אן ווארט דיא שמועה
גוואר אונ' דיא יהודים ווארין זער דר שראקין · דען זיא קונטין ניקש
(אטתרל) זיין דער שר וואר איין גרושר (רשע) · אונ' האט
בפולין ער וויל זעלברט דער בייא זיין ווען אן אים ווערט שטראפין ·
אונ' וויל דיא נקאה זעהן בפרט וויל עש עבין אם קסח קואט · דיא
יהודים ווארין זיין דר שול גר טרויאריג אונ' טעטין איר (תפלה) אין
אירן (נעך) אונ' זיא אייליטין דש זיא בלד אויז דער שול קאמן · דען
זיא האטין אורה אמר גרושי רעשט · דער (ראב"ן) וואר זיך זער
(מלער) דאש ער דען גאשט איט הייאן גנואן האט · וויא אן נון
אויז דער שול גינג דא ברענט דאש פייאר אן אויף דען זעלביג פלאן
דא דר שר בפולין האט · אונ' זיא ברוכטין דען יהודי צו פירן אונ' דר
שר וואר זעלבשט דער בייא · דער גאשט רופט אן דעם (ראב"ן)
לייט איך ניט איט אייערם (קידוש) אמכן ווארטיט אויף איך
איך וויל אך (קידוש וברכה) פון איין הערין דער רבי זאגט איט
טרויארין הערצין · ער גרולט דאש אוז יזא איין אשוגע אענש זיין
דא פירט אן אים צו דער טריפה · אונ' ער זאגט איך זאל אויף אים
ווארטין ביז ער קואט ער וויל (קידוש) פון אייר הערין · ער ווערט
דאך ניט קואן ווען אן אים פר ברענט האט אונ' דיא גאנץ קהילה וואר
טרויאריג אונ' אין ווטיק איבר דאש אעשה · נון וויא ער או בייא
דאש פייאר קאם דא שטונד דער (רשע שר) · אק דער בייא אונ'

גמכט

נאכט אונ' וואר מיטן (שמחה) דאש ער דש (זולת) וואר דש
אן איין יהודי פֿאר ברענט אן קטח· אביר דער (רוקח) זאגט
איין (טעם) פֿון איין הייליגן (מלאך) דער פֿאר ווערקאלט דאש
גשטאלט פֿון דעם שר אין דש געשטאלט פֿון דעם (רוקח) זיא
נאמן דען שר אונ' ווארפֿן נוים אין דאש גרוסי פֿייאר· אונ' דאש
פֿייאר וואר אזו גרוס אז ער רעכט דר איין וואר גווארפֿן וואר ער
שון פֿינגר אונ' אך שון פֿאר ברענט· דאש טעט אלש דער (רוקח)
דורך דיא בפֿעליך דיא אים אין דען (היכל) בפֿולן איז דש ער
זאגן שר זאל (אויפֿות) זיין מיט (שמות) וויא אויך אובן גשריבן
האב· נון דער (רוקח) גינג צו זיינם (בעל הבית) וויא ער
צו דער שטוב היין גינג אמכליט דער (ראב"ן) קידוש אונ' זאגט
(בורא פרי הגפן)· דער (רוקח) זאגט אויך זיין (ברכה
אמן)· דער רב דר שראק אונ' זאך זיך אום אונ' זאך זיין גאשט
דא שטין· ער זאגט וואש איז דאש וואו קומט איר דא הער אן
האט מיך יאה צו דער (שריפֿה) גפֿירט· ער ענטווערט האב
זיך מיך דען ניט צו גרופֿן איר זאלט איין קליני ווייל אויף מיר
ווארטן איך וויל אך (קידוש) פֿון איך הערן· איך ווער עש איך
וואול פֿאר ציהן וויא עש איז מיר געגנגן איז· זייט איר נאר צופֿרידן
אונ' האלט (יום טוב) אין פֿרייד (שמחה)· עש איז אלש גאנץ
צו גוט· דער וייל דיא אזו שטין מיט אנגדר אונ' רידן קאום איין
צעקה דער שר ווער פֿאר לארן ער איז אך בייא דעם פֿייאר גנגין
אין מיטן ווסט אונ' פֿרלאר· אונ' האט אך צו געזעהן וויא אן דען
יהודי האט פֿאר ברענט· אונ' זינר האט אן אים ניט ווידר געזעהן
אונ' איז אך ניט ווידר אין זיין שלאס געוועזן עש וואש קיין מענש ווא
ער הין קומן איז· דער (רב) אונ' אלי יהודים דער שראקן·
אונ' זאגטן דאש זייני ניאשי (בלבולים)· דער (רוקח) זאגט
צו דעם רב דער שרעקט איך ניט אדרבה זייט צופֿרידן איך האב
דען (שר אומות) געזעהן· דען איך בין איין (שליח) פֿון (השי"ת)
דאש איך האב זאלן דען (שר אומות) זיין נון זיינן אונדזרי צרות אלז
אויז· איר ווערט היינט איין שר קריגן דער איין (אוהב ישראל)

ווערט

ווערט זיין אונ׳ ווערט איך אלש גוטש טון · אונ׳ זאגט ווידר איין
אמכל איר דש איך הייט צו (דרשן) בקיץ זא ווערט איר איך
מער ווונדרין פון איר · אונ׳ איר ווערט מך הערין וויא עש צו גינג
אין איט רעק שר אונ׳ זגטט ואש איך ליב ווערט זיין · זא עטטין
אונ׳ טרינקטן אונ׳ וואורין לוסטיק · נאך טיש גינג דער (ראב״ן)
אונ׳ רידט איט דיא (פרנסים) דאש זיא רעק (רוקחדרשות)
זאלטן געבן צו (אנתה צו דרשן) · דער רב האט דאך קיין דמלטי
גלובן דרון דאש ער ווערט (דרשן) דען ער האלט איק פר איין
(עם הארץ) · וויא אן טן צו (אנתה טולין) גינג דא שטעלט זיך
דער (רוקח צו דרשן) · אונ׳ פרגט אלי דיא (קשיות) דיא דען
(ראב״ן) אזו לנגי ציט וואורין (קשה) גוועזין אונ׳ האט קיין
(תירוץ) דרויף קענין לערנין · דען דא רעק (רוקח) זיין
(נשואה) אין איק (היאך) גוועזין דא האט ער גהערט ווש דעק
(ראב״ן קשה) איז · אונ׳ וויא ער זיך (אלער) איז דאש ער קיין
(תירוץ) דרויף קאן גפינדן · נון וויא דער (ראב״ן) דאש
הערט אזו פר וואונדרט ער זיך זער · אונ׳ האט איין גרושי (שמחה)
ער גדאכט וואול ווען ער דיא (קשיות) פרעגט אזו ווערט ער
זיא אך (תירוץ) זיין אונ׳ ווען איך ווער דיא (תרוצים) אויך
דיא (קשיות) הערין · איז איר פיל ליבר אליש זילבר אונ׳
גאלד אונ׳ אלש ואש אין דער גנצי וועלט איז · אונ׳ גינג פון זיינר
שטאט אונ׳ שטעלט זיך נאהנט ביא דען (בעל דרשן) · נון ער
זאגט דיא (קשיות) ווישן דיא (הכאי הקבלה אתרץ) צו זיין ·
אונ׳ ווען כון לזיינר לזין גרושר (תלמיד חכם) איז אונ׳ קן קיין
(קבלה) · אזו קאן ער קיין (תירוץ) דרויף פינדן אונ׳ ער זאגט
דיא (תרוצים) אויף אלי זייני (קשיות על דרך הקבלה) · אונ׳
פר צילט אין זיינר דרשה דאש גאנצי מעשה וויא ער איין (שליח)
ווער אין (קבלה) צו לערנן פון הש״י אונ׳ וויא ער דען (שר) האט איין
טיטן דען הש״י האט גשיקט פון היק הראב ווען אונ׳ זאגט אים דיא
(בשורה) . דאש זיא נון אין גזין (שר) ווערן בקואן אונ׳ עש
ווערט אינאך גאנץ וואול גין אונ׳ אן ביהוף נון וויטר קיינר זארג צו

האבן

האבן גלייך אן געהאט האט בייא דען (רשע סר) אונ'ער (דרשת)
פֿיל גוטי (פסוקים אונ' חשובֿי) זאלן דז וויא איר טאג אזו קיין דרשה
געהערט האבן דא ער פֿון דער דרשה הייאן איז געגאנגן דא גינג
פֿון (תלמידי חכמים) מיט אים אין דאש (ראובן) זיין הויז דא זאגט
ער אים וויא ער פֿון ווירמש וואר אונ' דען זעלבֿיגן טאג דיא (אלות)
דהרטן געמאכט האט אונ' וויא ער דען וואלקן האט (אשביע) געווען
דאש ער אים אין איינם טאג האט איז אזו אין ווייטן וועג טראגן
אונ' זאגט וויא ער זיין (אלות על דרך הקבלה) געמאכט האט אונ'
האט אך סדר געטאן (על דרך הקבלה) דרום האט ער ניט וועלן
מיט אים סדר טאן וויל זיא ניקש פֿון דער (קבלה) געוויסט האבן
אונ' מירן (פילפול) אין דער (הגדה) האט ער וואל פֿאר שטאנדן ער
האט אבר ניקש דריין קענן מורד וועלן וויל זיא ניקש פֿון דער
(קבלה) האבן (אפילו) געווען אונ' דער (רוקח) בלייבט נאך
איין חודש בייא דעם (ראבן) אונ' לערנט אים (חכמות הקבלה)
וואש אים נייערט איגליך וואר מיט אים צו לערנן אונ' ליהט דנר נאך
ווידר הייאן נאך ווירמש דער (ראבן) שרייבט אין (ארץ ישראל)
אונ' וואש אין אנדרי לענדר וואו (תלמידי חכמים) וואונטן קויפֿט
אויך (ספרי קבלה) · ערהעט ניט (אלפי אלפים) דער פֿאר
גנומן דאש ער דיא (חכמות הקבלה) אך געקענט האט · אן איר
ניבה ניט זעלכט וויא עש פֿאר צייטן האט לייט געבן זעלכי · (תלמידי
חכמים אונ' צדיקים) דען זעלכי נסים געשעהן זען דז איר בעו"ה אין
אונזרי (דורות) ניט וועלכה זעני דאש'י זאל אונש איין זכות אך גניסן
לאזן אמן :

מעשה פֿון רבי יודא חסיד זיין אוטר צו ווירמש

דא נאך · איין מעשה איז געשעהן (רבי יודא חסיד) זיין אוטר
וויא זיא איז געטראגן האט אזו זיא איין אגל
געטראגן אין דעם ענגין געסלין געבן דער ווייבר שול אזו קומט איין
רשע אין פֿורמן מיט איינם וואגין צו פֿארן מיט איין פֿערט דער

פאר גשפאט אונ' האט זיך פאר גנומן אום דיא פרומי פרויא
אלז צו חיבר רייטן · דיא פרויא דרינגט זיך אן דיא אויבר אן דיא
וויבר טול · אלז גשאך איין גרוש (נס) אונ' דיא אויבר בינגט זיך
איין דאש דיא פרומי פרויא אונטר דער אויבר הגין שטין האט
גקענט אונ' דש איר דער רשע איט זיינם וואגן ניקש טאן קענט ·
זעלכי ניסים זעגן ניט פיל גשעהן זינטר דאש איר אין (גלות) זיינן
דא פון קאן אן גדענקן וויא (רבי יורא חסיד) איין פרואר אן אוז
גוועזן זיין רד איס אזו איין (נס) גשעהן אז אי ער איז גבארן
גווארין אונ' אויף דעם הייטיגן טאג שטיט דיא זעלביג אויזר נאך
איין גבויגן אונ' אלי פרעאדה געשט דימרדא אין ורמייזא קואן גינן
ביא דיא איין גבויגן אויבר אום צו זעהן דאש גרושי וואונדר אך פינגט
אן פון דעם (נס) גשריבן אין (ספר שלשלת הקבלה) :

(גירוש ורמייזא)

מ איין מעשה וואש גשעהן איז אין אוינר צייט (בשנת שע"ה
לפ"ק דא האבן דיא בורגיר צו פרנקפורט (אגרש)
גוועזן אלי אירי יהודים עש וואר וואל פילן דעם זעלביגן גירוש צו
שרייבן אבר איך בגער ניקש דער פון צו שרייבן ניאורט וואש היא
צו ורמש גשעהן איז · דא דיא פרנקפורטיר אירי יהודים האבן
אגרש גוועזן אזו האבן עש דיא ורמשר בורגר נאך גמאכט אונ'
האבן אויך אירי יהודים אגרש גוועזן אונ' האבן (תשעה באב)
צו נאכט דאש זעלביגן יאר דער פאר איז דער גירוש איז גוועזן איט
גוואלט וועלן יהודים דער שלאגן דיא זעלביגי נאכט אזו האבן דיא
גויים דיא נאכט ביא דער יודן גאש גוואכט האבן זיא צו גרופן
אונ' האבן צו זיא גזאגט דאש דיא גאנצי יודן גאסן פול לייט זענין אונ'
האבן גרושי שווערטר אונ' שלאכט שווערטר אין אירי הענט שטיקן
צו בזארגן דאש דיא יודן אויך ווערן איינשטרייכן אזו איז איין פורכט
אויף זיא גקומן אונ' האבן דאש הערץ ניט גהאט איט. יהודים אן צו
פאנגן אונ' זיין אזו אוועק גאנגן אבר דיא זעלביגי נאכט וואר קיין אמנש

מעשה נסים ·

אין דער יין גאס אויך אונ' צו דר שווביגי לייט דיא גוועזן בעלי פאת
אזו האט מן גזאגט גהאט דש דיא (בעלי שמות) דאש גטאן האבן
מיט שמות איינר האט גהייסן (מוהר"ר גדלי') דען האט מן דער
פאר גהאלטן דאש ערש זאל גטאן האבן · אזו האט דאך אליש
דאש (רשעת) נאך ביז אין גברענט ביז אן (שביעי
של פסח) אזו האבן זיא צו מארגנש פריא אלי דיא יהודים מגרש
גוועזן (אנשים ונשים והטף) אונ' צו מארגנש פריא דא מן נאך אין
דיא שול וואר איז אין גרוש גשרייא גוועזן אונטר דען לייטן ובפרט
דיא קראנקן אונ' קינדבעטרינש · אונ' אונטר אנדרן דיא קהילה
אזו צו פאר לאזן אונ' אל דאש זיינג אזו דהינטן צו לאזן · זיא האבן
דיא יהודים אלי צו דען אונטרשטן טאר אויש גיאגט צו דען ריין צו
דיא יהודים האבן גמיינט מן ווערט זיא אלי אין דען ריין דר זויפן
אביר זיא האבן קיינש ניקש גטאן אונ' האבן זיא אלי איבר דען ריין
גפירט אונ' האבן זיא אויף דש לנד גזעצט · דש צוביג אזו האט קיין
(יהודי) אין דער פאמלי' דארפין וואנן ביא דעק אוטי · (דוכס)
דאש (דוכס) זיין פאטיר האט קיין יודן לאזן וואונן אין זיינם גאנצי'
לנט · אבר דא ער האט גהערן דאש גוואלט פון דען ווירמשר
בורגר אזו האט ער זיך מרחם גוועזן איבר דיא ווירמשר יהודים
אונ' הש"י דער אונש אלי לייט חסד טוט ווען איר אים אן רופן טונש
דאש גשרייא דער הערט פון אונש מגורשים בפרט פון דיא קראנקן
אונ' קינטבעטרינש אונ' פון דען קלייני קינדר הש"י האט דען דוכס
אין זיינם זין גגעבן אונש גוטש צו טאן ער האט אונש לאזן וואונן
אין זיינם לנט אונ' האנדלן אונ' וואנדלן דרינן איבר אל אין מקוואות
אונ' אין אלי דערפר דעש גלייכן האט דער הגאון פון מענץ אונ' דר
לנט גראף פון דארמשטאט אונ' אלי (שררות) אין לאנט פון
(כיעורים אונ' שרים) · האבן אונש מגורשים וואונן לאזן לפי
אלי בערגר אונ' פויארן וואז איר נייארט הין קואן זענין האבן אונש
גוטש גטאן דא האט מן סיינפרליך גזעהן וויא הש"י זיין פאלק ישראל
בהיט אונ' בשערמט אונ' ווען ער זיא שון שטראפט אזו שלאגט ער
זיא מיט דיא אייני האנט אונ' היילט זיא מיט דיא אנדרי האנט · אונ'

תכף האבן זיך דיא טרים דער דוכס אונ' דער הגאון פֿון וועגן אונ'
דער לאנט גרף פֿון דארמשטאט אורדר אן גנומן אונ' דיא יודן
פֿון פֿראנקפֿורט אך זונ' האבן אונש אונ' דיא פֿראנקפֿורטר יהודים
פֿאר טריפֿטן אן דעם קיסר איט געבן איר האבן אך (חן וחסד)
גהאט ביא אים אבר אז אין אויש גאנגן אזו זאל עס אלי רעטים
אויש גין דען עש איז היא אונ' אך צו פֿראנקפֿורט דיא עירונים שולט
ניט געוועזין דיא ערונים העטן אונש געדין כראלטין נייארט עטליכי
אורדים ופוסעים האבן זיך אויף גשטעלט אונ' האבן אורד אן דיא
ערונים גוועזין האבן חשבון וועלן פֿון אין האבן אונ' וואסט פֿיל
בלבולים צו גוואָרפֿן אונ' האבן באלד דש גאנצי אקום שיר אלי דיא
בורגרט פֿאר פֿירט דאש דיא עירונים ניט אער איינשטר זיין
גוועזין היא צו ווירמש נאך פֿיל ווינגר צו פֿראנקפֿורט דער נאך זיין
דיא אורדים צו פֿראנקפֿורט גקעפט גוואָרן אונ' אירי קעפֿ האבן
זיא אויף דיא בריקא טירן גשטעקט צו איין איביג גדעכטניס ווייא
זיא אך נאך דרויף שטעקן אויף דען הייטגן טאג צו איין גדעכטניס
איינר האט אונטר זיא גהייסן פֿינצהנץ דעם האט אן צווייא פֿינגר
פֿון זיינר האנט אב גהאקט אויף דיא שוועל פֿון זיינר טיר אונ' האבן
זיין הויז אום גריסן אונ' איין זייל פֿון שטיין אויף דעם פלאץ
גשטעלט צו איין איביגן ניט קיין הויז אויף דעם פלאץ זאל
גבויאט ווערן אונ' אן האט אים גפֿירטיילט · אונ' אויף פֿיר
שטראסן גהענגט אונ' דיא ווראשר אורדים איט רוטן אויש
גפֿילט אונ' דאש אקום פֿאר ווינקן וויל איך ווידר אן היבן צו
שרייבן ווייא עס איזו גאנגן דנך איט יהודים. אזו דער גאס זענן
גטריבן גוועזן האבן דיא אורדים אונ' אין טייל בורגר האבן זיא פֿר
פֿירט דער צו אונ' האבן אונזרה בית הכנסת אב גבראכן אתן אונ'
ווייבר שול איז ניקש שטין גבליבן פֿון אל דען אוירן אלש דער ארון
הקודש אונ' דיא אונין שול טיר אונ' דאש אורט וואו עס אין גבויגן
איז דהיינו דאש נס פֿון (רבי יודא חסיד) זיין אוטר איז דיא
אוטרשטי העלפֿט שטין גבליבן וואשט אלש (חרוב) גאמכט איך
האב צו פֿאר גשריבן דיא עס עטליכי אורדים גטאן האבן ווייא נון דש

דיא

דיא אורדין זיא אויש גיאגט האבן זענן (עירונים) אין דיא יודן
גאסקואן אונ' האבן איין אנוואר אז' ערין בייא זיך גהאט אונ'
האבן גזאגט איר ליבה באורגיר לאזט דאש בלייבן איר טוט דש ווידר
אונזר ווילן אונ' האבן גרעט קעגן אלי אירי אנשים ניט אלייגט אויך
דען צירוש גייארט אויך אך זונשט וואש זיא זיך האטן פאר גנואן
אירדות גיגן עירונים אבר זיא האבן דיא ערונים גייארט אויש
גלאכט אונ' האבן אירי זאכן פארט גטריבן אונ' האבן דיא יודיק
אלי הנויז גיאגט · אבר דיא יודין האבן ר' ליב אופנהים אונ'
נאך איין פרנס איט אים גשיקט צו דעם קיסר אזו האט דער קיסר
דען דוכס פפאלץ גראב אונ' דען הגאון פון שפייאר גשטעלט צו איין
קאמיסאריס דער דוכס האט גשווינד כאח אלפים אויף גמאנט אונ'
האבן דאש אקום ווראייטא איין גנואן אונ' אזו בהאלטן ביז איין פסק
פון דעם קיסר איז גקואן זיא האבן דיא בורגר אויך גשטעלט אונ'
האבן אלש אויף גשריבן וואש אין דיא הייזר גוועזן איז פון וויין אונ'
קארן אונ' (כלי בית) אונ' האבן עש אליש איין אין איין הויז טראגן לאיין
אין דאש הויז צו דער זונן צו דער שולבייגי ליט האט אוהר"ר אייגן
גינן בורג דאש הויז צו גהערט אן האט אליש פון יודין דרין פאר
שלאסן דיא אורדין האבן ניקש גפונדן דען דאש רשעות האט לאנג
גווערט אונ' יודין האבן זיך גפערכט פאר זיא דען דיא יודין
איינטן דיא אורדין ווערן זיא איין אמלט איבר פאלן אונ' האבן דש
אירי גאונ' אליש (כלי קודש וספר תורות) וואש אין דיא שול איז
גוועזט האבן זיא הלש אין דאש הויז פאר שלאסן אבר דער דוכס
איז אין צו בלד איבר דען האלז קואן אונ' האט ווירגוש איין גנואן דא
זיינן דיא בורגר ניאר איינסטר גוועזן אונ' אן ר"ח טבת דאש יאר דר
נאך האבן איר איין גאולה ווידר גהאט אונ' הש"י האט אונש אלי איט
אננדר דיא אגורש זיין גוועזן (בכבוד גדול) איין איטלכר אין זיין
הויז גזעלט אונ' האבן איר געלט אונ' גוט אליש ווידר גפונדן אונ' איז
ניקש דער פון אוועק גקואן אונ' דאש עשין אונ' טרינקן דאש דא
אך אין דיא בווארונג איז גוועזן האבן דיא (רבנים) אלש פאר כשר
גאמכט אבר עש זיינן דאך איין טייל פרומי לייט דיא האבן דאש

עסין אונ' טרינקן אלס אונק גגעבן און אראי זייט פאר גרוסי
(סמחה) וויל זיא הט' האט ווידר (בשלום) אין איר הייזר
גפירט אונ' דיא (גאולה) איז גוועזן אם (ר"ח טבת בשנת טע"ו
אזו האבן אונזרי (פרנסים אונ' רבנים) צו דער צוביגנייט דען
(ערב ראש חודש טבת) צו איינם (יום תענית) געמאכט אונ'
האבן גזור גוועזן דאס אלס וואס נייארט אן גהובן האט צו פאסטן
דיא זאלן אלי פאסטן אן האט אויבנט אונ' אמרגנט (ויחל) גליינט
אונ' זאגטן אך (סליחות) אונ' דיא האבן עס פיל יאר נאך אננדר
אזו גטאן אונ' האבן זיך אזו נוהג גוועזן (לדורי דורות עד ביאת
הגואל) דש עס אזו בלייבן זאל אלי (ערב ראש חודש טבת) איין
(תענית ציבור) צו האבן מיט סליחות זאגן אונ' מיט ויחל לייאנן אונ'
אין אלי זאכן וויא עס זיך אן (תענית ציבור) גבירט · אבר דיא
הייליג שול האט אן (בעו"ה) ניט ווידר גפונדן אז וויא זיא צו פארן
איז גוועזט דיא איז (בעו"ה) אב גברכן גוועזן אונ' אך אויך דאס
(בית החיים) זיינן גאר פיל (מצבות) דרויש גנומן גוועזן אונ'
האבן אך צו אליכי (חורבות) דרויף געמאכט · אבר דיא קהילה איז
דאס צוביג אזו רייך גוועזן זיא האבן אלס ווידר אויף בויאן לאזן
וויא עס צו פארן גשטאנדן האט · (ביאים ההם) איז איין פרנס
גוועזן ער האט גהייסן דור אופנהיים דער האט גהאט קיין קינדר
אונ' איז איין עושר גוועזן דער האט דען אזאוויר אלייניג אויף זיין
(הוצאות) גבויאט · אונ' האט אזא קיינגש טאוירנום טאך צו
שטייאר גגעבן אונ' דאס (בית הכנסת תאים) האט ער אך אויש
זיינם בייטל לאזן בויאן · ער האט אך צוויא ספר תורות לאזן
שרייבן אונ' האט זיא אין דיא הייליגי שול גגעבן מיט זיבני (עץ חיים
אונ' טיני אפזיתן דער צו ער איז איין גרוסר (בעל צדקה) גוועזן
(בקיצור) דיא הייליג שול איז בעסר ווידר גבויאט גוועזן עס איז
קיינר אונטר דיא גאנצי קהילה גוועזן דאס ער ניט צוגלט צובורט
איט . בויט האבן אז איועדר גרעטטי (חשוב) פון דר (קהילה)
גוועזן אזו האט ער זיך דאך באימט אונ' האט צוגעבורט אונ' גאנצלט
אונ' גזיארט דיא (נשים אונ' בתולות) האבן דש וואשר גלוגן וואס

און צו דערזעלבן געברויכט האט איטליכר האט געדין אלך גהאט אן דיא
גרוסי אלוה · אונ׳ אן (שבת תשובה בשנת ט״פ) דיין איר דאס
ערשטי אמל ווידר דריין שולן גגאנגן: אונ׳ הש״י האט אונס לאזן
זוכה זיין דש איר (בהשקט ובטח) זיין אין דיא שול אונ׳ זאל אונש
אך לאזין ווייטר זוכה זיין דש איר אין אלי שולן אים גלות קענן זיין
מיט (שלום ושלוה) · אונ׳ הש״י זאל אונש ווייטר קיין ווידר לאזין
דער לעבן (עד ביאת הגואל במהרה בימינו אמן כן יהי רצון):

(גזירות ק״ט בווארמייזא) מיט דער גלח

י אין דעם יאר דאס אן האט גלויט פינף טויזנט אונ׳ האנדרט
אונ׳ ניינציג נאך דיא בשעפונג דיא וועלט דא האבן דיא
גוים איין (עלילה) געווארפין אויף דיא יהודים דאס זעלביג אמל זיין
פיל פון דיא (ערלים) גשטארבן אונ׳ אין דער יודן גאס איז ניט איין
איינציג גשטארבן אזו האבן זיא (שקר עדים) אויף גשטעלט דיא
זאגטן ערות דאס זיא געזעהן האטן דיא יודן אין איטר נאכט אויז אירר
גאס הערויז גין צו דיא ברונן אונ׳ האטן גיפט אריין גווארפן יאונ׳ אזלש
נאך אין (עלילות רשע) אויף יהודים גטראכט אונ׳ האבן גאר גוועזן
איין (גזירה רעה) אויף דיא יהודים אין דיזן יאר (בחודש אדר
שני) זאל אויש האנדר דער שלאגן דאס קינד אים מוטר לייב ניט צו
פאר שונן אונ׳ ניט לעבן צו לאזין דיא יהודים וואורן זער בטריבט
אונ׳ קונטן זיך ניט העלפן, זיא גינגן · מיט גראזן בטריבטן גימיטן צו
דעם הגאון פון ווירמש אונ׳ דער הגאון פאר וואונדרט זיך זער דא
פריבר אונ׳ האט איין קליין שטעקילכן אין זיינר האנט אונ׳ שטאנד
נאהנט ביים איינם דיקן מיינר קעט דיא אן זייטן שלאס טאר אויז
אונ׳ ער שלאגט מיט דעם שטעקילכן אויף דיא קעט · אונ׳ שפרך
אזו וויא אזו דיא קעט צו שפרינג מיט דעם קליינן שטעקלכן אזו
זאל זיך אויך יהודים אך לייד גשעהן · אבר דיא קעט
צו שפרינגט פון דעם שלאק · אזו דער שרעקט דער הגאון אונ׳
שפרך דיא גזירה איז יעצט פון גאט זיין דאס אזו איין שטארקי
מיינ׳

מייני דיקי קעט זאל צו שפרינגן פֿון דעם טאלך פֿון דעם גרינגן
שטעקלכן · אונ׳ ער וואלט ווייטר ניקט דער בייא טון קיין גוטש נאך
קיין בייז · ווײנן דער בטריבטן טאג קאם אונ׳ דיא יהודים
וואוסטן גוויש דאש זיא אלי שטערבן מוזטן וועלכי שווערי (איתות)
מיט שווערט אונ׳ ביקסן אונ׳ שפיז (בעו״ה) אזו האבן זיא (עצה)
מיט אנדר געהאלטן דען זיא וואלטן גערן צו פֿאר מיין (נקמה) טאן
ווען זיא דאך שטארבן מוזן אונ׳ דיא (פרנסים) וואָרן צוועלף אונ׳
אזו מיט אנדר צו מארגנש פֿריא אין דאש עצה הויז מיר ווארטן
זעלברט הערן אב צו לייאן אונ׳ זיא נאמן מיט זיך שעלכט מעסר אונ׳
קליינשפיסן דיא אן אונטר דען מאנטיל טראגן קונט דאש עש
קיין מענש האט קענן זעהן אונ׳ דיא גאנצי עצה זאמין מיט אנדר
בייא דעם אורטיל אויז צו שפרעכן · אזו ריגלט אין פרנס דיא
קאמיר לאנגזם צו אונ׳ ווייא דער שופט מין פֿאר האלט דאש העט
מיר געטאן דרום מיז מייאר אורטל מויט געמאכן דאש מיר אלי מיט
אנדר מוזט שטערבן דא שפראכן דיא פרנסים מיר געבט אין
פֿאלש אורטל אויז מיך וועלן איר צו פֿאר דער שלאגן אונ׳ זיא פֿאלטן
מיט מיר שעלכט מעסר איבר דיא הערין אונ׳ האבן זיא אלי מיט
אנדר דער שלאגן אונ׳ וויל דיא פרנסים אויף דעם עצה הויז זיין
געוועזן דא גינג אין וויל דיא מאנט פרשון אין דיא גאסי לעהן אונ׳
וואלינג צו גלייך מיט שווערטר אונ׳ שפיסן אונ׳ דער שלאגטן גאר
פֿיל פֿון דען בורגרש דען זיא ניימרט אן טרעפֿטן אונ׳ דיא וויבר
מיט פֿייאר אונ׳ ברענט אין אלי טיארן אונ׳ לינרטן אן שטרוא אונ׳
תבואה דאש אן פֿיל אונטר טיירלכן אורטר (טריפות) וואָרן דיא ניט
צו לעשן וואָרן · אבר דער נאך טעט עש דאך קיין גוט דיא מראי
יורן זיין דאך שיר אלי אום געקומן · אונ׳ דאש זעלביג ווינג דאש
איבר געבליבן איז האבן עטליכי באהגידש דאָרך גרוש (רחמנות)
אין מירי הייזר פֿאר בארגן דען עש זיין עטליכי באהגירש געוועזן
דיא האבן יורן רעכט געבן אין אלי זאכן וואש זיא געטאן האבן · דען
זיא האבן וואל גוואוסט דאש עש מייטל (עוולות) זיין געוועזן · אבר
דיא האבן אין כיטוך געמאכט איש מיינר גאנז דאש דיא זעלביגי

גאנז האט אונז פֿליהן אויף דאס טאג וואו יהודים דא אין הויז וואָרן
פֿאר בארגן גוועזן אונ' שטראקס האט אן דען בארגער גוואוגן
דיא יהודים ארויס צו געבן · אונ' זאגן איבר דיא פֿאר פֿולכטי
גאנז דיא איט כישוף אין געמאכט גוועזן אך ווידר פֿיל יהודים אום
איר חיות גקומן · דש זעלביג אמאלט ווער אייער היא צו ווירדש געשט
דער וואר בקאנט איט דעם (גלח פֿון אקום) דען דער געשט דער
האט גאר וואול צייט"יש גקענט אונ' ער וואר גאר (בקי) אין (אין
גלין) אונ' זנשט אין פֿיל ספֿרים פֿון דיא (אוואות) אונ' דא איבר
האט דער גלח דעם געשט זער ליב גהאט אונ' פֿאר בארגט אים
ביא זיך אין זיין הויז ווא איבר נון דאס געמאכט וואר איט דער גאנז
דא פֿארכֿט זיך דער גלח אונ' דער געשט אונ' עס וואר עבן צייט
דאס דער גלח זאלט גין אין דיא תיפֿלה אונ' זאלט דרינן פרידגן ·
דער געשט שפראך צום גלח איך ווייס וויא דוא אייער פטור ווערשט
ציא איר אין קלייר פֿון דיין קליידר אונ' גיא איט איר אונ' פֿיר איך
אין דיא תיפֿלה אונ' זאג איך ווער אך אין גלח · אונ' זיא איך
אכבר איט דער פרידג איך וויל זאגן דאס איך דער פֿון קום פֿיל
צייכֿט קאן איך דארך איין פרידגן אנדרי יורן דיא נאך פֿאר בארגן
זענן אך אלו זיין · נון דער גלח ליס זיך איבר רידן אונ' נאם דעם
געשט איט זיך אונ' טעט אים זייני קליידר אייטש אן · אונ' וואר אין
אכבר איט דער פרידג · דער געשט הוב אן צו פרידגן דאס
זיא זיך דריבר פֿאר וואונדרט האבן ענטליך היבט ער זיא אן צו
שטראפֿן עס ווער דאך ניט רעכֿט גוועזן דאס אן אזו איין בלוט פֿר
גיסונג האט געטאן אן דיא יהודים אונ' דאס בחנם אונ' אוב זיא ניט
זאלטן גדאכֿט האבן דאס אין דער תורה שטיט (לא תרצח) · אונ'
האט זיא אעכֿטיג גשטראפֿט · אונ' ער זאגט ניט אלייניט דש זיא
העטן עובר גוועזן אויף (לא תרצח) · אילואורדט טוט איר נאך
אין (עבירה) דער צו דאס איר אמאלט אין כישוף איט דער גאנז
אונ' שפראך צו זיא אויב זיא דען ניט וואוסטן דש דאס כישוף ניט אן
צייט דיא וואהרהייט בצייגט אונ' שפראך איך וויל וועטן דש דיא גאנז
נאך אין אמאלט ווערט פֿליהן אויף דיא תיפֿלה דא אין גוויס קיין יהודי

דרינן

דרינן · ער בעטיט זיא דאש זיא דש כישוף פֿון דער גאנז זאלטן (אבֿטל) זיין · ווען שון עטלכֿי יהודים נאך זאלטן נאך פֿאר באָרגין זיין · וואש ווערט עש זיין לאשט דאש ווינק נאך לעבן זיא האבן גגין פֿאר לארין · אונ׳ אויז פֿיל אין טוירג בלוט פֿאר גאסין גווארדין · אין דעם ווייא דער גאשט אזו איטן אין דער פֿרידיג גהאלטן האט · קאם איין גשרייא אין דיא תפֿלה דער גאשט האט מאכֿת דיא גאנז אויז אויף דיא תפֿלה גפֿלאגין · אונ׳ טטיט אך נאך דרויף דא דיא בורגיר דאש זאלין אזו פֿאר ווארדרטן זיא זיך דער איבר · דא האטין זיא גרושי (חרטה) אויף דען כישוף פֿון דר גאנז · אזו וואר דיא (גזירה) פֿון דער גנז (בטל) אביר דיא בירגר וואושטן ניט דאש דיא גאנז דארום אויף דיא תפֿלה גפֿלאגין ואר וויל דער גאשט דרינן אויז גוועזין דער דא גפרידיקט האט · דער וואר איין פֿרואר יוד · אלזו אויז דער מנהג נאך צו ווירמש גיוועזין ליהן טאג איין אדר דא האט (כל הקהל) גימאכֿט (תענית ציבור) אונ׳ אן זאגט (סליחות) אונ׳ (אב הרחמים) אונ׳ צו אמרגניט אונ׳ צו מנחה ליינט אן (ויחל) · נון ליבר גאט וואש האבן איר פֿר איין (צרות) גליטן · ווען אן אמר גדענקט וואש אין ווירמש אליינט גישעהן אויז · נון גדענקט וואו דא גשעהן אויז אין אנדרי (קהלות ומדינות אשכנז ספֿרד וצרפֿת) דיא צרות קענין ניט אליצו שרייבן (הש״י) זיא זיך ווייטר (ארחם עלינו וישלח לנו משיחנו וגואלנו אמן) :

מעשה פֿון איין יהודי דער אין איין פֿאס גשלאגין אויז גווארדן צו ווירמש :

יא, עש וואונט איין גרושיר (עשיר) אונ׳ איין פֿרואר יהודי צו ווירמש · דער וואר איין גרושיר (חלפֿין) דער האט אן זיך גיהאט אל דיא בורגירש אום צו חילפֿין · אונ׳ ווען ער אין דאש מקום גינג זא נאם ער אלי צייט אלטי רייכֿט טלר ביא זיך · אונ׳ ער פֿאר חילפֿט זיא אן דיא בורגירש · נון איין

אמלט

אלז אן איין פרייטאג גינג דער יהודי אויף דען פיש מארק אונ׳
פיש צו קויפן אויף (שבת) · אזו רופט אים איין (גוי) אונ׳
פרעגט אוב ער ניט איין שיני רייכש טאליר פאר אים העט ער
וואלט אים דער פאר געבן וואס ער בגערן ווארט דר יהודי זאגט
יא אונ׳ פאר האופט אים איין רייכש טאליר · דא שטונד איין
פורויא אונ׳ רופט אך אן דען יהודי ער וואלט אך איין רייכש טאליר
האבן · דער פורויא גינג מיט אים אין איין קעליר הגנב אונ׳ ווי
ער דרונטן אין דעם קעליר וואר הילטן זיא אים דאס מויל צו אונ׳
טעטין אים איין ווענגיר המלך אינש מויל דאס ער ניט קרייטן אודר
רופן קונט · אונ׳ בינטרן אים דיא הענט אונ׳ פיס · אונ׳ ווארפן
אין אין איין צובר פאס אניין · אונ׳ האבן דאס פאס צו גשלאגן אונ׳
טרוגן דען יהודי אין דאס פאס צום קעליר הנויז · אונ׳ ליגטן דאס
פאס אויף איין וואגן · אונ׳ וואלטין מיט אים צו דר פפארט הגויז
פארין · אונ׳ זיא פארין גר געשווינד אונ׳ אונטר דער פפארט
ווילא זיא נוא הגויז וואלטין · שטונד זיא מיט דער וואגן אן דיא
פפארט אונ׳ צו ברעכן אין דאס שטיקן זיא וואלטן עס ווידר אפעלין
אבר זיא קונטן ניט · דען אן הערט עטוויז קרעכלין אין דאס פאס
דיא שילט וואכט דיא אונטר דער פפארט שטונד זאגטין וואס העט
איר אין דעם פאס איר גלויבן עס איז עטוויש לעביטיגש אין דאס
פאס · דאס וואר נון שון עטליכה אלז דאס זיא אן גרעט האבן ·
דער פורויא אונ׳ דער בענדיר זאגטן זיא אוטטן איין וואגן אפעליר
הולן דען זיא קענטין עס ניט אפעלין · זיא גינגן איין וועק אונ׳ גינגן
צו איין אנדרי פפארט הגויז אונ׳ אנטלפטן פליטה · אונ׳ ליסן דען
וואגן אונ׳ פפערט אונ׳ דען יהודי אים פאס שטין · נון עס וואר
שפאט די וואכט גידאכט עס ווערט בלד נאכט עס קומט קיין פורויא
ניט דער דען וואגן וויל וועק פירן · אונ׳ הערטן נאך אלז קרעכלין
אויז דעם פאס · זיא גינגן היין אונ׳ זאגטן עס אן דיא (ראש
עיינות) וויא אן איין וואגן מיט איין פאס הוט און שטין אונטר דען
פפארט אונ׳ הערטין זוא קרעכלין זיא וויסטן ניט וואס דאס
בטייט · דיא (ראש עיינות) האבן תיכף אורדר געבן דאס אן

דען וואגין זאל פֿירן בייא דאש (עגלה זו) · אונ' זאל דאש פֿאש
לאזין אויף שלאגין · דאש האט אן גיטאן גלייך ביפֿולן איז גיוואָרדן
אזו זיא האבן אן גהובן אן דאש פֿאש אויף צו שלאגן האבן זיא דרינן
גיפֿונדן איין יהודי ער וואר גבונדן מיט הענד אונ' פֿיס · אונ' האט
איין ווערגיל הולץ אין מויל · דא אן דאש זאך אמאלט אן אים גטווינג
לאס · דען דאש אויל וואר אים אזו דיק אויף גלאפֿין דאש ער טיר
קיין ווארט' אער רידן קונט · דיא הערן שפּראַכן צו אים ער זאלט
זאגין ווידא ער אין דאש פֿאש גיקומן איז · זא האט ער פֿאר צילט
דיא גאנצי המעשה ווידא עש גיגנגן איז · דא דיא (עגלה) דאש
הערטן פֿאר וואונדרטן זיא זיך זער איבר דש מעשה · אונ' שיקטן
איין שוטר אין דאש פֿוראוס זיין הויז · אונ' איין שוטר אין דאש
בעגירס הויז זיא וואלטן זיא אין דיא תפֿיסה זעצן לאזין · אבער
עש וואר קיינר ניט דער היים · אונ' זענן אך ניט ווידר אהיים
גיקומן · אונ' דער יהודי איז ווידר (בשלום) אהיים קומן בייא
זיין ווייב אונ' קינדר · אונ' פֿאר צילט זיא ווידא אים איין (נס)
גישעהן איז · דא גלבט אן נון זען (הש"י) אייניג וויל אליין זיין
פֿון זיין פֿיינט · דען זען גאט אייניג ליב האט · דער האט זיך
ניקש צו פֿארכטן פֿאר קיין מענשן ניט:

מעשה (של בית קברות) פֿון ווירמש:

יב עש איז גישעהן אין יאר דש אן שרייבט (תכ"א בחודש
אלול) האבן דיא (הערין) פֿון ווירמש לאזין אב
ברעכֿן דיא אויאר פֿון דאש (בית הקברות) · אונ' האבן עש
לו מירן גיבויא גיבראכט · דען זיא האבן קיין שטיינר ניט גיהאט
דארום האבן זיא דיא האלבי אויאר לאזין איין וועק ברעכֿן · אונ'
דער נאך (בחודש תמוז בשנת תכ"ב) האבן זיא דיא אנדרי
העלפֿט פֿון דען אויאר אב גבראכֿן · דען זיא האבן קיין שטיין
קענין קריגן דאש זיא מירה (בניינים) האבן אויז גבויט · אונ'
אן דען זעלביג אויאר איז איין שטיין אין גמויארט גוועזן איז דרויף

אויז

איז גהייסן גוועזן (איש בחכמו את) • דען אן האט פֿאר צייטן
בוורמייזא (דן) גוועזן (דיני נפשות) אונ׳ בייא דעם זעלבגן
שטיין איז איינר צו (קבורה) • קומן דען אן האט (דן) גוועזן
(ברשעת ובליווי חכמים) • איז אך (בסוף הקברות) איין
(בית הסקילה) גוועזן • אן האט עס איר (ר׳ יוזפא שמש)
גזיין • דא איך אין הער בין גקומן (בשנת שצ״ג) אביר דער
צייט דא אזו פֿיל שטאלן האבן דר בייא גיבויאט הבן איז דיא זעלביג
פלאץ גאר איין ווענק גקומן דאס אן ניקס אין
דער פֿון ווערן קאן:

נאך איין מעשה פֿון ווירמשר קברות:

יג דאש (קברות) צו ווירמש איז פֿיל גרעסר
גוועזן אלש איצונדרט עש איז וואול דאש
דריט טייל גרעסר גוועזט • דאש וואר אן דיא יארן
דאש אן האט גישריבן (ש״ס אונ׳ שע״א) • וואר איין
(דבר התלואה) צו ווירמש דער האט איין אויך פֿמסיר דער
זעלביג וואר איין הולענדיר • אונ׳ איין גרושר דעג דען וואש ער
זאגט דאש גפֿיל דען (דאס) גהרוואלן • איין אמאל הוב דער
דעג אן וועגן נאך איין (שונא) קעם זא קענט ער דיא פֿאר שטאש
תיכף אין נעאן אויף דיא יהודים אויר. (קברות) דע עש איז
גנץ לייכט מיין צו קומן • אונ׳ ער מיבר רידט דען דאש דאש ער
נאך איין טנץ אמאכט אויף דאש (קברות) אונטר דער טנץ
(ליגן גרוסי חשובים) אונ׳ (וואריק גרוים) דר
(רוקח) ליגט אך דרונטר בגראבן דיא יהודים וואָרן גגאן צום
דאש אי ער האט אן גהובן דיא טנץ צו אמאכן האבן זיך פֿיל גלאט
וואלן גבין • ער זאל דש (קברות) לאזן וויא עש איז • אביר דר
הולענדר האט אזולג אן דעם דאש איינר גוועזן • ביז ער דיא טנץ
האט אמאכן לאזן • וויא נון דיא טנץ גנץ זייז גאמאכט וואר • דען
זעלבגן טאג האט דער הולענדר איין הוט פֿיגר גשלאגן פֿון

דעם ראט · דאס האט דעם ראט גאר פֿאר דראסן דאס ער
איין פיסטאל נאם אונ' גינג הין אונ' טיסט דען הולענדר פיגר ·
דא האטין דיא יהודים איין גרושי נקמה דען עס וואר אן קיין
(ספֿק) דאס ער זיך פֿר זינדגט איבר האט דעם [illegible]ות:

מעשה פֿון מהר״ם מרוטנבורג:

יד עשי · וואר איין קעסטליכר מן דער האט גהייסן (מורינו הרב רבינו מאיר בר ברוך) · דער וואר איין גרושר (תלמיד חכם) דאס מן זיינס גלייכנס ווינג גפֿינט אן האט אין גהייסן (מהר״ם מרוטנבורק) דער דא האט גמאכט דאס (ספֿר) דאס דא הייסט (תשובֿת מהר״ם) · אונ' זונסט נאך אין (ספֿרים) ער וואר איין גרושר (צדיק וחסיד) · אונ' וואלט איבר ציהן אין (ארץ ישראל) · אזו האט אים איין מוסר איין משומד פֿאר מסרת ביים דעם (מלך) פֿון (רומ״י) אונ' האט אים גזאגט ער זאל זעהן ווען דער (מהר״ם מרוטנבורג) ווערט דורך צין לנט וועלן ציהן זא זאל ער אים איין בילבול צו ווארפֿין · אונ' זאל אין תפֿוס נעמן דען דיא יהודים לאזין אים ניט זיין · דיא ווערן דיר גאר פֿיל פֿאר אים געבין אלס דוא ווערשט הבין וועלן · דען זיגט דיא לייט דאס (משה רבינו עליו השלום) איז גשטארבין · אזו האבין דיא יהודים קיין זעלכין (חשובֿי) אן גהאט אונ' אזו איין (למדן) אונ' אזו איין (צדיק וחסיד) אז דער איז · נון דער (מלך) גלויבט דען (משומד) · אונ' בפֿעלט זייני אונטר טאניר ווען דער (רבֿ מהר״ם מרוטנבורג) קומט זאל אין אין תפֿוס נעמן אונ' זאל אים אין ברענגין · דיא האבן אויך אים גיפֿאסט בי: וואל לנג אלס דיא אין גיקרעגין האבין · דא דיא אים גוא האטין ברעלטין דיא איין פֿאר דעם (מלך רומ״י) · דר (מלך) ליגט אין אין איין תפֿיסה · טעט אים דאך גרושי (כבֿוד) אן ער ליז אים אלי זיין (ספֿרים) צו אים אין דיא תפֿיסה ברענגין דאס ער האט קענן לערנין ווען ער גיוועלט האט · נון דער (מהר״ם)

וואר

וואר גיוואר דאש אן אים האט לאזן תפוס זיין אום וועגן דאס אין
האט וועלן פיל געלט פאר אים האבן · עט וואר (כאות
אלפים) חביר דער פרואר (רבֿ אהר"ן) דר טרייבט אין אלי
(מדינות אונ' קהילות) אונ' וואר (גוזר חרם) דאש אן ניט אין
אום אים זאל צו זין געבן אלש פינף הונדרט גילדן · דען אן דארף
פר קיין גיפאנגן מער צו זין געבן אלש ער ווערט איז · נון ווארום
ער זיך ניט אין אלש פינף הונדרט גילדן האט געשטעלט דאש וויסן איך
ניט · אבר דער אך העט אן ניט צו זין געבן · אונ' איז אזו לאנג
דער תפיסה געשטארבן · אונ' נאך זיינם טוט האבן דיא גוים וועלן
אין דיא תפיסה גין · אונ' האבן דען (צדיק) וועלן ארויז הולן
אום אים צו בגראבן · אז וואל זיא דער אך האט בפולין · אבר
זאל בלד אלש איינר פון זיא ביא דיא תפיסה קואן איז · אזו איז
ער תכף נידר געפאלין אונ' איז גפיגרט · ווען ער נייארט דען
טוימל פון דער תפיסה האט צו דער טיר וועלן הנין שטעקן · דען
דער זיין פיל אום איר חיות געקומן · נון דער אך האט עס קיינר
ניט מער אנגן הייסן דען ער האט אורח גיהאט דש נאך פיל גוים
ווערן דער דורך אום קומן אז זיא דיא תפיסה אופן קריגן ווערין
דער רבֿ וואר תפוס ביא זיינם לעבן זיבן יאר · אונ' וואר נאך זיינם
טוט פירצעהן יאר תפוס · אונ' וואר אזו אין זייני קליידר ליגן
געבליבן אונ' איז אין עס אונ' ערד פר פוילט · נון וואר איינר געוועזן צו
(ק"ק ווירמייזא) דר וואר איין גרושר (צדיק) אונ' איין (עושר)
דער הייסט (אלכסנדר בר שלמה) · אונ' ער האט קיין קינדר ניט
דיא זיין (יורשן) קונטן זאו גידאכט ער זיך דער וויל ער קיין
יון ניט הוט דר קענט (קדיש) נאך זאגין · אזו וועלט ער דיא (מצוה)
טון · אונ' וואוט דען (רבֿ אהר"ן) אויז לייזן פון דעם אוך דען
דער וויל ער נון אזו לנגי צייט טוט איז · גיבט ער איך אן אופטר
יוא צו זין · אונ' ער מכטים דאס ניט דאש דיא גוים זיין גפיגרט
דיא אים האבן וועלן אן רירן · דען ער גידאכט עס איז אזו פאן
(הש"י) געוועזן דש קיין גוים האבן זאלן (אוים גרול) אן רירן אז
וויא ער איז געוועזן · דאס זיין (תורה ומעשים טובים) ניט אלי

צו בשרייבן זיין · ווען אביר איין יהודי ווערט קומן פֿון זיינר (כבוד) וועגן · אונ׳ זייני זאכֿן (עסק טאיק) צו פֿאר ריכֿטן · זא ווערט אים ניקש גשעהן · אונ׳ גיהט הין אונ׳ ליס דען (צדיק אהר״ן) פֿון דעם אויך · דער אוך נאם דש געלט אונ׳ גאב דען (אלכסנדר רשע) דאס ער אים אויז דער תפיסה זאל הולין · אונ׳ זאל אים ברענגן צו בגראבן וואו ער זעלברשט וויל · דא (אלכסנדר) נון דיא שליסל פֿון דער תפיסה האט גקראגן · ליז ער איין נייאי וואגן אמאכֿן אונ׳ איין נייאי (ארון) אונ׳ איין נייאי שק · אונ׳ ער האט זיין (תכריכים) פֿון ווייסט איט גנומן · אונ׳ האט אך אפרותים ביים זיך · אונ׳ ליט זיך ביים צעבנדיג לייב (אטהר) זין אונ׳ טעט (תכריכים) אונטר זיין קליידר אן · דען ער גדאכֿט זיך פֿיל לייכֿט ווער איך אך ניט זוכה זיין דיא ביינר פֿון דעם (צדיק) אן צו דירן · אונ׳ אעכֿט אך שטערבן ווען איך ווער דיא תפיסה וועלן אויף שליסן · נון נאך אלז דז ער זיך האט לאזן (אטהר) זיין גינג ער גר איט הערלן צו דר תפיסה אום אויף צו שליסן · דא האבן זיך פֿיל גוים פֿאר זאאלט · אונ׳ וואלטן זעהן וויא דאס דער (אלכסנדר) ווערט פֿאר דער תפיסה נידר פֿאלן אונ׳ ווערט שטארבן · אביר זיא זאלין דאס גרושי (נס) דש דער אלכסנדר שליסט אויף אונ׳ גינג אין דיא תפיסה הניין אונ׳ נאם דען (חלק גדול אהר״ן ז״ל) אויז דהיינו זיין ביינר אלי איט אננדר אונ׳ זיין עס אונ׳ ערד דאס טעט ער אלז אין דען נייאי שק · דער נאך דא ער שון אל דיא שטאב האט צו אננדר גזאלט דא האט ער דען שק אין זיין (ארון) גטון אונ׳ האט אים אויף דעם וואגן גלייגט · אונ׳ דער נאך איז ער ווידר הנויף גגאן אונ׳ האט אלי זייני (ספרים) אונ׳ שטענדיר אך אויף דען וואגן גלייגט · דען ער האט אין דער תפיסה (כל יום ולילה) ניקש אנדרש גטאן אליש גלערנט · דא ער נון אליש שון האט אויף דען וואגן גטון · זא איז ער ווידר (בשלום) פֿארט גפֿארן ביז אין (ק״ק ווראייטא) · דא האט ער דען (חסיד אהר״ן) זייני ביינר צו (קבורה) גטון אונ׳ האט אים איין שיני (מצבה) לאזן אויף זיין (קבר) שטעלן

אונ׳

אונ' האט לאזן דרויף שרייבן ווען לייט ער איז תמים גווארין
אונ' ווען ער אין דער תפיסה גשטארבן איז · אונ' ווען די לייט
ער אויז גליזט איז אונ' בגראבן גווארדין · אונ' דער פרואר אן
אלכסנדר דער אין אויז גליזט האט · אונ' צו (קבורה) גטון
האט אזו האט ער קיין יאר דער נאך אער גלעבט · אונ' האט
קאפן פאר זיינר (אייתה לוואה) גטון · דאש אן אים ומן זיין
(קבר) אמלין בנעבין דעם (מרם גדול אהר"ם ג"ל) · דא ער
נוא וואר גשטארבן האט און אים אך (בכבוד לקבורה) גטון
האבן אים בנעבין דען (צדיק) גלייגט · אונ' האבן אים איין
(מצבה) לאזן שטעלן · דרויף איז גשריבן דאש (מעשה
טוב) דאש ער אויש דען (צדיק) גטון האט · אוך (רבי
יוספא שמש) האט זעלברט פיל אלוט דיא צוויא (מצבות)
גליימט · שטיט אויף (אהר"ם זיין מצבה) דאש ער איז תמים
גווארדין פיר טאג אין (תשוו) דא איר שרייבן דריא הונדרט אונ'
אכט אונ' אכציק יאר · אונ' שטיט אך דאש ער זיין לעבן טאג
אין מיירמיי גשטארבין · דהיינו ער איז זיבן יאר תמים
גוועזן ביז זיינם לעבן · אונ' פיר צעהן יאר תמים גוועזן נאך זיינם
טוט · דאש איז צו אנגדר אין אונ' צוואנציק יאר דש דער (צדיק) איז
תמים גוועזן · נוא גדענקט וואש דער פרואר אלכסנדר פאר
איין גרוסי (מצוה) גטון האט דאש ער אין אויז גליזט האט אונ'
צו (קבר ישראל) האט גברוכט · אויף דעם אלכסנדר זיין מצבה
שטיט אך וויא ער דען (צדיק) אויז גליזט האט אונ' וויא ער אים צו קבר
ישראל) הוט גברוכט · אונ' שטיט אך זיין (צוואה) וואז אונ' וויא זיא
אים לין זאלן · אונ' דאש ער אן (יום כפור) גשטארבן איז אין
וואש פר איין יאר דש ער צו (קבר ישראל) איז קומן · ער האט
ניט לענגיר נאך דיא לייט גלעבט אלז זיבן חדשים אונ' זעקש טאג ·
דאש גאנצי מעשה האב איך גהערט פון (הגאון הגדול מהור"ר
אלי' בעל השם) · אונ' וואש איך זעלברט גליימט האב אויף דיא
(מצבות) וויא איך אובן גשריבן האב · עש קאן אלי לייט נאך
פרעגן געשט (לק"ק ווארמייזא)' דיא דא נאך זיין אויף דעם
אהר"ם

(מהר״ם) זיין (קבר לכבוד אונ׳ אויף דען פראוי אלכסנדר זיין קבר געמאכן אונ׳ לימאנטן דיא (אלבות) אונ׳ זיא זעהטן דש הירוט אויף דיא (אלבנת) אן זאגטע דר אלכסנדר איז (מאספחת הוהנע״ק) געוועזן אונ׳ ער זיין נאך פֿיל (הוהנע״קיר אשפחות צו ווראייסא) דיא זיך (מייחס נאך דעם אלכסנדר זענין אונ׳ בייא זיין קבר מרוק אויף אויז ייטן לינן מייטל (אתים אמספחות הוהנע״ק)׃ אונ׳ הט זאל אונש איר זכות לחוין געיטן אונ׳ זאל זיין פֿאלק (ישראל) בהיטן אונ׳ בטערען פֿון העגראיר פֿיינדן׃ אונ׳ ער זאל טבריטן איבר אונש אויז (סוכת פֿון שלום עד עולם אמן כן יהי רצון)׃

מעשה וואורום.אז דיא שטאט ווראייסא הייסט אונ׳ וואורום
איין שלאסל דאז וואפן איז׃

יה פאר אלטי לייטן אייזא טטט ווראט גאר גרוש געוועזן אזו וואר איין לינט וואורום אוז דער ארבר גקואן צו פֿליהן אונ׳ האט זיך האלט אן דיא אויתר פֿון דער שטאט גלינט אונ׳ האט גרושי שאדן געטאן ער האט פֿיל הייזר אום גריסן אונ׳ האט אך פֿיל מענש, אונ׳ פֿיל בהמות איין געשלונגן אלש וואש ער האט גקריגן האט ער אויש חרוב געמאכט דער לינט וואהום וואר גרייליך גרוש געוועזן אונ׳ האט לוייא פֿיס אונ׳ הינטן האט ער געהאט אזו וויא איין וואדם אונ׳ איין שלאנג אבר ער אייזאך פֿיל דיקר אונ׳ גרעשר געוועזן אונ׳ ער העט אויגן דיא לייכטן אלז פֿייאר אונ׳ איין אויל איט גרייליך גרושי צין דש איינם איין גרויאל אן גינג ער איז אב געאלט געשטאנדן אויטן ווינג אן דער אינן אויף דעם אמרק צו ווראט אונ׳ ווען אן שון נאך איין שישט דש וואלט דאך אלש ניקש העלפֿין דען עש טעט אים קיין פֿעייל ניקש דאש זעלביג. אאלט וואושט אן נאך ניט פֿייבקסן אודר געשיק צו זאגן איט איינם געשיק דאט אן אים אפֿטר יוא קענן בייא קואן אבר עש וואר נאך קיין געשיק אן דער וועלט דיא חלאה פֿון פֿולבר איז נאך ניט געוועזן׃ דאש זעלביג אאל וואר נאך ניט (מאמתיסי) צו ווראט אונטר דען (הואות) געוועזן

עט

עס וואר אלז נאך היידיש מאנה אונ' עס וואר דאס צוויבנג אהן
קיין אוך צו ווירוש גוועזן · ניימרט איין (מלכה איין מלוכה) דיא
רגירט דאס גאנצי לאנד דען מיר אן דער אוך וואר גשטארבן · אונ'
זאגן אן דען ליט וואר משטן וואלט מזו אונש אן איך איין מענש אלז
טאג אויש ווארפן איבר דיא מויאר דא שלינדט ער איין שטראקס
איין אונ' טעט דר נאך דען צוויבנג טאג · ווייטר קיין שמרן אין מזו
פרייבם אן אלי מענשן דיא אין ווירוש וואנטן אין איין בוך אונ' אן
ווארפט גורל אונ' אויף דעקרה דאס גורל גפאלט דעם ווארפט אן
איבר דיא מויאר צו דעם ליט ווארף · לסוף וואלטן זיין במרגרש
גיט מער גורל ווארפן דען זיא פארלטן זיך דאס גורל ווערט אויף
זיא נאך פאלן · דיא מלכה זאגט צו זיא וואש וואלט איר המכן
נייכנט איך נאך אונ' אלי איינר פריי אונ' הויף הענלטנג אין דאס גורל
אונ' ווען דס גורל אויף איינם פון אונש ווערט גפאלן אלז אן אונש נאך
גיט פארר שאגן דא דיא במרגרש דאס הערטן דא ווארן זיא אלי צו
פרידן אונ' ליסן דאס גורל פארטגין · דאש צוויבנג אלזו ווארן צו
ווירוש דרייא ברידר דיא ווארן גרושי ריין אונ' ווארן אלי דרייא
שלעפיר אונ' אעפר שיין דש אין מיר גליכן וויינג אזו גפינדט מא
אמלטן איין אלבוש איין הרניש פון איין אונ' מיטן ווינג · ווארן דרמן
לויטר פולר אעפר אונ' אמלטן מיינן הענעשך איט גלידר דמזו זיא
זיך דרינן רירן קענטן אונ' אמלטן פולר אעפר אן דיא הנעשך דיא
פולר אעפר ווארן גאר שארף גמאכט אונ' דיא דרייא ברידר המבן
אזו איט אנגדר אויז גנוון ווען דאס גורל אויף איינם פון זיא דרייא
קאן ווערט דען זאל דער צוויבנג דש קליד אן טאן אונ' ער זאל דען
ליט ווארף צו פיירן · דאס גורל גינג אלט פארט פון טאג צו טאג
ווארפט אן איין מענשן איבר דיא מויאר הינויש · איין מאלט
פאליט דאס גורל אויף דיא מלכה צוברט · דיא מלכה פרווארט
אונ' וויינט זיא אן וואלט דענקן קמן דא קאם איינר פון דען דרייא
ברידר אונ' דער בראיט זיך איבר דיא מלכה · אונ' זאגט ער
וואלט זיך אנטר שטין דעם ליט ווארף אום דאס לעבן צו ברענגן
איבר דיא מלכה וואלט איך פאר שטרעבן דש זיא איך געמן ווי זא

אין אן דיא אלכה פאר שפרעכט אים דאש זיא אים נצאן וויל אונ׳
אלי דיא שרים פאר שפרעכטן אים ווען ער דען לינט ווארים אויש דש
לעבן ווערט ברענגין דען זאל אן אים לואין אוך קריגן׳ נון אן
ווארפט דען דיזן אגויש אונ׳ דער לינט ווארים שלינגט אים אין אבר
ער לו שנירט דען לינט ווארים אונ׳ ער קאם לעבנדיג. ווידר ארויש
דיא מאתה ווארגאר גרוטניט אלייני דען גרוטיהייט דאש ער אן
אעגשן אונ׳ אן פיך אונ׳ אן פפערד גטאן האט אונ׳ אן פיל הייזר
גטאן האט ער האט אך געאכט דאש אן קיין טאר פון דען (אקום)
האט קענן עפנן אונ׳ אין דר לייט איז ניקט געקרט אונ׳ גאר גווארן
זוען עש נאך לענגר געווערט העט העטן זיא אין פא״ הונגר שטערבן
אונ׳ דער לינט ווארים האט דיא שטאט פיל קלענר געאכט אונ׳ דיא
(חורבות)׳ דיא ער געאכט האט דיא קענן אן ניט אלט בטרייבן
אן דיא אלכה האלט איר ווארט אונ׳ נאם דען שולמיר דען דיזן לו
אין אן אונ׳ אן קרינט אים לו אין (אוך) גליך אן אים פר שפראכן
האט אונ׳ אידראן וואהן גגן וואל לו פרידן איט אים בפרט וויל ער
דען לינט ווארים האט אויש דש לעבן גבראכט דש גוטש קונטן זיא
אים ניט פר געסן אונ׳ זיא טעטן אים אלי (כבוד) אן וויא עז זיך אין
אוך געבירט. וויא דער שולמיר נון זאך דאש ער גליבט ווארן דיא
לייטן אויגן אונ׳ אלט וואש ער געבאטן האט דאש גשאך׳ אזו גביטט
ער דזאן לו אין איביג געדעכטניש פון וועגן דז מעשה איט דען לינט
ווארים אז דיא שטט ווארש הייסן אונ׳ עש קאן זיין דז דיא שטט לו
פאר גראינה געהייסן האט דען אן פינט אין ספרים ווען אן פון זיא
עטוואש שרייבט דא וואהן זיא געהייסן (חכמי גראינה)׳ אונ׳ פון
דען (אוך) דער שולעסר דא קואט עש הער דש אן דיא שטאט
נאך אויף דען הייטיגן טאג ווראש הייסט׳ אונ׳ דא איט אז דא ניט
אמל פאר געסן ווארן דש אין שולמיר לו ווראש אוך איז געווען דא
אמל דיא שטט אין שלוסל לום וואפין פירן׳ דרום האט דיא שטט
ווראש אין שלוסל פאר אין וואפין׳: אונ׳ אן דאז (עגה) הויז
דז אן דיא אינן הייסט דש אויף דער ארק שטיט דא זיין געשטנדן
אן געאלט דיא דרייא בירנ׳ איט דען לינט ווארים. אונ׳ דיזו אלכה

איז איר קרון דר בייא זוס איבין גרעלטנים :

מעשה וויא איין (ערל זיין אאוזר) האט זעלן פֿאר קאפֿן

טז עש קאם איין (ערל) צו איינם (בעל הבית) אין ווירמש
אונ׳ זאגט ער העט איין קינד פֿון פֿינף אודר זעקש
יאר דאש קינט וועלט ער גערן אן יהודים פֿאר קאפֿן דען ער האט
געהערט דאש דיא יהודים איזטן (דם ערלים) האבן אונ׳ ער וויסט
גוויס דאש אן פֿיל (דם) פֿון דעם קינט קריגן קענט דש אן איין וויז
גנוגן דרמן האבן קענט׳ דער יהודי הייסט דען (ערל) טאליך
אונ׳ דיב ווארום דש ער אזועטוואש דיקן טוט אויף יהודים׳ דער
(ערל) גינג פֿארט: דען אנדרן טאג קאם ער ווידר אונ׳ זאגט
דען יהודי דוא האסט איך געטטרן אב גוויזן אונ׳ איר נאך ביזי ריד׳
דר צו געבן אבר איך וואש דאך וואל דש עש (אמת) איז דוא האסט
דיך פֿאר איר ניקס צו טייאן דוא אזאגשט איר וואל אלש גלאבן דוא
בהופֿסט ניקס צו זארגן׳ איך ווער קיינם ניקס זאגן עש טוט
אירזא איין (חיות). דרויף ווען אן זאלט גוואר ווערדן דז איך איין
קינד זאלט דא צו פֿאר קאפֿן אונ׳ זאלט עש אום. גענוטש האלבן לאזן
טיטן דרום האב קיין זארג אונ׳ ביט איר גאלט דרויף׳ דער
יהודי פֿרגט אלש וואש דער (ערל) זאגט. אבר דער (ערל)
וואלט זיך ניט לאזן אב ווייזן׳ אונ׳ ער ליס דען יהודי קיין (מנוחה)׳
דער יהודי לאפֿט צו דיא (פרנסים) אונ׳ טעט אין דיא זאך צו
קענן געבן׳ דיא (פרנסים) זאגטן עש אן דער ענה דאש אינן
זאלכש איר לעבנטאג ניט אער איז גבירט׳ דיא ענה פֿאר זאגטן
זיך אונ׳ האלטן ראט דריבר וואש זיא דא צו טאן זאלטן׳ אזו האבן
זיא צווייא (בעל ענה) אויז גשטעלט דיא זאלן זיך פֿאר קלאגן אלש
וויא דיא (פרנסים) גינן אום צו זעהן וואש הינטר דעם (ערל)
שטעקט׳ אונ׳ דיא צווייא פֿאר קליידטן זיך אלש וויא דיא יהודים
גינן אונ׳ זיא זעצטן זיך בייא דיא (פרנסים) אין קהלש שטוב. אונ׳
צווייא שוטרים ווארטן פֿאר דער טיר אונ׳ גינגן פֿאר קלאר דז דער

(ערל) זאלט איין עס ווערן טאטיג · אונ' שיקטן נאך דעם יהודי
דאש ער זאלט נאך דעם (ערל) גין אונ' דאז ער זאלט זיין קינט
ברענגן אויך קאלט שטוב ווען ער עס פאר קאפן וויל · דער יהודי
פר ריכטט זיין (סליחות) אונ' ברוכט דעם (ערל) איט זיינם
קינט פאר דאז (פרנסים) אונ' פאר דיא נוויאה (בעלי עגלה)
אבר דער (ערל) וואוסט ניט דז דאש (בעלי עגלה) זגן · ער
איינט עז ווערן אך (פרנסים) · דיא נוויאה (בעלי עגלה) זאגטן
צום (ערל) דאז אוטט חביר דיין אויז האלטן דז עז ניאנט גאר ווערט
לעגן דיא (עגלה) ווערן זוגטט איט האט יהודים אום גין אלט עז
ניט צו בטרייבן אויז אונ' זיא העטן אך רעכט · דער (ערל) טווערט
אעלטיגי גרושי (שבועות) דז ער אל זיין לעבן טאג אן קיינם ניקש
זאגן וואלט אונ' זאגט ווידר זיין (שאונת) וויא דאריך אך עטוואש
זאגין אך ווערדאך אן אין גרעשרן גפאר זיין אלז אזיר יודן איט
אנגדר ווייל אך אין איגן קינט פאר קויפן וויל צו טיטן אונ' זיין דעם
אב צו נאמען נון זיא פרוגטן וויא טייאר ער עס גבן וויל · ער
ביטט עז גאר טייאר · דיא נוויאה (בעלי עגלה) שטונן אונ' אלטן
אלש וען זיא וואלטן אוועק גין אונ' זאגטן דיין קינט איז אונש צו
טייאר איר האבן נאך אין קינדר גקאפט אונ' האבן נאך קיינש אזו
טייאר גקאפט איר ברויכן דיין קינדר ניט איר האבן נאך (רק) גוגן
איר קאן אך נאך אין קינדר בקומן ווידר דיינס · איר האבן
לאנגר גאמלטיקאך איר גבן אלז ניט פיר הונדרט גילדן פאר
איינט אונ' ניט אין פפעניג אין · דא דער (ערל) זאך דאש זיא
אויך וואלטן שטין אונ' וואלט פארט גין האז לים ער זיא דז קינט פאר
דעם געלט וויא ניזלטן האט דאש געלט גליך אויף דעם טיש נידר · דער
(ערל) איינט עש ווער מיט ערנטט אונ' ער גרייפט נאך דעם
געלט · אזו שפרנגן דיא נוויאה (בעלי עגלה) צו נאך דאלט אן
איר טרגן קין ווערטן · נעמן זיין טאר אונ' ביטט דיין קינש דענגי
אונ' פים אונ' מעלש עזרען עז אז גשעלט אין זאטט איז נעש אזאש
ניקש הון אונ' זיא ליםן איך ברענגן אין זיבן קעטו אום דאש בלוט
דריך אויך צו פאנגן אונ' ליםן דאש (בהמות) שעלש אעבר האלין

בייא

בייא דעם פֿוס אונ׳ זאגטן צו איך דא שנייד דיין קינד דען האלז
אב דער נאך נעם דאס געלט הין אבר דוא מוזט שטיל שווייגן דש עס
ניאמנט גוואר ווארט · דער (ערל) נאם דז געלט אונ׳ וואלט
זיין אייגן קינט שלאכטן · דא רופֿטן דיא צווייא (בעלי עגלה) האלט
נאך איין ווייל אייך · אונ׳ ווינקטן אירי צווייא טעכטר · דיא
טעכטר ווארפֿטן אירי שווארצי מענטל אונ׳ ברמטיהויב אב · אונ׳
שטעלטן איר רוטי מענטל איט אירי היט אויף · אונ׳ גרייפֿטן דען
(ערל) איט זאלכט אן · אונ׳ דיא צווייא (בעלי עגלה) בפֿעליטן אן
דיא טעכטר דז דא איך זאלטן אין דיא ערגשטי תפיסה לייגן דיא צו
ווירמש ווער אונ׳ דיא זאלט איך הענגר אונ פֿים פֿאסט שליסן · אונ׳
דיא צווייא (בעלי עגלה) שטעלטן איר אנדרי קליידר ווידר אן אונ׳ זיא
גינגן ווידר אהיים · אונ׳ דיא יהודים האבן גרוש (כבוד) דז זיא דז צו
קענן האבן געבן · אונ׳ דש קינט האבן דיא עגלה אין דאס ווגו היים
געטאן · אבר דען (ערל) ווארן שטראפֿין איט שווערי מיתות
אונ׳ אזו אזו געש אלי (רשעים) אזוי גין · אבר (כל ישראל) אונ׳
אלי פֿרומי לייט אזו געש וואול גין · אונ׳ השם יתב׳ וואלט אונז ווייטר קיין
ליידר מער לאזן דער לעבן מאן :

מעשה פֿון רשי אונ׳ וואו דאס שפריך אזורש הער קומט דרייא אן
אונ׳ איין דאס קאפף

ין רבי שלמה יצחק דאס איז דער (אדם גדול) דער איין
פירוש געמאכט האט אויף (כל התורה) אונ׳ אויך
(משה סדרים) דש פירוש הייסט רש״י דז אמכט אין (ראשי תיבות
ר׳ שלמה יצחק) · דער רש״י ווארן צו ווירמש אונ׳ הילט איין (בית
המדרש) דא אויך אונ׳ הוט זיין (בית הכנסת) אך דער בייא אונ׳
ער גינג ניט שולין אין דיא קהלה איר פֿיל ניארש ער בליבט בייא
זיינם (בית המדרש) אונ׳ האלט דארטין איין טאג אונ׳ האט דריין
איין (ארון הקודש) אן האט דיא שולבינג שול נאך גהייסן רש״י שול
ביז אויף דען הייטיגן טאג אונ׳ אלי (ערב ראש חדש) האט אן (יום

כיפור

כיפור קטן) גמכט אין דיא זעלביגי צייט · אונ' דיא (בחורים)
פֿלעגין אך אן (שמחת תורה) דרינן טאנצו הלטן · דס וואר
רש״י אליש לכבוד גטאן · איין מאל גבירט זיך דאש דער הרליך
פֿון לוטרינגן מיט איין גרוש פֿאלק קאם · אונ' וואלט מלחמה האלטן
מיט דיא טירקן אז קאם ער נאך צו רש״י אונ' פֿראגט אים אוב ער
ווערט (מצליח) זיין אודר ניט אונ' אוב ער אים אך ראטט דאש ער
זאל מלחמה אן פֿאנגן מיט דיא טירקן דען דער הרליך וואושט וואל
דש רש״י אין וואושט אלש איין נביא · רש״י ענטפֿרט אים ניין
איך ראט עש אייך ניט · דען איך וויל אייך זאגן וויא עש אייך גין
ווערט דען איך ווייש דש איר ווערט איין ראט ניט פֿאלגן אונ'
ווערט דאך (מלחמה) האלטן: · אונ' דרום אך זאג איך אייך
אז ווערט עש אייך גין · צום ערשטן ווערט איר זעלכי (הצלחה)
האבן וויא דא איז ניט אין דער הערט גוועזן אונ' איר ווערט
(ירושלים) איין נעמן אונ' נעמט פֿיל מקומות פֿון דיא טירקן אונ'
איר ווערט גקרינט ווערן אים טירקן לנד צו איין (מלך) אונ' איר
ווערט איין גרוש ערטייא געלט אונ' ווערד דרינן בקומן אונ'
(מלרות מלכים · אבר עש ווערט ניט לנג גווערן ווערט זיך דער
(תוגר) ווידר שטארקן אונ' ווערט אייך מיט מיארן (בעלי
מלחמות), צו זייני לנט מגויש יאגן מיט שנט · אונ' וויא איר צו פֿאר
העט גרוש אזו גהאט נאך פֿיל גרעשר ווערט דאש שלים אזו אויך
אייך קואן מייארי (בעלי מלחמות) ווערן דאש איינטשי טייל דער
שלאגן ווערן פֿון אים אונ' וואש ער ניט דער שלאגן ווערט דיא ווערן
אייך שטארבן אונטר ווגן אונ' איר ווערט מיט שאנד ווידר הער
קומן אין דיא שטט ווירמש מיט דרייא מן אונ' מיין דאש קאפֿל ·
דר הרליך זאגט איך פֿר שטיא ניט וויא דז זיין ווערט מיט דעם דאש
קאפֿל אונ' ער פֿרעגט אים וואש ווער איך מיט דען דאש קאפֿל טון
דש איך אים ווער מיט ברענגן · דער רש״י זאגט צו דעם הרליך
עסטבוהרט איר אויך אייך דש אלש אזו גשעהן ווערט אזו וויא איך
דא זאג אונ' ער וואלט אים ניט זאגן וואש דער דאש קאפֿל בטייטן
זאלט דער הרליך גדאכט זיך עש איז אלז אזו וויא דער רש״י זאגט

אונ' ער שפראך איך וויל דיא (אלחאה) מיט דיא טירקן מאך זאגן
פארט גין אונ' וויל דש גליק אן נעמן אונ' וויל איך צו מיין אלך קריג
זאגן אונ' ווען איך טון ווער עטוואש אום גליק הבן. ווער וואש
גיב עש אזו גרוש זיין ווארט אז וויא רש"י זאגט אונ' ער טעט איין
גרושי שבועה ווערט עז אלז אזו זיין וויא רש"י דא זאגט דש איך אמר
מיט דרייא אן ווער ווידר הער קומן אזו וויל איך רש"י גרושי (מתנות
געבן אונ' וויל אים צו מיין גרושן הערן מאכן ווערט עז אבר ניט זיין
אזו וויל איך (נוקם) אן רש"י זיין אונ' רש"י הערט אים צו אונ'
רש"י זאגט ווידר צו אים עש איז ניט אנדרש אלש וואש איך דא זאג
ווערט ניקש פאר פעלן. דער הרציק ליהט מיט זיינם פאלק
פארט אונ' היבט אן (אלחאה) מיט דיא טירקן אונ' ער וואר גאר
זער (מצליח) גליך אים רש"י גזאגט האט אביר זיין שמחה גווערט
ניט לנג דא שטארקט זיך דער (תוגר) ווידר אונ' הרגית פון דאש
צוטרינגרש זיין פאלק (כמה וכמה אלפים) אן אונ' פאר טרייבט
זיא ווידר אויז זיינם לנד. אונ' אין אירן צוריק וועג דא קאם איין
בגירה אונטר זיא אונ' איז אים ניאורט פיר אין אבר גבליבן דער
הרציק שפראך רש"י האט גזאגט איך ווער ווידר מיט פירצט קומן
מיט דרייא אן אונ' אין דאש קאמף אונ' איך ברענג פיר אן מיט
אונ' ער שפראך רש"י האט אירגן פאר גזאגט איך וויל איך נוקם
זיין אן אים. וויא ער נון צו ווירמש וואלט אין דש טאר אניין רייטן
אזו פאלט הרוב פון דיא פפארט אין באלקן מיט אין איין שטיין
מיט דיא גוויינליך אן די טאר פון אקוואות פלעגן צו זיין אונ' (במצות
דאלחאה) לאט אונגיא הרוב אויטן וויגן פאר דאש
פאלט דאש גאלט דיא בעלקן פון זיך צובבשט הרוב. דא
וואר עבן דער הרציק מיט דרייא אן נאך ווירמש קומן אונ' דער
פירדי אן איז ניט מיט דעם הרציק אין דער שטאט קומן. דען
דער באלקן טלוג זיינם דאש דען קאפף אב דא אויש ער הויזן
בלייבן. דא זאך דער הרציק דאש רש"י אלז וואר האט גזאגט דז
ער מיט דרייא אן אונ' איין דאש קאפף נאך ווירמש קומן איז. דא
זאגט ער נון זיך איך בין דער אן איין גרושר (חשוב) איז. דען

האט

האט אן גוורשט אונ׳ איך וויל זעהן וואו ער איז אונ׳ איך וויל אים
גרוסי (אתנות) געבן אונ׳ וויל אים גרוש (כבוד) אן טון אונ׳ איך
וויל אים צו איין גרוסר הער אמכן · ער פרעגט נאך אים וואו
ער דאס זעלביג אמאל געוועזן איז · אונ׳ ווי ער דערט הין קאם
וואר רש״י טוט אונ׳ ליגט עבין נאך אין (ארון) דאס אן מאן נאך ניט
האט צו (קבורה) געטאן · אזו וואר זיך דער לוטרינגר זער אנגער
דז ער געשטארבן וואר אונ׳ ער זאגט ער וועלט דרום טעגן גרוש
געלט דז רעדר אן נאך לעבט ער וואלט אים צו איין גרוסר הער אמכן
אנג דער נאך איז דער הרציק פון לוטרינגן הײם אין דער גריזאמן
גלעגן אונ׳ ער האט דז זעלביג אמאל (אותאוה) גהאלטן אין דעם
(נרעת אונ׳ טוירה) · דז איז געוועזן אייר פון דאס הרציק פון
לוטרינגן זיין קינדט קינדר דער אין דעם (תוגר) האט (אותאוה)
גהאלטן · דער האט ביא זיך גפירט פיל (סגולת אוליק) דיא
דער הרציק זיין עלטר פאטר האט נאך תויז (ירושלים) אונ׳
פיל אמכן דיא (רור האלך אונ׳ סלאה האלך) האבן אמכן לאזין עס
האבן עטליכי יהודים פיל אמכן דער פון ביא אים געזעהן איין גרוש
אשפר אין איין זילברן טיר אונ׳ איז טהריך דרויף געשטאנען דוד בן
ישי) אונ׳ וואס פיל קעסטליכי אמכן דא (רור אונ׳ סלאה האלך)
אויד (סגולות) אין דרויף געשטאנען ער האט דער אין גפונדם
קינן יהודים אונ׳ געזין אונ׳ ער האט געזאגט ווי זיא זיין עלטרן אין
גברחכט האבן פון טירקן אונ׳ ווי דער זעלביג איז (אוך) דרין
געווארדן · נון קענט איר אייך וואל גדענקן וואס רש״י פאר איין
(הרם גדול) געוועזן איז עד היינט (נביא) צו פאר געזאגט האט״
גאר אונס דין זכות גניסן לאזן אמן :

מעשה פון רבי (מאיר בלבן) צו ווירמש

יח אין פרויא וואר אין (הקדש) צו ווירמש אין קינדבעט
גקאן איז איין צווילינג היים פון דעם צווילינג איז אין
דאס קינדבעט געשטארבן אונ׳ אן האט עס צו (קבורה) געטאן וויא אן

פפלעגט איין נפילה צו קבורה טון · דיא נפילים ליגט אן ניט טיף
אונטר דיא ערד נון דאש נפילה וואר זיין קבר אויף גיגראבט פון
איין הונט : אונ׳ דער הונט האט דאש נפילה אויז דעם קבר גריסן
אונ׳ האט עש גטראגן צו קרכט · אבער ער האט ניקש דר פון גיגעסן
גיהאט · נון עש גינגן גוים פאר דאש קבר פאר בייא אונ׳ זאכין
דאש דש קינט אזו צו קרעכט דא ליגט · דא גידאכטין זיא דאש
אז איין קינט פון איינם גוי זיין · אונ׳ דיא יהודים האבן עש אזו
צו קרעכט · דער וויל זיא דך איין האבן פון איין גוי · דארום הבן
זיא דאש קינט גנומן אונ׳ האבן עש אזו גשטאכין · דר וייל זיא אזו
פיל (רק) האבן פון איין קטנין קריגן · עש גאב דאש זעלביגש
אמאלט גרוש רשעות אין אקום אונ׳ קיין יהודי האט ניקש דער פון
גוואושט · דען דען זעלביגטאג וואר (חוגה) דאש קיין יהודי האט
אינש אקום דערפן גין · דיא הערין ליסן דאש קינט פום קברות
הולין אונ׳ ליסן עש וועשין. רמגינגן אונ׳ ליסן אין. גיימי מרון גער צו
אמאכין · אונ׳ עש וואר גרושי עצות דריבר גהאלטין · דאש זיך
וואלטין (ת״ו) נוקם זיין אן יהודים · אונ׳ וואלטין (חלילה) אל
דיא יהודים דריבר אגריש זיין · צו אורגנט פריא קאם איין
בעקירט עבד בייא איין יהודי אום איין טייך צו אמאכין דען ער וואלט
דען זעלביג טאג ברוט בקין · דער עבד זאגט איר וואלט היינט
באקין ווער ווערט דאש ברוט עשין · דער יהודי זאגט ווער
ווערט עש עשין אנדרשט אליש איך אונ׳ איינם הויז גזינט · דער
עבד זאגט קיין איר ווערט ווינג דער פון עשין · דען איר קאנט אל
איט מנדר אום אייר לעבן אונ׳ פאר ליט דאש גאנצי אעטה פון
דעם אאזר בלבו · דא דיא יהודים דאש גהערט האבן גינגן צו דיא
פרנסים הגוי דיא וואר (אסתרן) · אונ׳ זאגטין איר דהערין
פאר גרייפט איך ניט · עש איז איין יודין קינט אונ׳ דיא פרויא
דיא דאש קינט האט גוואכן איז איין יהודית · דען עש איז איין
אראי פרויא דיא אין דש הקדש ליגט · אונ׳ איין קריסטן אולדית
האט דען צוויליג פון איר אנטפאנגן · אזו דענקט דער דאש קינט
בקראבין האט דער האט דאש גראב ניט טיף גנוג גמאכט אונ׳

איין הונט ווערט עס גראכֿין האבין אונ' אזו אויך גקראנט · אך
זאלט אן וואז דאש ניט גישעכֿט אודר גשטאכֿין איז · ניארט צו
קראנט אן זאלט וואז דאש עס איין הונט גטון האט · דיא הערין
שיקטן תיכף נאך דיא אוירדות · אונ' דיא אוירדות וואר איין
גרושי רפואה זיא זאגט יא איך האב איין לוזונג אויסגזאגן פֿון
דיא יודין פֿרויא · אביר איך גלויב ניט דאש דיז דאש זעלביג קינט
איז · דיא הערין ליגן דיא אוירדות דאש קינט אן דאש הקדש הויז
טראגין · אונ' עס גינגן צווייא הערין זעלבשט אך מיט · דען זיא
וואלטן זיהן אוב עס דז אנדרן קינד דז דא נאך לעבט גלייך זאלט · נון
דיא קינט בערין ליגט מיר לעבינדיק קינט נעבן דעם טוטי עש
לאג ניט לנג אזוא שיסט דאש טוטי קינט לעבר מיט בלוט · אזו זאלין
דיא הערין עס זעלבשט דאש דש טוט קינט איינש פֿון דעם לוזונג
וואר · דא זאגט דיא אוירדות איך ערות דרויף דאש דש עס איינש
פֿון דעם לוזונג איז · אונ' זיהן זיך אך נאך אנעלטיג גלייך · אזו
וואר דיא (גזירה בטל) · ליבר גאט ביהיט אונש דאך ווייטר
פֿאר זעלכי בלבולים · אונ' דער לז אונש דאך אויז דעם
שווערין (גלות):

א מעשה פֿון (מהור"ר ליזר ומהור"ר משה
ראובן בעלי סגולות:

דא איינר זאגט צו ווראט אים הויז וואו דיא טורלין בערין
סילט אויז הענקט · דר וואר איין קעטשילר אן
איין (מורינו רב) ער הייסט (רבי ליזר משפחת חולאח) ער
איז גוועזין דער פֿאטר פֿון · (הפרנס רבי יעקב) · אונ האט איין
גהייטן מיט זיינם צו נאמן (רבי יעקב) ווין שטיין · זא גשאך
איין מאל אויף איין ניט דאש דער (רבי ליזר) ברייאט (בחורים
צו סלש סעודת) מיט אים צו אסין אם שבתות צו נאכט דיא
(בחורים) וארין זער לוסטיק · אונ' ביטן דען (רבי ליזר)
ער זאלט זיא איין וואונדר מיט (סגולות) מאכין · דען ער ואר
איין

איין גרושר (בעל שם) ער זאגט איך אז האבן איין קן דיא נאך
גנן נייא איז · אונ' דא נאך קיין רעקיל דרויף איז · נייארט וויא זיא
דער קנין גיסר גיטאסין האט · אונ' דיא נאך ניט גברויכט איז
גוואורדין · דיא (בחורים) ברוכטין אזו איין קן ער אמכיט מיט
זיין (מאות) דאש דיא קן גאר גרוש וואר · אונ' וואר (אצבע)
דאש (יעקב בן נריה) דער (רוד האוק) זיין (יענירא'ן) איז
גוועזין דער ווסט צו דער קן הרויז קואן · נון ערשטן קאם איין
גהרניסטר האט הרויז דער נאך דער קאמף ביז אן דיא מקסיל דר
נאך דר לייב אליש גהרניסט · אונ' אין זיינר הנט איין גרושי אייזרני
שטנג דער נאך קאאן דיא קניא אונ' דיא פיז אלש הרויש אויז דער
קאן אלט צנלום איינלנג וויש קאם עש אזו נאך אנגדר הרויז אין דש
(חדר) וואו דיא (בחורים) דרינן וואר דאש (חדר) . וואר
גר גריילך גרוש אונ' גר הויך · דען דער (יעקב) וואר איין
גריילכר גרושר אן דיא בחורים בקאאן גרושי פארכט דען ער גיט
אין דעם חדר הרום אזו פיל טריט אלט ער האט גיטרעטן דאש
דש גנצי הויז גשאקליט דר פון · דיא בחורים העטן גוועלט דש זיא
קיין קומט העטן בגערט צו זיהן · אונ' ביטטן דען (רבי ליזר)
ער זאלט דאך אמכין דש דער יעקב ווידר הוועק קעם · ער אמכט
ווידר מיט (מאות) דש ער ווידר צו דר קן הניין שטייגט אלש
איילנג וויש · כן וויא ער ביז אן דיא אריק ווידר דרינן וואר וואלט
ער ניט ווייטרש הניין · דעם רבי ליזר קאם זעלבשט איין אורא אן
אונ' גרוכט ער אעלט זיא (ח"ו) אויך זיין · דער רבי ליזר שיקט
גשווינט נאך (אהר"ר משה ראובן) דער וואר אך איין (בעל
שם) ער וואגיט הינטר דר טיל אין הויז וואו דער שפיגל אויז
דהנגט · דער (רבי משה ראובן) זאגט עס גשילט אים רעכט
ווארום אמכט ער איין קומט אונ' קן זיא ניט רעכט · ליף גשווינט
אונ' זאג איים איך וויל תיכף קואן · אונ' ווען איך וואר דיא שטובי
טיר אויף אמכין אונ' ווער וועלן הניין גין אזו ווערט ער פאר איר
דר שרעקין אונ' ווערט אין איין תוי גבלייך אין דיא קן איניין שלאפין ·
אונ' דיא קאן אונ' דאש חדר ווערט אליש ווידר קליין ווערין וויא

עס צו פֿארין איז גוועזן · נון רבי משה ראובן גינג אין דאס הויז
אלט וויא ער דיא שטוב טיר אויף מאכֿט שלאפֿט ער ווידר אין דיא
קן · אונ׳ קאם אך אלט ווידר צו רעכֿט וויא עס צו פֿארין איז גוועזן
דא האטן דיא בחורים איין גרושי (שמחה) דאס עס ווידר
היזק וואר אב גלאפֿין · נון דער רבי ליזר קונט דיא קונשט מאכֿין
מיט (שרי נחשת) דאס איז ער קונט (משביע) זיין שעדלכֿי
(מלאכים) אין איין גאנז הויין דיא מוזטן אים זאגן ווען עטוויז
פֿאר לארין וואר אודר גגנבֿת וואר ווער עס גטון האט · אונ׳
וואו דער גנבֿ עס גלאזין האט · אונ׳ האט גמאכֿט דאס אן דיא
זעלביגי שטאט האט מוזין ווידר ברענגן וואס אן זיא גגנבֿת האט · אונ׳
דען טאט פֿון דיא זעלביגן (מלאכים) דען מוזט ער אלי אמאל צום
ערשטן (משביע) זיין דאס ער אים אין דאס גלאז קאם · אונ׳
דער נאך ווער ער דען (שאט משביע) דש ער אים דיא מלאכֿים
ברענגן מוזט · דער שאט וואר גר ברוגז איבר רבי ליזר דען
איבר איטולם הבֿא וואר ער אין (משביע) אונ׳ משריח · דש ער
קומן מוזט אונ׳ מוז אים דיא מלאכֿים אינט גלאז ברענגן ווען ער נון
זיא אין דאס גלאז האט זא מוזטן זיא אים אלש זאגן וואש ער פֿון
זיא בגערט · דא ער נון אלט האט גוויסט · זא האט ער זיא
מוזן ווידר (משביע) זיין דאס זיא ווידר אויז דעם גלאז מוזטן ·
נון דער שאט האט זיך פֿאר גנומן דאס ער ניט ווידר צו ריק וועלט ·
ער קונט אין אך ניט ווידר אויז דעם גלאז ברענגן · ער וואוזט ניט ·
וואש ער מיט אים טון זאלט · עס וואר דעם רבי ליזר אנגשט אונ׳
בנג דען עס איז איין גרושי (סכנה) ווען מאנש פֿון איינן דא
בלייבט · ער נאם דאס גלאז וואז דער שאט דרינן וואר אונ׳ פֿאר
(חתאנגת) עס גמר וואל צו אונ׳ ווארף דאס גלאז אין דש (בית
הכסא) · נון עס שטונט ניט לנג דער נאך אן דאס רבי ליזר קרנק
ווארט · אונ׳ שפראך צו זיינם ווייב הול מיר איין שלוף פֿעגן אויז
דעם גוועלבא · דען עס האט אים איט איינם גרושי פֿראסט אן
גגריפֿין נון וויא דיא פֿרויא אים גוועלבא קאם אונ׳ וואלט דען פֿעגן
קריגן · זא זאך זיא דען רבי ליזר אים גוועלבא גין אן דען פֿעגן ·

אזו גינג דיא פֿרויא ווידר הרויז׳ אונ׳ זיא גדאכֿט זיך ער האט דען
פעלן אל אן דר נאך קאמן זיא ווידר אין דיא שטוב אזו וואר רבי לזר
ברוגז איבר זיין וייב אונ׳ זאגט קאן איך נון ניט אזו פֿיל פֿון דיר האבן
דאש דוא איר דען פעלן הואלשט · דיא פֿרויא דער שרעקט אונ׳
זאגט דוא בישט דאך זעלבשט אים גוועלפא גוועזין · אונ׳ האשט
דען פעלין אן גהאט · ווער האט איר דאש וועלן זאגן דאש דוא
דען פעלן ווידר אויז גטאן האשט · דער רבי לזר זאגט וואש זאגשטו
איך בין דאך ניט פֿון דער שטאט קואן וויא קאן איך דען אין דאש
גוועלפא גוועזין זיין · דיא פֿרויא זאגט איך האב דיך דאך אין
דאש גוועלפא גיזעהן איט דעם פעלן · דא רבי לזר דאש האש
גהערט אזו דיפֿלט ער גאר זער · אונ׳ זאגט (בעו״ה) גוויש איז
דאש דער שאש גוועזין דען איך איט דאש גלאז האב ועק גווארפֿן
דער ווערט זיך לו דיר בווין האבן אין איינר גשטאלט · נוא בין איך
אין גרושי זארינג דש ער איך ווערט אוק דש (חיות) ברענגן וייל
איך די גלאז וואו ער אין גוועזין איז אין דז (בית הכסא) גווארפֿין
האב · אונ׳ דאש גשאך אך אונ׳ דער פֿרואר רבי לזר שטארביט
אין דער זעלביגן קרענק · אין לנגי לייט דער נאך האט אן דאש
(בית הכסא) ניט גברויכֿט עש האט קיינר ניט דאש הרץ גיהאט
אוק דרויף לו גין · דא נון איינגי יארן פֿאר ביאו וארן · הובן דיא
לייט ווידר אן אונ׳ ברויכֿטין דאש (בית הכסא) · דער נאך וואלט
אין דאש הויז רבי יעקב ויין שטיין · דאש וואר דער זון פֿון רבי
לזר ע״ה · נון דער רבי יעקב האט אין פילגש בייא זיך דינן דיא
גינג איין אמאל אויך היין איטג אונ׳ שפרינגט אין דאש (בית
הכסא אניין · אונ׳ שטרביט אזו דרין אן וואלט זיא הרויז נעאן
אביר אן קונט זיא ניט הרויז ברענגן · דען דיא פילגש וואר פֿריש
אונ׳ גזונט אונ׳ האט זיך קיין אמאל ניקש גקלאגט · דא גאב איין
לדרדר אן דיא שולט אן דעם גלאז איט דעם שאש דען דר רבי לזר
אינט (בית הכסא) גווארפֿן האט דען דער שאש האט זיך
נאך איין אמאל נוקם גוועזן · דארום איז אלט בעטיר אן זאל הש״י
טרויאן · אונ׳ ניקש איט (שאות) לו בגווינגן · עש קאן איינש

בור אמלינגן׳ הט׳ ואל פֿאר צוויי (סכנות) בהיטן איין איטליכן
(בר ישראל׳ ער ביאת הגואל אמן):

איין שין מעשה פֿון דאס הויז צו דער קרונן
צו ווירמייזא:

כ עש וואונט איין (בעל הבית) אין דז הויז צו דער קרונן
אלז וואש ער אין היבט וואר ניטר פֿנים אונ ער וואר
אזו ארים אז ער די קהילה ניט אער בצעלן קונט ער וואר צער אריק
אונ׳ ליהט גיט גערן אויז דער קהילה׳ אונ׳ ער גינג צו דעם רב אונ׳
זאגט אים ער ליהט ניט גערן אויז דער קהילה פֿון וועגן (קדיש
וברכו) דז קענט ער אויף איין (יישוב) ניט הערן׳ דער רב
ענטפֿרט אים נעם דען (ב״ק) אונ׳ שטוס אים אין איין (ש״ק)
אונ׳ ער וואר אין (אתיר) דז ער זאלט אוועק ציהן אונ׳ ער זאגט
איך האב דרוק גזאגט דען (ב״ק אין ש״ק דען ב״ק אמכט ברמשי
תיבות ברכו קדיש)׳ אונ׳ (ש״ק אמכט ברמשי תיבות שמחה
קנמה)׳ אונ׳ ער זאגט אוו האב איך גז גמיינט אונ׳ האב עש
קיגן אנגדר גוואגן דען הערט אן שון אין איינם (ישוב) קיין (קדיש
וברכו)׳ אוו האט אן איך אין איינם (יישוב קיין קנמה שמחה)
אזו וילא אין איינר (קהילה) וואו פֿיל (יהודים ביינא אנגדר וואונן
דער (בעל הבית) נאם אל זיין האב אונ׳ גוט דז ווינגן דאש ער
איך האט אונ׳ ציגט עש אויף דען צעלבגן וואגן ווי א ער נון וואלט
פֿארט פֿארן טליסט ער דין הויז צו׳ זא הערט ער קלאפֿין פֿון
אין ווינליך אים הויז אן דער טיר׳ זא זאגט ער ווער איז אים
הויז אין וייב אונ׳ קינט אוז יוא אליש הויזן אונ׳ זיגן אויף דעם ואגן
אביר דאש קלאפֿין וואלט ניט נוך לאזין ער דאפֿט ווער איז אים הויז
זא ענטווערט עז איט הוכיר שטים שלים אל איז נוך דא דש אוו איך
איט ריר אין דין יישוב דא ער דש הערט׳ אונ׳ דא לייט דיא בייא
אים שטונדן דיא הערטן עש איך׳ דיא דער פֿראקן צער דא אביר
אונ׳ גדאכט יך איך וויל היא בלייבן ווען שלום אל איט וויל בלייב

איך פֿין ליבר היא אין דער (קהילה) · וואס טעט
ער מבר ער פֿר קויפֿט דז הויז · אונ׳ ער גאב עס גאר וואוביל
אווען אונ׳ ער ליהט אין איין אנדר הויז אזו גינג עס אים ווידר וואול·
אונ׳ דר דז הויז גקאפֿט האט דר ברעכט דז הויז אב ביז אויף דען
גרונט אונ׳ בויאט איין נייא הויז אויף דען פלאץ דז איז דז הויז דאס
נאך צו דער צייט דא שטונט · אונ׳ זינדר אז דז הויז איז נייא גבויאט
גוואָרין איז קיין טויט אזו ת״ל דרין גקומן · הש״י זאל אונז פֿר אלי צייט
ווייטר בהיטן פֿר אונגליק · אונ׳ זאל אונש חיש דען גואל צדקינו אמן:

מעשה פֿון דער (מלכה שבא) אין דעם הויז צו דער זונן

כא דאש הויז דז אילונט הייסט צו דער זונן איין גרוס שטיין:
הויז נעבן דער שול דאז האט אן פֿאר צייטן
גהייסן צו דעם טייבלש קאפף דז זעלביג אלט האט דרינן גוואונט
איין (בעל בית) דר וואר איין גרוסר (חשוב) אונ׳ דער (בעל בית)
וואר איין גרוסר עני אונ׳ ער האט עז קיין אנגסן ניט גוועלט וויסן
לאזן · אונ׳ ער וואר זיך זער שעמער · איין מאלט גינג ער אין
זיינם גוועלבן אין זיינם הויז אונ׳ וויינט גאר זער פֿאר גרוסי טרויאט
אזו קאם דיא (מלכה שבא) צו אים ער האט גוויש זיין לעבן טאג
קיין שינר ווייבש אמנש גזעהן אונ׳ זיא האט אזו גים גמאר אונ׳
זיא שפראך צו דעם וואנדרום וויינסט בייא איר שלאפֿן אלי טאג ווען
דיא קאמן צו ווינן שלאנגט אזו וויל איך דיך צו איין רייכן מאכן דאש
ווינג דייש גליקן ווערט זיין · דער מן ליס זיך איבר רידן אונ׳
שלאפֿט בייא דר (מלכה שבא) אלי טאג אוק נאכן אווער דא איז זיא
גקומן אונ׳ האט איין גולן בעקן אונ׳ צוויא (בתולות) גינגן מיט
איר אונ׳ טרוגן איר דאש בעקן נאך דא האט זיא איר האר דרינן
צוגן אונ׳ ווען זיא זיך צו דעם אן ליגט שטעלט אן דאש בעקן נידר
פֿאר דר בעט אויף דיא ערד · אונ׳ דיא (בתולות) בליבן ניט
אין דאז גוועלב ביז דאז דיא צייט קאם דז זיא ווידר אויף שטונט דא
וואָרן זיא ווידר דא אונ׳ פֿרעטיטן איר נאך · דיא (מלכה שבא)

פֿאר

פֿאר ביטטן דעם זון דז ער קיין אנגט ניקט זאל זאגן פֿון דער
זאך אודר זיא וועלט אין אום זיין לעבן ברענגן אזו באלד אז אין
אנגט עטוואש דער פֿון ווערט וויסן · נון ערטעט איר אל אירן
ווילן אלי טאג ווען ער לו איטאג האט גגעשן זינג ער אין דז גוועלבֿ
אונ' ליגט זיך מיט דער (אלכה טבֿא) אינט בעט · אונ' דיא
(אלכה טבֿא) הוטיט אך וואש זיא אים פֿאר שפּראכֿן האט · אונ'
זיא ברחכֿט אים פֿיל זילבר אונ' גאלד · דער נון ווארט גאר רייך
אונ' ער קליידט זיך אונ' זיין וויב גאר (חשוב) אלז זיא (עשירים
גזיר סדר) איז · דז וויב האט אן (שבת ויום טוב) דיא הענט.
פֿול מיט פֿינגרליך אונ' שיני קליידר · דא וואר אלש גוינן דז וויב
שפּראך איך פֿאר וואונדר איך היבר דיר וואו דיר דאז (עשירות)
דער קומט מיך ויך דיך דאך ניקט האנדלן · דר אן וואר זער (ברוגז)
אונ' שפּראך לו איר וואש איז דיר דראן גלעגן ווען איך עש האב
וואו האב איך עש · דז וויב אוט שווייגן · נון אין אלי פֿרעגט
אים דיא פֿרויא איין ליבר און זאג איר דאך וואש טוסטו אלי איטאג
אים לוועלף אויער אים גוועלבֿ · אונ' בלייבסטו אלי אמאל אזו לנג
דרינן · דער אן זאגט לו איר איך האב אידנין אזו דרין גזיינט
איך אזו אלי איטאג שלאפֿין · זיא פֿרעגט אים וייטר ניקט דר פֿון
אבר זיא גדאכֿט זיך עש איז יאוניש (בחנם) דז ער אלי טאג אום
אין גוויסן לייט אין דז גוועלבֿ גיט אונ' איך דארף ניט איט אים גין
עש איז ניט גלייך אך · איין אמאל נאמט זיא דעם און דעם גוועלבֿ
שליסל אונ' ליס זיך ביילו איינם שלאסיר אך איינם נאך מאכן · דא
איט אז זיא אך איין שליסל לו דעם גוועלבֿ האט האבן · אונ' ווייא
ער אין וויל אין דז גוועלבֿ וואר · דר נאך מאכט זיא אלוז דיא
ער קויף מיט איר שליסל אונ' גינג הנייך · אזו זאך זיא איר און ליגן
ביא דער (אלכה טבֿא) אונ' זאך דיא טונקים פֿון דער (אלכה
טבֿא) אונ' זאך אך דאש בעקין אויף דער ערט פֿאר דש בעט
שטין דא דיא היפשי האר פֿון דער (אלכה טבֿא) דרינן גלעגן איז
דז וויב שוייבֿט אלזם ווידר אויש דעם גוועלבֿ אונ' זא. אמאכֿט דיא
טיר ואלום נאך זיך לו · דז זיא קיינם אויף וועקט אונ' אך דז עש

ניאנט

ניאמנט וויסן זאלט דאש זיא דרינן איז גוועזן · נון וויא דיא (אלמנה
אויך וואכט · אזו שפראך זיא ווידר דען אין אילונדרט אונזו שטערבן
דען דאז הוטט אויזרן (סוד אגלה) גוועזן עז איז אייניש גוועזן היין אין
דאז גוועלבן אונ' האט אונש געהן בייא אנדר שלאפן · דער אן
טווערט ער וויסט פון ניקש אונ' ער האט אך זיין טאג קיינם דא פון
וויסן לאזין · אונ' דורך גרוסן ביט טעט זיא אים ניקט אונ' לאזט
אים לעבן · אבר זיא שפראך דאז ווערשט · איך דיין טאג ניאר
זעהן אך קומן ניט אערלו דיר אונ' דיין (עשירות) ווארט דיר פאר
טאינן אך נעם דיר אלז ווידר אוועק · אונ' דאז ווערשט אראר
ווערן אלז דאז לו פאר געזן בייט · אונ' האב פון דיר לוויא קינדר דיא
ויל אך אירי הגלזאריז טרעגן אונ' וויל זיא אוך איר לעבן ברענגן
אונ' איבר דרייא טאג גיא אנויש אויף דיא גיסא בריק דיא אן גיט
אריבר ווען און דען ריין וויל גין אונ' נעם נאך אין לייט איט דיר זאז
ווערשו זעהן איין הרין שווגבן איבר דען ריין דא הרין ווערן דיין
קינדר לינן דיא אך איט דיר גהאט האב · דען אך וויל זיא היא
בייא דעם ריין לו (קבורה) טון · דו טעט דער אן דריטן טאג
זינג ער אויף דיא בריק אונ' זאך דען הרין שווגבן אויף דען ריין
אונ' ער ווארד אין קארגן לייט ווידר איין גרושר (עני) · דרום
לאזיך קיינר פון געלטש וועגן פאר פירן · השי"ת טוט איין
מיטלכם בשערן · וואש אים טוט גבידן לאן:

מעשה פון דיא (בת יחידה) לודעם שפרינג ברונן לו ווירמש

כב אין פיינר פראר אן איין לאח אונ' איין גרושר עשיר
וואונט לו דעם שפרינג ברונן אין ווארמש דר האט
איין הויפש טאכטר איין (בת יחידה) איין פיין פרום קינט · דא
גינג איין פארידגר שטודענט פאר איר טיר פאר בייא אונ' דיא
(בתולה) שטונט עבין אין דער טיר דא שפראך דער פארידגר
שטודענט לו איר אך ווערהיינט לו דיר קומן אונ' דאז אונט בייא
איר שלאפן אונ' דאז ווערשט דיך ניט היטן קענן פאר אירי איט דען
פארידגן שטודענטן וואר עס אזו · עז וואר איין אכטן דער האט

איין רעד גזאגט אונ' דא מיט האטן זיך גוועלט נעהן פרטון אונ'
דיזר רעד וואר אורוק גין אונ' אלז עז אורוק גנגין איז אזו האט דער טר
דער אובר דיז רעד גועלט איז איינם פון דיא אויך זיין לעבן גברעכט
אבר דיא דא פון קאן זעהן דיא האבן אלי כישוף גקענט אלז וואש ער
זיך נייארט אין זין גנומן האט · דז האט ער גקענט טאן · עז איז
איין מעשה גדרוקט פון אקדאות דז און אם סבועות זאגט דארט
אין שטיט דזאעטה גנ'אויש פון פארידיגר שטורענט · זיא
האבן לסוף אובר הנט גנומן אזו האט אן דז רעד נו ברעכן אונ'
(אבער) גוועזין פון עולם · אבר דיא פארידיגר שטורענטן דיא
הטין גרוש (חריות) אין דער זעלביגן ליט אונ' זיא טעטן וואש זיא
וועלטן · נון ווא דיא (בתולה) דז הערט דז דר (טאח) דער
שטורענט זאגט דז ער וועלט בייא איר שלאפין · דא וואר איר
אנגשט אונ' בנג אונ' זאגטעש אירם פאטער · דער פאטער האט
זיך זער דער שראקן דריבר · אונ' ער נאם לו זיך אין זיין הויז לערן
(רבנים) אונ' וועלט זיא אן זיין טיש דז זיא זולן לערנן אונ' זאלטן
זיין טאכטר באוואכן דיא גאנצי נאכט. אונ' ער זעלט זיין טאכטיר
אובן אן אונ' זאסן אום איר ארום · דא עס נון שיר איטן אין דר
גנאכט קאם דא הובין דיא (רבנים) אונ' איר פאטער אונ' אלי דיא
אין דעם הויז ווארן אן לו שלאפין · דיא (בתולה) איטהובר
שטין האט זיא גרופן אויף דיא (רבנים) אונ' זיא גופיט דיא
(רבנים) אונ' זיא איינט זיא לו וועקין · אבר זיא קונט דיא רבנים
ניט אויף וועקן · אין דעם קאם דער שטורענט אין דז חדר אונ'
זאגט לו דיא (בתולה) דא גילטש יא וואל דז דא דיך פון איר ניש
קענטש (אליין) זיין · דרום קום אונ' שלאף בייא איר דיא
(בתולה) זאגט לו אים זיך לאז איך ניבר אום אין לעבן ברענגן
איידך בייא דיר שלאפן וויל · דער שטודענט נאם דיא איט גוואלט
אונ' לנגט זיא ניבר · דיא (בתולה) לאך פין אטר אוי אונ'
דער שטעלט רען שטודענט אבר דא פאר האט זיך דער שטודענט
ניט גהיט · אז דיא (בתולה) לאפט ארויס אונ' וועקט אלדי
(סבנים) אויף · דיא (שכנים) קאמן אונ' זאכטן דען שטודענט

פינר

פֿיגר זיין אונ׳ זאגן אך וויא דיא (רבנים) שלאפֿטן אונ׳ דז אין זיא
ניט אויף וועקן קונט · דיא (יהודים) דער טראקן זער אונ׳
פֿארכֿטן זיך פֿאר (בלבולים) פֿון דער (טרדה) פֿון וועגן דיא
דז דיא (בתולה) דען שטודענט דער שטאכֿין האט · דאלויפֿטן
אנויז איין דז (אקום) אונ׳ אלטין איין גרוש גשרייא אונ׳ דר ניזט
וויא עש גאנגן האט אונ׳ וויא אז דיא לייט ניט אויף וועקין קענט · עש
קאמן (טלנים ערלים) אין דיא יודן גאס דז וואורד גו זעהן אונ׳
אזטר דיא (ערלים) ווער איין אלטי (אלטפה) דיא זאגט נו
דיא (יהודים) גיט גשווינט אונ׳ זעלט אין טורן שטיין אויב איך
ניכֿט דרינן ברענין אין זאך אין דעם שטארן שטיין דא זאך אין פֿיל ווקש
ליכֿטר ברענן · דיא (אלטפה) זאגט דער שטודענט האט דיא
ליכֿטר זעלברט אוין אויזלעשן דען העטן דיא לייט ווידר וואכר גווארן
אבר וויל דער שטודענט טוט איז דא איז ניט אער גו העלפֿן · דיא
לייט ווערן אין שלאפֿן ביז דז זיא ווערן שטארבן · דא וואר איין
(ערל) דרונטר דער זאך דען גרושן נער אז דיא יהודים אום דיא
פֿרואי (רבנים) טריבטן אזו זאגט דער (ערל) איך וויל איך
איין עצה געבן פֿילייכט איז נאך גו העלפֿן אונ׳ ער זאגט ניהט דען
הורג נאקיט אויז אונ׳ טרעט אים ווידר זיין בויך אונ׳ ענגשט איך
דז אים (נפיחות) אוזן לוק (תחות) ארויז גין אונ׳ הלט איינש
פֿון דעם ליכֿט דער פֿאר דז עש פֿון דער (נפיחה) אויז גיט דאז
איז אויז גלעשט פֿון אים זעלבשט · נון אן טעט דז אונ׳ אזו אופֿט
אלז איין ליכֿט אויז גינג וואכֿט איינר פֿון דען שלאפֿידגן (רבנים)
אויף · אזו ענגשט אן אים איט טרעטן אויף זיין בויך ביז ער אלי
דיא ליכֿטר אויז גלעשט האט אזו וואכֿט איינר נאך · דען אנדרן אויף
ביז דז זיא אלי אים הויז ווידר וואכר ווארן · אונ׳ דיא (בתולה)
קאם אויבטלום ווידר גשטנט פֿון אים · אונ׳ עש גשאך איר נאך
ניקש פֿון דער (טרדה) פֿון וועגן דער (רלידה) דיא (טלנים
ערלים) דיא אין דער נאכֿט זיין דא גוועזן דיא זאגטן (עדות) אלז
וויא עש גו גגאנגן האט · (חרבה) איין אידר אן גאב איר נאך
רעכֿט דער גו · נון איר ליבה לייט דא זיכֿט אין וואול ווער דא איז

פֿרום אונ' גטרייא · אזו בשעראט איך הס' פֿאר אלים ביזמא' פֿאר אלי למבירייא מאן :

אמעשה פֿון חתן וכלה דיא דא גפֿונדן ווארן אין פֿאס :

כג אין דעם הויז צו דער קנ'דין וואר איין (חתונה) דא גינג עס אעכֿטיג צו · וויא נוא דער סדר בייא (חתן וכלה) אם חתונה טאג איז וויא אן נון דז הון געטן האט · אזו פֿירט אן דעם חתן אונ' דיא כלה אין איין חדר אונ' גאב זיא צו עסין אונ' צו טרינקן וויא נון דער אנהג איז אין דער גאנצי וועלט · אונ' דעם חתן מיט דיא כלה ווארן אליינט אין דז (חדר) בייא אנגדר אן ברייאט דיא לייט צו דער (סעודת החתונה) · דיא לייט קאמן אך וויא דער (סדר) איז · אן וואלט רופֿן דעם (חתן) דז ער וואלט אן טיש זיצן גין דיא לייט ווערן טון דא · עס קאם אבר קיין חתן אונ' עס ענטפֿרט אך קיינר ניט · אן גינג אין דז (חדר) אונ' וואלט זעהן וואו דער (חתן) בלייבט · אבר עס וואר קיין (חתן) אודר (כלה) דא אן זוכֿט אין אלי (חדרים) · אונ' אן פֿרעגט נאך זיא אין אלי הייזר · אבר עס וואושט קיינר וואו דער (חתן) אודר דיא (כלה) זיין · נון עס גינג איין יאר אן אנדר פֿרווארק הייאן : אונ' עס ווארט ניקס אויס דען אמולייט · אונ' אן רופֿט אונ' זוכֿט דיא גאנצי שטאט · אבר אן קאנט ניקס דער פֿארטן אונ' (חתן וכלה) ווארן אזו פֿאר לארן · איין טאג דער נאך גינג דיא פֿרויא אין דען קעליר אונ' וואלט פוטיר אויז שטופֿן דען אן האט לאן דז הויז פֿיל איך גהאלט פֿאר (כשרה) פוטיר צו אמכֿן · דען צו ווירגש האט אן קיין פוטיר געסן אודר (יהודים) האבן זיא זעלברט גאוזט אמכֿן · וויא נון דיא פֿרויא אין דען קעליר קאם דא זאך זיא צוויא אענשן אין איין פֿאס שטעקן · זיא האטן דיא פֿיס אין דער היך אונ' דיא קעפף אונטן אין דעם פֿאס אונ' זיא ווארן טוט · זיא דער שרעקט גאר זער אונ' לאפֿט ארויף אונ' קענט שיר ניט רידן פֿאר שרעקן : אונ'

זאגט דאש אונ' דאש האב איך אים אילך קעליר גיהן דיא ליש
לופֿין גשווינט צו זיהן דש חידוש · אזו פֿונט אן (חתן וכלה) דיא
דא אין גנצי טאג פֿר לארן ווארין אן אירזק חתונה טאג אין דאש
פֿאס שטעקין אונ' ווארין טוט · אן דר טרחק זער איבר דער סך
אונ' אן קונט זיא ניט העלפֿין טוט וואר טוט אונ' בליבט טוט · אזו
האט אן דען אילך קעליר צו גווארפֿין איט ערט אויז גיפֿילט · אונ'
אויז דען הייטגן טאג נאך צו · דאש איז גישעהן אים הויז צו דער
קנדין · עס קן וואל זין דאש עס דורך כישוף אודיר פֿון דעני
פֿארדיגר שטורענט גשעהן איז · הש"י זאל אונש ווייטרש בהיטן
פֿאר אלים בזן · אונ' זאל אונש בלד דער לזן : אויז דעם
(גלות) · אונ' ניט לאזין צו קומן זעלכי
בהלות אמן :

גזירת תתנ"ו

כבר ויהי אונ' עס וואר אין דעם זעלבגן יאר דאש אן ציהט,
פֿיר טויזנט אלט הגרים זעקן אונ' פֿולק פֿון
בישעפֿגש דיא וועלט · אונ' טויזנט אלט אונ' / צוואנציג יאר נאך
אוזריק (גלות) דאש וואר דיא זעלביג ציט אלש איר גהאפֿט
האבן צו דער (גאולה אונ' נחמה) איז אונז (בעוה"ר) פֿר קעריט
גווארדין צו טרויערקייט אונ' ציפֿנונג · אונ' איז אונש פֿיל צרות צו
הנדן קומן · דש זעלבי צרות ניט גוועזין זין זינדר דאש אלכות
פֿון דיא מואות האט (גזבר) גיוועזין איבר אונש · אונ' אל
דיא צרות דיא אין דער (תוכחה) שטין אונ' זאגט דיא אן אין
אנדרי (ספֿרים) גפֿינט איז אלש אויף אונש גיקומן · עס האט
אונש קיינש (טוים אול) איבר הופֿט פֿון גרוש אונ' קליין בֿון
יונג אונ' אלט זין לוי אין דער צרה גוועזין · דהיינו עס האבן זיך
צו אנדר גאמלט היין גרוש פֿאר ביטרט פֿאלק פֿון (צרפֿתים) :
אונ' אשכנים פֿון איטליכה דיט פֿון אלי ענדן איז קומן אין גרוש
חיל איט פֿאלק דאש ניט איז גוועזין צו דער טרייבן · אונ' האבן

וועלן

מעשה נסים

וועלן ציהן נאך (ירושלים) אונ׳ האבן וועלן גאנץ (ארץ ישראל)
י׳ (כותל) אונטר זיך זיין · אונ׳ האבן וועלן אויף דש (קבר)
פון דען (אותו האיש) ציהן · אונ׳ דיא (ישמעאלים) הבן וועלן
(אגרט) זיין מיטליכר ווער זיך אונטר דיא ביגעבן הוט אונ׳ ווער איט
אין האט וועלן ציהן דער צוועליג האט זיך אוזן איין גלאץ אויף זיין
קליידר אמאלין דען דיא האבן זוא אונטר אנדר איין סימן גימאכט
מיטליכר ווער דא איט ציהט אזו איין גלאץ אויף דין קלייד טראגן ·
עס זייא אלט אודר יונג · עס האט מיטליכר אזו איין גלאץ
אוזן טראגן דא דיא נון האבן אן גיהובן צו ציהן אונ׳ זיין אין איין
טייל אקוואות קואן דאש יהודים דרינן גיוואנט האבן אלזו הבן זיא
זיך גידאכט איר וועלן דאך אינונט אויך · דאש (קבר של אותו
האיש) ציהן · אונ׳ וועלן איין (נקאה) אן דיא ישמעאלים טון אונ׳
זיין (דם נוקם) זיין דיא יהודים האבן אין דאך (הורג) גיוועזן
אונ׳ זוא פיל (איתות אמונות) אן גיטאן דהרום וועלן איר דיא
יהודים צום ערשטן אום ברענגן דאש קיינר פון זיא זאל גידאכט
ווערדין אודר זיא זאלן אודה זיין צו אונזר אמונה אונ׳ (כופר באלהי
ישראל) זיין · דא דאש דיא לייט אין דיא קהילות גיהערט הבן
זוא איז איין גרושי אנגשט אונ׳ ציטרניש אויף זיא גיפאלן · אונ׳
האבן בגריפן דאש אמונות פון איר עלטרין · אונ׳ האבן גרושי
(תשובות תפילות וצדקות) גיטאן אונ׳ גיפאסט איינליגה תעניתים
אונ׳ אך פיל אמאל דאש זיא דרייא טאג אונט דרייא נאכט אין איין
אמאל גיפסט הבין · אונ׳ הבין אין מורא גרא צו הש״י גשריאן · אביר
הש״י האט צו גישטאפט דיא (שערי תפילה) · אונ׳ איר תפילות
ניט אן גינואן דען דיא (גזירה) איז נון אלט פאר הש״י אויז גנגין
אונ׳ האט זיין אוזן דען דאש דר איז פרום גוועזן אונ׳ פאר הש״י
ווינגליך גיוועזן דאש זיא (כח אונ׳ גבורה) האבן צו בשטין אין
איר פראקייט · אונ׳ דר נאאן פון הש״י דוריך זיא גהיילגט ווארד
אין דר וועלט אונ׳ דש צוועליג יאר איז פסח גיפאלן אן (ביום ה׳)
אונ׳ (ראש חדש אייר) איז גיוועזן (ביום ו׳ וביום השבת) ·
אונ׳ (ח׳ יאים אין אייר ביום השבת) זיין דיא טוגאים גיקואן

איבר

איבר דיא (קהלה שפירא) אונ' האבן (עטרה נפטות) אויך
גבראכט דיא הבין פֿון ערשטין (מקדש השם) גיוועזין · אונ' דש
(איך טמא) ניט אויף איר קאפף וועלן האבין · איין (מעשה
חסידה) איז דארט גוועזין דיא זעלביג האט זיך פֿון אלר ערשטין
גישחט · דאש וואר דיא ערשטי אין אלי קהלות דיא אז גישעהן האט
אונ' דיא אנדרי יהודים זיין (ניצול) גוואהרין דורך דען הגאון אונ'
האבין זיך ניט (כופר) גיוועזין · (וביום כ"ג אייר) זיין דיא
טונאים קומן נאך (ק"ק ווארמישא) איין טייל פֿון דיא יהודים זיין
אין איר הייזר גבליבן · אונ' איין טייל זיין (בחצר ההגמון) גלאפֿין
אלזו זיין דיא טונאים גיקומן אין יהודים הייזר אונ' האבן אל דיא
הייזר אויף גשלאגין · אונ' האבן (כל אשר להם) אוועק גנומן
אונ' זיין אין דיא שול גנגין אונ' האבן דיא (ספר תורות) גינומן
אונ' האבין זיא אויף דער גסין גיטראגן אונ' אלי אין שטיקר גריסין
אונ' איר גשפעט דרויש גיהאט אונ' גזאגט פֿון דעם טאג האבין
איר נאך גיהאפט · אבער אצונט האבין איר אין גיפֿארן · אונ'
האבן פֿיל לייט אום גיבראכט · אונ' דיא זעלביגי לייט האבין אלי
(מקדש השם) גיוועזין אונ' איר האלז צו דר שחיטה גשטרעקט איין
טייל האבין זיך זעלברט גישחט אך איינר דען אנדרן דער און זיין
וויב אך זיין קרובים זיין קינדר זיין אייניס אונ' שעררין אך (נשים
רחמניות) האבין איר קינדר גישחט · אונ' אלש מקבל אויף זיך
גיוועזין (בלב שלם) אונ' איר לייבר איבר ענטפֿרט אין הש"י
הענדין אונ' דר מיט אז איר (נשמה) איז אויז גנגין הבין זיא גרופֿין
(שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד) · אונ' אין (ר"ח סיון) אין
דער זעלביג לייט זיין דיא טונאים קומן איבר דיא יהודים דיא דא
פֿאר באהרגין זיין גוועזין (בחצר ההגמון אונ' אך אלזו איט זיא אומ
גנגין גלייך אלש ווא איט דיא אנדרן אונ' אלי אום גבראכט אך
פֿיל הבין זיך גישחט אונ' איר קינדר אונ' הבין אלי (מקדש השם)
גיוועזין גלייך ווא דיא ערשטי דיא הרוגים זיין גוועזין · אקדיא
צווא טאג זיין אום קומן אכט הונדרט (נפשות) זיא זיין אלי צו
(קבורה) קומן · איין בחור איז דר נאך גוועזין האט גיהייסן

(טמאה הכהן) דא ער געזעהן האט דאס אין אין פֿירט אין דער טומאה אונ׳ וועלן איך (כופֿה) זין דאס ער זיך זאל שמדין האט ער גאנץ שטיל גשוויגן· אונ׳ קיין ווארט גרעט ביז ער אין דיא טומאה איז גוועזין· וויא ער נון אין דיא טומאה גיקומן וואר זא האט ער איין מעסיר אויז גלאזין אונ׳ איין טר דא מיט דר שטאכֿין· דער זעלביג טר איז גוועזין דש עניקלי פֿון הגאון· דא האבין זיא איך תיכף איין שטיקר גיהאקט דאס גשאך דרייא טאג אין (סיון) האט זיך דאס (קהל מגנצא חסידי עליון פורש) געוועזין (בקדושה ובטהרה) אונ׳ אלי (מקדש השם) געוועזין אלט אונ׳ יונג גרוש אונ׳ קליין זיא זין אלי געוועזין (בחצר הגאון) דא זין דיא טואמים איבר זיא קומן אונ׳ אלי אום גברענגט אונ׳ ניט (נושא פנים) געוועזין צו איינם אונ׳ ניט איבר דיא יונגע קינדר אונ׳ איבר דיא זויגינדע קינדר אך טרעגיגי ווייבר גאנץ ניקש פֿאר שאנט· נייארט צו וויא אנדר דרייא האבין פליטה גימאכט אבר דיא אנדרי האבין אלי גיוואלט (מקדש השם) צו זיין· אונ׳ וויא דר שאנט איז קומן אין חצר פֿון הגאון דא האבין דיא יהודים אויף איין אלז מן גיפֿאנגן צו רופֿין (שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד) אין איל פֿון דיא (זקנים אונ׳ חסידים) האבין זיך אין איר טליתות אום גיוואנדין אונ׳ האבין זיך גיזעצט (בתוך החצר של הגאון)· דר ווארטין דאס זיא גליך האבין וועלן דען ווילן פֿון הש״י טון· אונ׳ ניט וועלן אוועק ליפֿן דאס זיא העטין נאך קענן איין שעה לענגיר לעבין נייארט זיא האבין אלס דען (דין שמים מאהבה) אויף זיך מקבל געוועזין· דיא טואמים האבין מיט שטיין אויף זיא גיווארפֿין אונ׳ פֿפֿיילן נאך זיא גישאסין זיא זיין אבֿיר אלס זיצן בליבין· אך פֿיל האבין זיך זעלברט גשאכט אונ׳ איר קינדר אך פֿיל מאכן איר ווייבר אונ׳ קינדר ווער האט זין לעבי טאג זעלכֿש מער געהערט אדר געזעהן טויזנטדרייא הונדרט מענטשן אין איין טאג אום קומן· ווארים האבין זיך דיא הימל ניט מיט פֿינשטרש גיווארדן· אונ׳ דיא שטערן איר ליכט אין גיטאן· דאס טויזנט אונ׳ דרייא הונדרט מענטשן אין איין טאג זאלן אום קומן אונ׳ וויא פֿיל זויגנדע אונ׳ קליינע קינדר

דיא

דיא דרונטר גיוועזן זיין דיא ניט גידינגט הבן אונ' קיין איטגרייפֿן
גיטאן האבין אונ' קיין אונרעכט אין איר העגט האבין · אונ'
וויא פֿיל (נפשות אביונים קרושות) דיא דא אונז קואן זיין
ווערט זיך דען הש"י דרמויף אויף האלטין אונ' ניט (נוקם נקמת
דם עבדיו) זיין · אונ' זעלביג (נפשות) זיין דען זעלביגן טאג
נילגל גיווארדן זיין פֿאר בארגין גיוועזן אין אלר אונטר דער ערד
האט זיא דער הגאון גיפֿירט אין דער פֿיר (שקורין רינקוי"א) דר
ווארטין דאש ער זיא העט גערן (אליו) גיוועזן · אבר דיא
שונאים זיין אך אבר זיא קואן אונ' אך אלי אונז גבראכט דען דער
(משחית) האט רשות גיהאט בעו"ה צו פֿאר דארבין אבר אל
נאך איין יהודה איין גלאבין איז זיך צו פֿאר בארגין אונ' אונז איין
ליב וועלן (אליו) זיין האט דער (שטן ואאש) אויז דער וואנט
גירופֿין אונ' אין פֿאר אסרת · אונ' צווייא (חסידים) זיין דען
זעלביגן טאג (נילגל) גיווארדן איינר האט גיהייסן (אר' יצחק)
אונ' דער אנדר האט גיהייסן (אר' אורי) · אונ' אין צווייא טעכטיר
זיין אך נילגל ווארדן אונ' זיא הבן דר נאך (אקדש השם) גיוועזן
אונ' האבין אויף זיך מקבל גיוועזן (אותות מופתות) דיא דא ניט
שטין אין אלי (תוכחות) · אם (ערב שבועות) האט (אר'
יצחק) זיין צווייא טעכטיר גישעכט · אונ' זיין הויז פֿר ברענט
אונ' דער (אר' יצחק בר דוד הפרנס ואר' אורי) זענין אין דאש
(בית הכניסת) פֿאר דעם (ארון הקודש) פֿאר ברענט אונ'
גשטארבין · דען זיא הבין זיך פֿר ברענט (בלב שלם והשמחה)
אונ' דיא ווילין האבין זיא גיהערט אין (קלוגיא) פֿינף טאג אין
(סיון אין ערב שבועות) זיא זיין גאר דער אבר דר טראקין דש
זיא אירדה (כשאלת שיר זיין אלז נגנין · אונ' זיא זיין גלאבין
אין גאר היינר ווען זיא בקאנט גיוועזן זיין · אונ' זיא זיין דורטן
גבליבן ביז צו מארגניש דא עש טאג וואר דא שטורין דיא טאמיש
משברים אונ' זיא שטעראטין אין דיא היטר אונ' בגולת זיא אלש אונש
דרינן וואר אונ' זיא צו ברעכין דאש (בית הכניסת) אונ' נאמען
דיא (ספר תורות) אונ' שפאטיט דרינן אונ' ווארפֿין זיא אויף

דער גסין אונ׳ זיא האבן אלז אכלה געוועזין · ליבר גאט אויך
דאש דאוז גדענקטרו ניט וויא לנג וועלשטו זיא נאך פעלטן לאזין ·
אונ׳ דוא זיכשט אליש אונ׳ שווייגשט שטיל · זעלבגין טאג
האבן זיא (מאית) געוועזין דען (חסיד אר יצחק) דען זיא
האבן אין געהאט אין מיר (ע״ז) אונ׳ האבן פאר דעם (חסיד.
אויז גשפיאן · אונ׳ האבן פאר אים (אחרך ווינרך) געוועזין
דען ער האט ניט וועלן פליטה אמכין אויז זיינם הויז · דען ער
האט וועלן (בשמחה אקדש השם) זיין · אונ׳ זיא האבן אך
אין (חסידה מאית) געוועזין · אונ׳ דיא אנדרין זיין כולן גוורדין
אין דיא גוים הייזר ביז זיא דר הגאון האט געפירט אין זיין אקוואות
אן צוועלינגשטן טאג (בחודש סיון) האט דער הגאון זיא צו טיילט
אין זיבן דערפיר אונ׳ זיין גבליבן ביז (ראש חדש תמוז) דא הבן
זיא אלי טאג געווארט צו דער (מיתה) · אונ׳ האבן אלי טאג
געפאסט אונ׳ דיא (ב׳ ימים של ראש חדש) זענין געפאלן אין (יום
ב׳ וביום ג׳) אונ׳ האבן אליש געפאסט ביז דאש דיא שונאים זיין
אים דאריך קומן · וואס האט דער (חסיד אר שמואל בר מאיר
אקדש השם געוועזין מיט זיינן צווייא זין · אונ׳ דער נאך האבן
זיא געוואן (אר שמואל) אונ׳ זיין צווייא זין אונ׳ האבן זיא לעביטיג
בקראבן אין דרעק · דער נאך האבן זיא דיא קינדר גנוואן אונ׳
האבן זיא אויך גיהנגין פאר זיין טיר דאש אידר מיינר דרמן זאל
שפאטין · (על אלה אני בוכי׳ וגו׳) · אונ׳ דיא שונאים
זיינן ווידר אויך גשטאנדין צו מארגינש אונ׳ האבן דער שלאגין
גאר פיל (חסידים) · אונ׳ הבין אך אלי (אקדש השם) געוועזין
גאר זער (ר׳ ליזר בר שמואל ואשתו ובניו וכל בני ביתו) · אונ׳
(מרת רחל הזקינה אשת רבי שלמה הכהן) אונ׳ אלין מיט אנדרי
דיא ביזא אין וואדין דיא הבין זיא אלי (מאית) געוועזין אמנין
אונ׳ וייבר אונ׳ קינדר חתנים אונ׳ כלות זקינים אונ׳ זקינות דיא
אלין האבן (אקדש השם) געוועזין · אונ׳ האבן זיך זעלביסט
(מאית) געוועזין (על קידוש השם) · אונ׳ האבן זיך דער
טרענקט אים וואשיר דאש דארטין גלאפין איז · אונ׳

עש וואר איין (חסיד) דער הייסט (רבינו שמואל בר יחיאל)
ער האט איין (בן יחיד) איין היפשר (בחור) זיין אן גיזיכט
וואר גליך אלש דיא (לבנה) · אונ׳ ער לאפט איט דעם פֿאטיר
אונ׳ ער שטרעקט זיין האלז אויז צו דער שחיטה · אונ׳ דר פֿאטיר
מאכט דיא (ברכה) איבר אים (על השחיטה) אונ׳ שעכט
אין · דער זון ענטפֿערט אים נאך (אמן) אונ׳ דיא אום אים
שטונדין דיא ענטפֿרין (שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד) נון זעכט
מיר ליבה לייט פֿון דר וועלט וויא גאר גרוש אז דיא פֿרומקייט זיין
פֿון דעם (בחור) דש ער זיך זעלברט האט גילאזין (שחטן זונדר
עקידה) אונ׳ וויא גאר גרוש אז דיא (כח) אונ׳ פֿרומקייט
פֿון פֿאטר גיוועזין זיין · דש ער זיך ניט דר בארמיט האט איבר זיין
קינט · אונ׳ ווער דאש בטריבטי מעשה ווערט הערין אונ׳ ווערט
זיך ניט דריבר פֿאר וואונדירן איבר זעלכי זאכין אז דא (בעו״ה)
גישעהן איז · אלש דר בחור נאו גשחט איז גיוועזין איז דר פֿאטיר
גנגין צו דעם שאש איז אך נאך איין בחור גיוועזין · אונ׳ האט
גיזאגט צו דעם בחור · דוא אנחם שטארק דיך אין דיינם הערצן.
אונ׳ נעם איין שווערט אונ׳ שחט אך ביא איין זון · אלזו האט זיך
דר שאש אנחם גישטרקט אונ׳ הוט דש מעסר גינומן · אונ׳ הוט דען
(זקן רבינו שמואל) דער איז גישחט ביא זיינם זון · אונ׳ דער
נאך איז דער שאש אך אויף דאש שווערט גיפֿאלן אונ׳ זיך זעלבירט
אך גיטיט אלזו האבין דיא (צדיקים אלי אקדש השם) גיוועזן
אונ׳ דען נאמן פֿון הש״י דארך זיא גיהיילגט ווארדין אונ׳ אך פֿיל
פֿון זיא האבין זיך דער טרונקין · דאש דא ניט איבר בלייא אודר
דרייא זיין איבר בליבן · דרייא טאג אין (חדש) זיינן אום
גיקומן דיא (חסידים) אין קלונימ זיין אך ניט איבר בליבן אלש
עטליכי אמנין האבין אך גאר (מקדש השם) גוועזין איין חסיד
איז דארטן גיוועזין האט גהייסן (ר׳ יצחק הלוי) · דען זעלבינג
(חסיד) האבין זיא גרושי (מכות) געבין · אונ׳ האבין אים
גרושי (עניים) אן גיטאן אונ׳ האבין אין איבר זיין דאנק דאש
(איס טמא) אויף זיין קאפא געבין · דען פֿון חנגין גרושי

(אכות) אונ׳ (יסורים) דיא און איק האט אן גיטאן׳ דא דמרוך האט ער ניט גוויסט וואס אן איק טוט׳ דא ער ווידר צו זיך איבירט קומן איז׳ דרייא טאג דער נאך איז ער ווידר היים גיגנגן אין זיין הויז נאך קלוייז אונ׳ איז נאך איין שעה דער היים גבליבן׳ אונ׳ דער נאך איז ער גיגנגן אן (נהר דינוס אונ׳ האט זיך דרינן דער טרונקן׳ אונ׳ אם (ערב שבת ד׳ יאיר בחודש) האבן זיך דיא טוגטים איין גיזאמלט איבר דיא (קדושים אילנדא) אונ׳ האבן גיזאגט זיא וועלין זיא ניט איך ברענגן ניימרט זיא וועלן זיא זעלבי גרוסי יסורים אן טאן ביז זיא זיך ווערן (כופר) זיין׳ אונ׳ ווערין זיך גנץ דער צו ביזאלגין׳ דא זעלביש דיא (קדושים אילינ״דא) האבין גיוואר גוואורן זא זיין זיא גנגין׳ אונ׳ האבין זיך אלי אויט אנגדר פֿון גרוש ביז קליין אין איין (חדר) צו אנגדר איין גיזאמלט׳ אונ׳ אין דש (חדר) האבין זיא זיך צו גישלאסין דאש קיינר צו זיא האט קענין קומן׳ אונ׳ האבין (אתוורה) גיוועזין פֿאר (הט״י) אונ׳ האבין זיך בווילגט איינר דען אנגדרן צו שחטן׳ עש זיינן ביינא אנגדר גוועזין אטר אלט (ג׳ אמות נפֿטות)׳ אונ׳ דאש זיין דיא נעמן פֿון דיא (חסידים) דיא זיך האבין בווילגט צו שחטן דיא (ג׳ אמות נפֿטות) איינר הלגש גהייסן (רבי גרשם׳ רבי יהודה בר אברהם) אונ׳ זיין ברודר (יוסף ור׳ יהודה הלוי בן רבינו שמואל)׳ (ורבי פיטר) דער נאך האט (רבי פיטר) דיא פֿיר (חסידים) אך גישחט דיא דא טויט׳ דער נאך איז (רבי פיטר) אויף איין טורן גיגנגן אונ׳ האט זיך לאזין אראב פֿאלן׳ אונ׳ איז צו טוט גיפֿאלן׳ עש זיין ניט אין פֿון דיא (ג׳ אמות נפֿשות) איבר גבליבן אלש ניימרט צווא אידיבליך אונ׳ צוויא בחורים אונ׳ דיא זעלבין זיין אך גשמיט גיוועזין אין (גתגרת)׳ עש האט זיא חבר ניקש גיפֿאלט׳ זיא זיין דאך לעבין בליבן׳ דאש אנטוה האט אן גוואר גוואורן דען זעלבין טאג צו וואנטה׳ אונ׳ האבין דיא (חסידי) אמנות הוש גיברהלט נודר זעלביג נייש דש אן האט אהן (קדוש) אמלין אין טייל (חסידים וכו׳) הבין (בטעת הריגה קידוש) גיזאגט

גמאכט אונ' זיא האבן (בשמחה) אלז אקבל גוועזן · איין חסיד איז דא גוועזן דער האט גהייסן (ר' אנרפת) דער האט איין סחט אעסר גוואן אונ' ער האט דיא ברכה גמאכט על השחיטה אונ' ער האט זיך זעלברט גשעכט אונ' דיא אוק אין גשטאנרן זיין · האבן אן גהאבן צו רופין איט הוכר כטיק (שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד) אונ' עס איז קיינר לעבן גבליבן ווייארט עטליכי זיין ליגן גבליבן אונטר דיא (מתים) אונ' דען אנדרן טאג ווען זיא (קבורה) גקוואן אונ' זיבן טאג אין (תאוו) דא זיין דיא (אויבים) איבר דיא שטאט (ווירא) גקוואן אונ' האבן זיא בלעגירט איט איין גרוס פאלק (כחול הים) · אלזו איז דער (שר) פון דען (אקום) הרויס צו זיא גגאנגין אויף דז פעלד · אונ' האט זיא גבעטן דז זיא זאלטן הויסן אויף דז פעלד איבר נעכטיגן ביז דען אנדרן אמרגן · אונ' ער האט צו זיא גזאגט פיליכט קאן אן זיא איבר רידן דז זיא אין ווילן טונן אונ' דז זיא זיך (כופר) זענין · אזו זיין זיא דיא נאכט הויסן גבליבן אונ' דער (שר) איז ווידר אין דיא שטאט אויין גגאנגין · אונ' האט זיא אבר נאך ניט ווען איבר פנטערן אין דיא (אויבים) איר העגט · אונ' ער האט בפאלן אן צאל דיא (יהודים) רופין אונ' פאר אים קווין לאזין · אונ' דא דיא (יהודים) צו אים קאואן דא האט ער צו זיא גזאגט הערט איר צו איר (יהודים) פון אן פנג האב איך אייך פאר שפראכן צו בשילן ביים איר דער וויל נאך איינר פון אייך לעבן ווערט אונ' דאז זעלביגן האב איך אך גהאלטן · ווייארט אלונט קאן איך אייך ניט אן (אליו) זיין פון אלי דיא פעלקר דען זיא זיין גאר פיל · אונ' דרום אך זעלט וואש איר טוט · דז זאגט איר וויסן ווען איר אייך ניט וועלט (כופר) זיין · אזו ווי אך אייך איבר ענטפרן אין דיא (שונאים) איר הענרן דז זיא אייך טאן זאגין וואש זיא ווען · דרום זייט אייך ליבר (כופר) דען קענט איר (ניצול) ווערן דיא (יהודים) ענטפרן אים איר העלן זיך ניט כופר זיין איר זיין ליבר אן בריט פון גרוס ביז קליין אונ' עס גלוסט אונס דז איר וועלן לאזר הערצו אויז שטרעקן צו דער שחיטה אונ' וועלן שטארבן אין גאנטס

פארכט

פארכט אונ' אין זיין איינליגן גאאן׃ — נון וויא דער (שר) דאש גזעהן האט דש ער זיא ניט איבר רידן קענט׃ אזו האט ער בפֿאלן אין זאל זיא צו דעם (שונא) ארויש פֿירן אויף דעם פֿעלד׃ אזו זיא איר לעגר גמאכט האבן׃ אזו זיין דיא (אויבים) איבר זיא קומן מיט שפיסן אונ' שווערטר. אונ' האבן דיא שפיסן אונ' שווערטר מיט בלוט בשמירט דער ווארטן דז דיא (יהודים) זאלן אין פֿארכט בקומן אונ' זאלן זיך (כופר) זיין׃ אונ' זיא האבן קיגן דיא (יהודים) גזאגט וועלט איר אייך (כופר) זיין אזו איז עש גוט דען ווען איר אייך ניקש ביז טאן׃ ווען איר דז אבער ניט טאן וועלט׃ אזו ווען איר אייך דא גלייך אויף אייאר לעבן ברענגן וויא איר. אלז וויל דא אויף גבראכט האבן׃ אונ' דז איר אך זעהן קענט אונזרי שווערטר אונ' שפיסן זיינן נאך פֿול בלוט׃ אבר איר רידן האט זיא ניקש גהאלפֿן אונ' דיא יהודים האבן (משיב) גוועזן איר בגערן אייאר (עבודה זרה) ניט אן צו נעמן איר גלאבן אן הש"י אונ' איר אנגט מיט אונש טאן וואש אייאר בגער איז׃ דא נון דיא אויבים) זאכן דז זיא זיך ניט וואלטן איבר רידן לאזן׃ אזו האבן זיא דיא (יהודים) ווידר אן דש (אקום) אניין גפֿירט אונ' איטלכן (יהודא) בזונדר אן אין (תפיסה) געבן׃ דער ווארטן דז קיינר דען אנדרן זאל אויף דז לעבן ברענגן דען דיא (אויבים) האבן גוואר גווארן דז זיא זיך פֿיל האבן איינר דען אנדרן אויף גבראכט׃ אונ' דיא (אויבים האבן זיא איבר נאכט לאזן אין דיא (תפיסה) זיצן׃ אלזו זיין אונטר דיא (יהודים) גוועזן צווייא פֿרויען וויבר דיא איינע האט גהייסן יענטלה אונ' דיא אנדרי האט גהייסן רבקה אונ' דיא צוויא וויבר האבן זעהן אלז שעה צו גלייך גין אונ' עש איז אך בייא זיא גוועזן אין (בתולה) גאר שין פֿון צעהן יארן׃ דיא איינע פֿרויא צו גלייך גאנגן אונ' איין זון גהאט׃ אונ' דיא אנדרי פֿרויא האט דז (קרחת) בקומן פֿר גרושי פֿארכט אונ' אנגשט דא דיא פֿרויא גזעהן האט דז דיא (אויבים) איבר זיא קומן דא האט זיא אין מעסר גנומן אונ' האט דז מעדלי גשעכט׃ אבר דז קינט דז דא ערשט גבארן איז גוואכן

דא האט זיא (רחמניות) איבר גהאט אונ' האט עש ניט גקענט
טעלטן · דא זיין זיא גגאנגן אונ' האטן עש איין גוויקלט אין איין
העמד אונ' האט עז צו דען טאורן אראב גווארפן · דז האבן דיא
(אויבים) גזעהן אונ' זיין הין גגאנגן אונ' האבן זיא אלי אום איר
לעבן גברענגט אונ' וואש זיא האבן לעבן לאזן דיא האבן זיא מיט
גוואלט (מטמא גוועזין) אונ' האבן מיט זיא גטאן וואש זיא גוואלט
האבן אונ' עש איז איין (איין חסיד) דא גוועזן דער האט גהייסן
(רב שריא) אונ' ער איז גאר וואל בקאנט בייא דען הגאון גוועזן
זיין גאנץ לייבטאג. דער זעלביג האט אים פאר הייסן דז ער אים מיט
זיין וייב אונ' זיין צווייא קינדר וויל (מציל) זיין · אזו האט אים
דער שר אום גפירט פון איין שטאט צו דער אנדרי ביז (ט' ובאב)
אונ' ער האט אין בצוואונגן דז ער אים זיין געלט געבן זאל וואש ער
אים פאר שפראכן האט · אזו האט דער (רב שריא)
גשיקט נאך שפייאר צו זיין קינדר דז זיא אים זאלן (מציל) זיין אונ'
זאלן אזו פיל געלט שיקן · דיא קינדר האבן עש גטאן · אונ' האבן
אים אזו פיל געלט גשיקט · נון וויא דער (שר) דז געלט בקומן
האט פון דיא (תפוסים) דא איז ער גנגן אונ' האט זיא גברענגט
צו דיא (אויבים) נאך טראיגא · דא זיא דארט הין גקומן זיינן
האבן זיך דיא (יושבי טראיגא מטמא) גוועזן דען זיא האבן אים
וואל גקענט אונ' זיא האבן אים איבר רידן וועלן דז ער זיך זאל כופר
זיין · דא האט ער (משיב) גוועזן אן זאל אים הייט דען טאג
צו געבן · אונ' אמרגן פריא וויל ער אין איר ווילן טאן וואש זיא
פון אים בגערן · אונ' זיא האבן אים דז צו געבן דא האט ער זיך
גאר זער (מטמא) גוועזן · אונ' ער האט מיט אין געסן אונ'
גטרונקן (בכשרות) מיט נייאי מעסר דען דער (חסיד) האט
גזאגט הייט וויל איך נאך ניט (כופר) האב גוועזן וויל איך
נאך ניקש (עובר) זיין ביז מארגן נאך דער (כפירה) · אונ'
ער האט זיא גבעטן אן זאל אים מיט זיין וייב אונ' קינדר אין באונדר
(חדר) איין געבן דען ער ווער אמאט פון דען וועג · דז האבן זיא
אים גטאן · דא עש נון קאם מיטן אין דער נאכט איז דער חסיד

דען גיאגין אונ׳ האט איין אנדער גינומן אונ׳ האט זיין ווייב אונ׳ קינדר
גשעלט אונ׳ ער האט זיך אך זעלברט ווען שעלטן אזו אזי איך איין
(חלומה) צו גיגנגין אונ׳ ער איז נידר גפאלן האט זיך ניט גקענט
שעלטן · דא עש איז טאג גווארדן דא זיינן דיא (אויבים) קומן אונ׳
האבן גמיינט דז ער ווערט זיין ווארט האלטן גליך ער זיא צו גזאגט
האט אזו האבן זיא איך דא גפונדן ווייא ער זיין ווייב אונ׳ קינדר דא
גשעלט האט׳ אונ׳ ער האט גלעבט· אזו האבן דיא פיינד צו איך
גזאגט אל האשט דוא איין (מעשה רע) גטאן· אונ׳ האשט דיין
ווייב אונ׳ דיין קינדר אום דז לעבן גברענגט· דאך ווען דוא דיך
ווילשט (כופר) זיין דען וואל דיר ניקש גשעהן· אונ׳ ווען דוא עש
ניט טאן ווילשט אזו ווען איר דיך לעבדיג בגראבן גלייך דיין ווייב
אונ׳ דיין קינדר דיא דוא אום דז לעבן גברענגט האשט· דא האט
ער דיא (שונאים) ווידר גענפרט (חס ושלום) דז איך זאלט
(כופר) זיין אן איין לעבידיגן גאט· אזו האבן דיא (אויבים)
איין (קבר) גגראבן· דא איז דער (חסיד) גגנגין אונ׳ האט
זיך זעלברט דרין גלייגט אונ׳ זיין ווייב אויך זיין רעכטי זייט אונ׳ זיין
קינדר אויף זיין לינקי זייט· אונ׳ דיא (אויבים) האבן דש קבר
ווידר צו גווארפן· אונ׳ אין רעגן ווארפן האבן זיא איים אלש
נאך גפרעגט אויב ער זיך נאך וועלט (כופר) זיין· אבר דער
(חסיד) האט אלז (משיב) גוועזן ניין· ביז זיא עש זיינן איר
גווארן אלז האבן זיא אין (רוגז) דיא ערד גנץ אויף אים גווארפן
אונ׳ האבן אים לאזן קרייטן· אונ׳ האבן זיך ניקט אן זיין קרייטן
גקערט· אזו האט אן זיין קול גהערט דען גאנצין טאג. אונ׳ דיא
(אויבים) האבן איר גשפעט דרויש גהאט· ער האט אלש
גרופן דוא אלמעכטיגר גאט ווען קענשטו דאש צו זעהן אונ׳ דאך
ווערשט ניט נקם זיין דז בלוט פון דיא (צדיקים אונ׳ חסידים) דש
דא פאר גאסן איז גווארן אונ׳ געלבי (אותיות משונות) זיין גטאן
גווארן· (על אלה אני בוכיה אמן פגעת הש״י ינקום את
נקמתו וישלח לנו את הגאולה במהרה בימינו אמן):

נון וועלן איך שרייבן וויא עש איט ווירמייזא גגנגן איז

כה אן (שבת תשובה) איז (הגרפה) קומן פאר ווירמש נון האט אן. טון וואול גוויסט · וויא ער (כאה) (אקוואות) האט איין גוואן איט דיא בוואן אונ' איט דז פייאר ווערק אך איז ווירמייזא קיין גרושר חוזק גוועזן · אלזו האבן דיא עולה פון ווירמייזא אן דעם גרפיה דען טליסל פון דז אקום אנטקיגן גבראכט · דען זיא האבן וואול גוויסט דז זיא זיך קינן אים ניט ווערן קענן וויל ווירמייזא קיין חוזק איז · אך זיין קיין רקים דא זעלביג מאל אין ווירמייזא גלעגן · דרום האבן זיא גמאכט איך וועלן דען כבוד אן אונש לאזין · פילייכט קריגן איר דא דורך גנאד · עש האט אבר (בעו"ה) אלז ניקש גהאלפן · ער האט אל דיא ארליר אב גשלאגן · דיא דא זיינן אן גשלאגן גוועזן אן דיא פפארטן · דען אבר ווירמייזא איז דער קיסר טון הער דריבר גוועזן · אזו האט ער דיא ארליר אראב לאזין שלאגן · אונ' ער האט זיין וואפן גלאזט אן שלאגן · דריא לוגען · אונ' ער האט גלאזן דיא שטאט אויארן אין ברעכן · דז האבן דיא בורגירש אוון זעלבר טאן · אונ' דיא יהודים אך · אונ' דער נאך האט ער אל דיא טערנר דיא אן דיא שטאט אוימרן זיינן גשטאנדן · דיא זיין זער פאסט גוועזן · דיא האט ער אונטן אראב גלאזט אוועק האקין אונ' אב ברעכן אזו פיל דז דיא טערנר זיינן גשטאנדן אויף דיא פיר עקין נייארט · אונ' ער האט גלאזט דא ארין פולביר ליגן · אונ' ער האט דיא טערנר גלאזט אויף שפרינגן אין דער לופטן · דיא זעלביגי צייט זיין איר יהודים אין איין גרושי (סכנה) גוועזן · דען דיא יודן גאס איז אויף איין זייט גשטאנדן אן דיא שטאט אויאר · אונ' דא זיינן פיל הייזר גאוימרט גוועזן אן דיא שטאט אויאר אונ' אן דיא טערניר · עש העט (חס ושלום) קענן דיא גאנצי יודן גאס (אכלה) זיין · אונ' איט אל דיא נפשות דיא דא דרין זיין גוועזן אביר אונזר הער גאט האט אונש גהיט אונ' האט אונש בטראכט אונ' עש איז ת"ל קיינם אן זיינם לייב ניקש גשעהן

גשטאנן׃ אונ׳ דיא שטעטליך זיין גשפאלטן צו דעם מקום מנוי׃
הש״י אלז וויטר טואר יטראל זיין׃ דא זיין איר יהודים נאך אלט
בשלום גזעסן׃ איר האבן קיינר גראבט אלא (הגרפית)) דש
מקום וועלט אחריב׳ זיין׃ איר האבן אונש גראלט ער לאזט דיא
שטאט אויארן דרום אין רייסן׃ וויל ער קיין חזק ורויש האבן
זויל׳ אך דו (עם) ועלברט דו אין ווראייטא גלעגין איז האט
פוגש גטריפט אונ׳ זיא האבן צו אונש גזאגט ניר בהושט מיך גאל
ציס צו פארלטן׃ ועז איר האבן ווארל אודיר דש איר ועלן
(מקוואות אחריב) זיין׃ אביר ווראייטא וויל עש אזוא אין אלטי
שטאט איז׃ דרום האבן זיא גנאד׃ איר האבן נך טריטן לאזן
אונ׳ איר האבן גאילט עש איז אייטל מאות׃ אונ׳ דאש עש דאש
דיא (מקוואות) אך גלאזן האט׃ דיא זיין לנג דער פאר אין
ווראייטא גלעגן׃ אונ׳ איר האבן זיא ניט גקענט אבר איר האבן
זיא (בעז״ה) גאולים קענין׃ דו וואר אליס בשנת תא״ט לפ״ק
אין האבן זיא בריעה גהאט׃ דיא ורייא מקוואות צו גלייך צו פאר
ברעכין׃ ווראייטא אונ׳ שפיטאל אונ׳ מוסגאליין׃ דען דיא
האבן אורא גהאט זען זיא איין מקום אנלייגן׃ דען ועלטן דיא
בורגירש אין דיא אנדרי (מקוואות אורויד) זיין אן דיא גראטים׃
דרום האבן זיא דיא דרייא מקוואות גוועלט צו גלייך פאר פרפין׃
זולו האבן זיא פייר וואבן פאר דיא שריפת אין איין מיטלכט מקום
בוודר אין דיא הלכטי טערליך אין פלאקיר אן גלאנן׃ אום
צו זעהן אוב מן קען זעהן פון איין מקום צו דען אנדרי מקום אונ
זיא ברענן׃ דען עש איז אייטל גלייך אלש שפט דארט חער
גוועש׃ אך זאג דיא דרייא מקוואות ליט וייט פון אנאנדר
גוועש דען זיא זיין אזוי דרייא אייל פון אנאנדר גוועסט׃ אזו האבן
זיא דיא דרייא (מקוואות) אך צו גלייך פאר ברענט׃ אונ׳ דיל
ווראשר האבן גזאט שין מוזר דוראות׳ הויך אזעק גין׃ אונ׳
האבן גזאט אונזר (קהילה קדושה אזו אונזר גין לאזין׃ אונ׳
אונזרי היליגי שול דש גלייכן׃ אזו זיין איר הראטר (אפזור
שופרד) גזאגן׃ אונ׳ איר זייענט דו אונזרי זקאן׃ גאנס
זאן

אל זיך איבר אונש דער בארמן: אונ' זאל ווייטר (כל ישראל)
בשערמן פון הנט דעם (שונא): אונ' ער זאל אונש ווידר פירן
אין ירושלים צו זמאן: דורך משיח אמן:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

על ידי הפועל במלאכת הקודש נאם בנימין וואלף בן לא"א אשר
אנשיל פלין מורש ראתא"ה נעניר עק"ק אמשטרדם הבירה :

איין נייא קלאג ליד פֿון חורבן ק׳ק וורמישא

בניגון ר׳ב רבי שמעון פֿון פראג :

א קלאגליד פֿון וורמייזא וויל איך אן פֿאנגן · וויא עס איז מיט
דיא קהלה קדושה איז צו גגאנגן · אונ׳ וויא זיא האט דער
שרפֿת גוועזן אכלה · (ואין עוזר לה) :

ב אם (טבת תשובה) צו מארגנש פֿריא דא איר זיין איבר
דען טיש געזעסן · אונ׳ איר הבין עבן אן גפֿאנגן צו עסין ·
אזו הבין איר גהערט שרייאן דער שרפֿית איז היא · (פלגי
מים תרד עיני על שבר בת עמי) ·

ג דיא טררה פֿון וורמייזא האבן אים גברוכט דען שלום פֿון
מקום אנטקיגן · זיא הבין אים גמיינט דא מיט אב צו שווייגן ·
איר האבן גמיינט דארום צו בלייבן זיין אן אונזרי קהילה ·
(ויאבל חל וחומה יחדו אומללו) :

ד הערט דאך צו דאש יעמירליך וועזן · דא ער איז נון
טארט אין פֿערטל יאר גוועזן · דא האט ער גלאזט אויז
רופֿן דיא בורגר זאלן זעלברט איר שטאט מויאר אן רייסן ·
(חשב ה׳ להשחית חומת וורמייזא) :

ה גדענקט נון איר ליבה ליט וויא איז אונש דאס אין (עגמת
נפֿש) גוועזט אום צו זעהן · אך וויא איז אונז
וורמייזר אזו איבל גשעהן · עש האט יוא פֿאר וואר קיין
ערך · (לא אליכם כל עוברי דרך) :

ו אונ׳ איר יהודים הבין אך זעלבשט מוזן העלפֿין אונזר שטאט
מויאר אן ברעכין אונ׳ שטערצין · וויא איז מיר דש גיגאנגן
אן אונזרי הערצין · וויא האבין זיך אונזרי הערציר דא דיבר
טון צו קריאן · (את הדבר הזה תדדנה עיני דמעה) :

ז פֿאסטי טערניר דיא אן דר שטאט מויאר גשטנדן זענין ·
דיא הבין זיא ניט גקענט אום רייסן אונ׳ אך ניט פֿר ברענין ·
דיא האבין זיא גמוסט מיט בולביר אונטר מינה · (על זה
היה דוה לבנו :

ח דיא

ח דיא טאוועת דיא ווארן אונז זער ליר · דען דיא יהודים גאנץ
איז גשטאנדן אן דער שטאט אויבר אויף איין זייט · איר
ווארין גלויבינש אלט אין איין גרושי סכנה · (חסדי ה׳
כי לא תמנו) :

ט דען איר האטין צו בווארגין אז דיזו דערניר ניט פאלטין אין
דער יהודים גאנץ אניין · העט ה׳ ו גקענט (כמה נפשות
אאיות) זיין · אבר הש״י האט עס ניט גוועלט האבין אזו ·
(ברוך ה׳ אשר לא עזב חסדו) :

י דא נון דיא אויארן פון אקום ווארין אוועקין · דא וואוגטין איר
גלייך אזו וויא אן איין פלעקין · פון דעם אלט אן הבין איר
שונט ניט גקענט ווארין פרוא · (ראה ה׳ והביטה לאי
עוולת כה) :

יא אזו בלד אלש דער לרפית איז אין דער אריגה גיקואן · אזו
האט ער דיא לייט דש אירינש אוועק גינואן · אין אלי
דיא אקוואת געלט אונ׳ אין דיא דערפיר אוקסין אונ׳ קיא
(אל תמיכו לנחאני על שור בת עמי) :

יב עס זייא רייך אדר ארים האט ער ניט טון פאר שונין · אך
גאט העטעו אונש נאר אין אוגרים פלעקין לאזין וואונין ·
פאר בטריבטנוש אין הערצין ווייש איך ניט . וועם איך עש
קלאגין זאל · (כי טאת מעיר לגו) :

יג איר ווראייטר זיין פר שפרייט אונ׳ פר ערט · אזו וויא דיא
שאף זונדר הערט · אום דאש אונזרי זיין איר גיקואן אונ׳
איר קענין אך ניקש גווינה · (כלנו כלאן תעינו) :

יד וויא זיינן איר אין איין (קהלה קדושה) געזעסן : אל אונזיר
לעביש טאג ווארין איר דראן ניט פר געסין · אונזר חורבן
איז יעא גיגליכן צו (חורבן ירושלים) · (ותרדנה עינינו
דמעה ועפעפינו יזלו מים) :

טו אך גאט וואר העט געוועלט אויף אונזיין חורבן טרכטין · אזו
וויט זיין ניט גיגנגין אונזרי גדלטין · איר הבין נאך גאייגט
טבועת צו עסין איט טאחה אונזרי פלאגן · (את נשף חשקי
קאן לי לחרדה :

טז דא עס נון עטליכי טאג פֿאר שבֿועות איז גקומן · אזו הבן
איר דיא בטריבטי לייטלך פֿר נומן · וויא וואר דאס איין יללה
אונטר קליין אונ׳ גרוס · (נעויתי משאג נבהלתי ארמות) :

יז אום ניין אדר צעהן אויער אין דר גלט הבן איר דיא בשורה
רעה טון הערין · וויא הבן זיך אונזרי הערצליך טון פֿר קערין ·
פֿר אירי טירן האבן זיך דיא לייט טון זעלין אונ׳ האבן אן
גפֿאנגן צו שרייאן אונ׳ צו היילה · (בכה תבכה בלילה) :

יח איר הבן יעמרליך טון שרייאן · אך גאט טוא אונש אונזרי
זינד פֿר צייאן · אך גאט איר אנדרין יוא קומן צו שאנט אונ׳
צו שפאט · (כי באש ה׳ נשפט) :

יט אך גאט וויא זעלן איר פֿון אזו איין קהילה קדושה אב שיידן ·
אך גאט לאס אונס זיין איר וועלן אוי דען הונגר נוט ליידן ·
איר וועלן אוי אונזר ברוט פֿר דינן מיט שווערן ביטרן איא ·
(על כן אמרתי שעו אני אמרר בבכי) :

כ דיא קינדר הבן צו דיא עלטרן גשריאן וויא זעלן איר פֿון היין
אב ריין · ווער ווערט אונש דען וועג ווייזן · איר זיצין
דיא קומן פֿאר דאש טיר אנויש · (עיני נגרה ולא
תרמה מאין הפוגות) :

כא איר זיין נאך ניט גוועזן ווייט · וויא זעלן איר דען אב ריין
הייט · געוויס גשריאן הבן דיא קינדר קיגן איר עלטרן
גשריאן · (על אלה אני בוכיה) :

כב דא דיא עלטרן האבן דיא ווערטיר פֿון איר קינדר הערין
זאגן · גאר יעמרליך האבן זיא מיט דיא קינדר אך אן
גפֿאנגן צו קלאגן · אביר עטפֿרן האבן זיא ניט גקענט
פֿאר גרושן יאמרן אונ׳ היילה · (אי שאג כגמת אי
רמה באלה) :

כג אונזרי (כל בית) האבן איר לאזן פֿאר ברענן · דען
מיט לעשן האבן איר עס ניט קענין · ראש
שלים איז וואראוו גרוש אז וועך אן עס העט איבר אונש טון
שיטה · (רמה ה׳ והביטה):

בר דען

איין נייא קלאג ליד

כד דען קיין פֿורכֿט האט אין קיינן צו הייטי׳ מורל אן
האט מין כלאלט גאר טייטי׳ דען דיא האבן צוברט דאס
מירג גאיטט פֿירן צו דען אקום מויס׳ - (זכר זכרתי
ונבהלתי ותחז בטריפֿנות) :
כה פֿון דיא דערפֿיר האט אין קיין פֿורכֿט דיט אך קענן בקשן׳
דען זיא האבן אך דיא בטריכט לייטונג פֿר נאן׳ דאז דער
נרפֿית וויל אלזה דין דיא גמגלי ארינה׳ (אליב סיחי
דבורתי על הגה) :
כו דיא פֿיורן האבן גווים די טרינ׳ צוברט מאעך פֿירן.
דא מריבר האבן איר גווס די מאליני פֿאר זין׳ מוג׳
האבן מונר כלי בית גווט למין ליגן מא׳ (ספֿן כמוש תאותו)
כז לו גאט האבן איר גשריאן אך גאט ויא האטטו מוגס מאז
הרדט גשלאגן׳ איר אזן ריין מוזויא ריא געשט מוטר
פֿיכטל מזי איר אויך דען ריקן טראגן׳ אך גאט מונר
הערגן קאן ניט ווערן פֿרייא׳ דרום אך (מי יתהלל
עשיר בעשרו) :
כח גטריבן מוג גיאורט האט מילר איט דען מגלין׳ אך גאט
זעלן איר דען פֿון מורה קהלה הקחשה מזו מב וואנרן׳
אך גאט זעלן איר דען מורה הדלנינא למין פֿרברענן מזו׳
(עשה ה׳ אשר זמם בלע אמרתו) :
כט פֿר וואר אין סול מא שרלו לויך מייני האב געהן מן מיינר
קהלה׳ עט העטן וואל פֿיר הונדר בעלי בתים קענן טאן
דרינן תפֿילה׳ דען צו פֿיר הונדרט בעלי בתים וואר זיא
גנוגן גרוש׳ (אי שאע כמהת) :
ל עטליכי טאג נאך שבועות האט אין ווראייטא מן גלונן׳
דריא סעות דערפֿון האבן איר פֿט געהן איר וויין בלי פֿר
טוואונן׳ אך גאט ויא האטטו מונש גטרעפֿט מזו׳ (אני
הגבר ראה עני בשבט עברתו) :

איין קלאג ליד

לא · מוז זיין איר ווידאטר וואלרן פאר ספרייט · - נון טייל זיין
פאר טריבט דז זיא ברויכן דיא גאבן פון דיא לייט : אך
גאט דו ביסט (אל תרך מעים) · (הרכבתה אנוש
לראשינו באנו באש ובמים) :

לב · איין טייל פון אונש זיין גרייט אין פרעמדן לאנדן · די לשון
האבן זיא ניט פר שטנדן · קיין וועג האבן זיא גיט אוך
איר לשון קענן פרמגן · (אבוגיתי עלי יגון) :

לג אך גאט איר אוגן האבן גרולט · דען איר ווישן וואל עש
איז אלש אונזר עבירות שולט · אך גאט איר האבן די דינא
ווערשט אונש אונזרי עבירות זיין אוחל · (נשאת אשיב
על לבי על כן אוחיל) :

לד אך גאט הערט פון ישראל דיין טאכטר זיינן זער פאר שרייט
אך גאט פאר וואל האט ווידר דען איר זיין פון מנגדר גאר
וויט · אך גאט לאז קומן דער טאג דז דנא האשט פאר
גלרט איך · (בקלפי היכליך וברצוני ראותיך) :
היר איט וויל איך דז ליד שליסן · זכות אבות ואמן ואיר
גניסן · דער דז ליד געמאכט האט דעם
וויל איך געבן צו דערקענין · הבחור
יעקב בן כהר״ר ליבראן סג״ל
אורזייסא טוט ער
איך נענן :

נשלם המלאכה המפוארה הזאת ביום ה׳ י״א
ימים לחודש אדר שני בשנת תנ״ו לפק